

DIERBAAR IN ZIJN OOG

4 PREKEN

Waraan toegevoegd een korte levensschets en verslag begrafenis.

De laatste toespraak met afscheidsbrief van

Ds. G. van de Breevaart

Door

Ds. G. van de Breevaart

**Predikant
Hendrik-Ido-Ambacht**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

1. DE LAATSTE LIEFDESUITINGEN VAN UW LERAAR

- 2. Afscheidsbrief van Ds. G. van de Breevaart**
- 3. IN MEMORIAM. Ds. Gerrit van de Breevaart**
- 4. Begrafenis van onze Voorzitter Ds. G. van de Breevaart**
- 5. Dankbetuiging Wed. P. Van de Breevaart**
- 6. Verslag R.D. 20 mei 1974: Duizenden begroeven ds. G. v. d. Breevaart**
- 7. Kort verslag van het overlijden Ds. G. van de Breevaart, door de penningmeester van de Mbuma-zending J. Reijers**
- 8. Uit het leven van ds. Gerrit van de Breevaart**

4. PREKEN OVER VRIJE STOFFEN

- 1. Hervormingspreek op zondagmorgen, 31 oktober 1971, over Romeinen 8 : 33b.**
- 2. Predicatie over Job 5 : 10 en 11. Uitgesproken in de morgen-kerkdienst op zondag 30 september 1973.**
- 3. Hanna, een bitter bedroefde vrouw, preek over 1 Samuël 1 vers 10 en 16**
- 4. Ik ben de Goede Herder, Johannes 10 vers 14 en 15.
Vorbereiding voor het Heilig Avondmaal**

Hieronder vindt u de tekst van de rede, zoals Ds. Van de Breevaart deze heeft uitgesproken als toepassing in de middagkerkdienst van de biddag, op 6 maart jl., waarin ds. A. de Waard was voorgegaan.

1. DE LAATSTE LIEFDESUITINGEN VAN UW LERAAR

"En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen"

Mattheüs 28 vers 20

Geliefde gemeente, kerkenraad en predikanten, die thans in ons midden zijn:

Wij zullen proberen thans een enkel woord tot toepassing te spreken. Het was in mijn hart geweest om, als ik gekund had, u allen op deze biddag van voor de lessenaar toe te spreken, zodat ik u dan tevens nog eens had kunnen zien. Maar dat was in die tijd dat het met mij zeker mis was gelopen, wellicht was ik wel in elkaar gezakt. In het verleden was er wel eens meer over de mogelijkheid gesproken om op deze wijze, vanuit mijn huis, middels een microfoon tot u te spreken, en zo werd mij dan voorgesteld het op deze biddag te doen.

Ik heb er gaarne in toegestemd, hoewel ik er anderzijds erg tegen opgezien heb, want, geliefden, ik zit hier als een wrakstuk, dat afgebroken is en nog verder afgebroken wordt, evenwel niet zonder hoop.

Gisteren heb ik zo'n pijn gehad, zodat ik niet over iets kon denken, zelfs niet over een waarheid. Vanmorgen echter heeft het Woord me nog al ingepakt, maar toch wist ik nog niet over welke tekst ik tot u zou spreken. Want zoveel teksten krijg ik niet meer, echter is het de hoofdzaak dat ik Christus bezit, want met Hem kan ik door en uit het leven.

Maar toen ik vanmiddag eenogenblik lag te rusten en ik dacht aan u, o gemeente, toen kwamen de woorden in mijn hart, welke Christus gesproken heeft tot Zijn discipelen bij Zijn afscheid: *"En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen"*.

Nu was dat woordje "Ziet", voor mij als het ware een opwekking, want anders had ik echt niet geweten waarmede ik zou moeten beginnen, of wat ik zou moeten zeggen. Maar nu staat in onze tekst dat woordje "Ziet"! In het verband met onze tekst, zegt Christus in het voorgaande: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde".

Och, wat zijn wij toch gelukkig, als we Hem als onze Koning hebben leren kennen, Hem, Die van Zichzelf zegt: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde".

Van Wie had Hij deze macht verkregen?

Als Borg en Middelaar had Hij deze verkregen van Zijn Vader, omdat Hij de deugden van Zijn Vader had opgeluisterd en de eer en de majesteit van Zijn Vader hersteld had, daar deze geschonden was, door het ganse menselijke geslacht. Maar door Zijn voldoening werd tevens de zaligheid van Zijn Kerk verworven. En nu, op grond van deze verdiensten, had Hij alle macht verkregen. Niet, dat Hij deze als God niet had, want als God was ook Hij almachtig. Maar als Borg en Middelaar verkreeg Hij alles ter beschikking, en dat voor Zijn Kerk.

Maar tot wie zegt Christus toch: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld"?

Hij zegt dit tot arme discipelen, waarvan Hij elders gezegd had: "Ziet, Ik zend u als schapen in het midden der wolven": Hij zegt dit tot arme discipelen, waarvan Hij nog elders zegt; als Hij Zijn ogen opsloeg over, hen: "Zalig zijt gij, armen, want uwer is

het Koninkrijk Gods". Hij zegt dit tot zijn arme discipelen, en waarom? Ach, Hij had hen zo arm gemaakt, zodat ze wel van Hem afhankelijk waren, zodat ze door Hem, bediend moesten worden.

En nu gaat Hij straks van hen scheiden. Maar eerst zegt Hij nog Wie Hij geweest is. Eerst zegt Hij nog, dat Hij als Overwinnaar over dood, duivel, zonden en hel getriomfeerd heeft.

Ach, gemeente, als we toch op Hem een blik mogen slaan, op die Overwinnaar over dood, hel, graf en zonden!

Maar nu staat Hij gereed om naar de hemel te gaan. Toen God naar de aarde kwam, na de val van Adam, liet Hij de vloek achter, hoewel niet zonder een belofte, maar toch eigenlijk de vloek, want Hij zegt: *Om uwentwil zij het aardrijk vervloekt*. Maar ziet, als Jezus opvaart naar de hemel; doet Hij dit met zegenende handen, met zegenende lippen en met een zegenend hart.

Hij vaart op naar de hemel, om vandaar Zijn Godsgedachten, om vandaar Zijn Raad te volvoeren, om vandaar Zijn Kerk te leiden. "Ziet, Ik ben met ulieden..."

O, als ik op mijzelf zie, ook als ik terugblik in het verleden, dan moet ik bekennen: Heere Jezus, dat heeft U bewezen tot op dit ogenblik toe. Door alle pijn, door alle smart heeft Hij mij toch niet verlaten, heeft Hij mij toch niet prijsgegeven. Want ach, ondanks alle aanvallen van de hel, met hun: "Waar is nou uw God?", vind ik hier mijn God. "Mijn God, U zal ik eeuwig loven!"

Want denkt u, gemeente, dat het mij niet ter harte gaat, als ik u des zondags naar de kerk zie gaan, terwijl ik in mijn stoel of op mijn bed moet blijven? Maar ook hierin regeert de Koning van de Kerk en kan ik en mag ik mij in deze onderwerpen. Ook gaat het mij ter harte, dat de gemeente is als een kudde schapen, die geen herder hebben. Toch verkwikt het mij nog dat u nog trouw opkomt, om u te scharen onder de leedienst. Dat er nog enige band onder u gevonden wordt. Och, wat moest ons dit alles toch dringen, om met elkaar aan Gods genadetroon te hangen. Om Hem aan te kleven, Die gezegd heeft: "Mij is gegeven alle macht in hemelen op aarde, en ziet, Ik ben met ulieden..."

O, dat jullie hiertoe nog eens verwaardigd zouden mogen worden: Er komen er nog wel eens op bezoek, maar dan moet ik zeggen: *Ik ben uitgepreekt*. Dan heb ik zelfs geen woorden meer. Zo dacht ik er vandaag ook over.

Soms denk ik wel eens: Er wordt veel voor mij gebeden, ja ik ben ervan overtuigd dat u allen, ja voor honderd procent, mij weer op de preekstoel zou willen zien, hetgeen wellicht nooit meer gebeuren zal.

Maar anderzijds, ik wil jullie thans deze vraag voorleggen: Overdenken jullie ook wel eens, wat u met het Woord van God gedaan hebt? Hoe menigmaal heb ik u de ruimte van het Evangelie niet voorgehouden, hoe menigmaal is u de diepte van onze doodstaat niet gepredikt, zij het met zwakheden en gebreken.

De laatste maal, dat ik gepreekt heb, heb ik nog vergeving gevraagd, ook heeft de Heere mij tussen de dankdag en de biddag mij mijn ambtsschuld vergeven. Dus deze staat Hem niet meer in de weg.

Maar dan vervolg ik mijn gedachten en denk, zijn er in de gemeente ook nog, die zo met mij denken?

Ik weet nog dat, toen ds. Boogaart gestorven was, het mij zo benauwd geweest is, soms grepen de angsten mij aan. O, te moeten denken, dat ik die man, die zoveel liefde aan mij besteed had, die zoveel tranen geschreid had, die zoveel vermaningen tot mij had gesproken voor eeuwig te moeten missen, voor eeuwig van hem gescheiden te zijn. Ik kon hem toch ook niet missen. Ach, dat er onder jullie toch ook

zijn die om God verlegen zijn. Wat zou het een weldaad zijn, als de Heere dat nog eens kwam te werken.

Dan denk ik in het bijzonder aan het grote aantal catechisanten, aan onze jeugd, waaronder bijna geen vreze Gods meer gevonden wordt, ook al is het dat ze de waarheid nog toestemt. Men en nog ter catechisatie komen. Ach, dat God nog eens door Zijn Geest kome te werken onder onze jeugd.

Ik heb wel eens tegen een paar jongelingen gezegd: Jullie schreien misschien wel het hardste op mijn graf, over het verdriet, dat jullie mij hebben aangedaan. Och, dat ik nog eens uit onze jeugd zou mogen horen, dat die of die in Sion geboren is. Dan denk ik ook aan onze kinderen, die opgroeien in een tijd van afval en verval. Wat zal de toekomst baren? Gods oordelen hangen toch zo laag, de toekomst is zo donker. Ach, er is maar één Toevlucht en dat is Hij, Die gezegd heeft: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde"! Die Toevlucht, Die gezegd heeft: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld".

Nu kunnen we wel eens denken, dat Hij met ons is, als het naar het vlees wel gaat, maar ach, om het te denken als het hier niet naar het vlees gaat, maar als het vlees gedood wordt, als het vlees gekruist wordt en het moet sterven.

Maar ook dan mag ik bij tijden wel eens ervaren: "En ziet, ik ben met ulieden..." Hij eindigt deze belofte met "Amen", het zal waar en zeker zijn. Hij zal de Zijnen nooit verlaten.

Hierover is vanmorgen nog gesproken, terwijl het ook vanmiddag in het bijzonder naar voren is gekomen. Want, Hij is de Getrouwe en de Waarachtige, Die nooit laat varen de werken Zijner handen. Ach, dat de God aller genade door Zijn Woord en Geest onder ons nog zou willen werken, ook in de toekomst.

Als ik over de toekomst denk, dan denk ik ook aan de kerkenraad en in het bijzonder aan mijn geliefde *vriend Stoop*. We zijn vanaf onze jeugd, als het ware in elkaar gegroeid. Hij zegt, dat hij mij niet kan missen, maar ik kan hem ook nog niet missen, maar ach, het zal toch moeten.

O, dat de Heere hem toch gedenke en sterke, ook in de arbeid, die voortdurend te verrichten is in de gemeente, zoals bij sterfgevallen, ziekten en dergelijke.

Ik denk tevens aan de mede-ouderling *Van Loon*, waarvan ik hoorde, dat hij deze dag niet heeft kunnen opgaan wegens ziekte, de Heere geve dat hij bij de voortdoring mag leren zijn ouderlingschap werkelijk te beoefenen. Vanuit onszelf kunnen we toch nooit een goede ouderling zijn voor God.

De Heere gedenke mede de andere leden van de kerkenraad. Hij kent ze, hoofd voor hoofd en hart voor hart. De Heere geve eensgezindheid, Hij geve oprechtheid en kinderlijke vrees. Ach, dat Hij nog in hun harten kwam te werken bij aanvang of voortgang. Wat zou ik het een gunst vinden, als Hij ook in hun nog eens doorbrekend zou willen werken.

Zo staat het binnenkort weer te gebeuren dat er een nieuw lid gekozen dient te worden, daar er één ons gaat verlaten, wegens vertrek naar elders. Ach, waar is er een, die met de vreze Gods bezet is en die kan en mag zeggen: Hier hebt u mij met ziel en lichaam voor de dienst des Heeren? Dat wij toch bij de voortdoring de noden en behoeften van elkaar zouden mogen opdragen.

Menigmaal is mijn vriend Stoop in tranen van mij weggegaan; God geve hem bij het klimmen van zijn jaren nog sterkte, om in alle zwakheid te mogen arbeiden, de arbeid die de Heere hem heeft opgelegd.

Gemeente: Ik ga afscheid van u nemen, afscheid van u nemen. Maar dan moet ik er

niet aan denken, dat dit een afscheid voor eeuwig zal zijn. O, God binde de ernst nog op, het is toch nog genadetijd. Denkt er toch niet te lichtzinnig, denkt er toch niet te lichtvaardig over. Denkt toch niet, dat u nog jong genoeg, dat u nog gezond genoeg bent. De dood wenkt toch ieder uur! Gedurig wordt toch het Woord des Heeren bevestigd, wat Hij eenmaal gesproken heeft, bij monde van de wijze Salomo: "En gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: "Ik heb geen lust in dezelve".

Ach, ik heb geprobeerd om, met inspanning van al mijn kracht, u toe te spreken. Ik heb ook de Heere gevraagd, of Hij mij nog iets geven wilde om u te kunnen toespreken, anders had ik het zeker niet gekund. Ik zou u willen wijzen op die enige Verbondsgod, waar ik vorige week nog iets van heb mogen ervaren.

O, dat God, Die rijk is in barmhartigheid, het gesprokene zegene.

Ik gedenk mede aan de predikanten, die thans in ons midden verkeren, dat jullie toch verwaardigd mogen worden om dat lage plekje voor Godin te nemen. Het is toch zo waar, dat we, als we ziek worden en we soms onuitstaanbare pijnen moeten ondergaan, we moeten bekennen: Wat hebben we toch dikwijls ruim op de preekstoel gesproken en wat zijn we dan soms nauw in onszelf! Tenzij Hij aan ons bevestigt: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld".

Ik neem thans afscheid, er zullen er misschien van de gemeente zijn, die ik hier nooit meer zie, of nooit meer hoor.

Maar ach, er is toch ook een volk onder ons, waarvan ik niet voor eeuwig afscheid behoef te nemen. Nee, we zullen elkaar toch eens weerzien. Ach, ons wacht toch nog wat, *wat geen oog gezien, wat geen oor gehoord en wat in geen mensenhart is opgeklommen. Dat heeft God bereid voor hen, die Hem liefhebben.*

Thans zit ik in onze huiskamer met mijn vrouw. Ook van haar zal ik eenmaal voor een kleine tijd afscheid moeten nemen. Wanneer weten we niet. Maar de God aller genade, Die haar gegeven heeft dat zij een getrouwe Christus heeft mogen leren kennen, schenke haar, en dat mogen jullie allen horen, de rijke inhoud van de tekst, waarover in dit middaguur is gehandeld: "Doch mijn God zal naar Zijn rijkdom vervullen al uw nooddrift, in heerlijkheid door Christus Jezus". Ook haar kan ik aan de Heere toevertrouwen met "Ziet, Ik ben met ulieden, al de dagen tot de voleinding der wereld".

Ik ga eindigen, ik verzoek u thans mijn lievelingsversje te zingen, hoewel ik de blijdschap hiervan op dit ogenblik niet gevoel:

*"Gij toch, Gij zijt de roem, de kracht van hunne kracht.
Uw vrije gunst alleen wordt d' ere toegebracht!
Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen,
Want God is ons ten schild in 't strijdperk van dit leven
En onze Koning is van Israels God gegeven."*

Hierna zal ds. De Waard eindigen met dankgebed, terwijl de slotzang zal zijn, wat we altijd gewoon zijn te zingen uit Psalm 122 het derde vers.

Ds. G. Van de Breevaart

2. Afscheidsbrief van Ds. G. van de Breevaart

Onderdijkse Rijweg 86
Hendrik-Ido-Ambacht.

Hendrik-Ido-Ambacht, 27 april 1974.

Geliefde zendingsvrienden en -vriendinnen,

Het is op de laatste dag van de maand april, dat jullie weer een dag hebben afgezonderd voor de zending, en hierbij zal ik voor het eerst niet aanwezig kunnen zijn. Want hetzij dat ik dan nog leef, hetzij dat ik er dan niet meer zal zijn, het is waar dat ik thans dodelijk krank ben.

Ja, zelfs het schrijven van een korte brief is mij onmogelijk geworden, zodat ik een ander heb gevraagd deze brief te schrijven, nadat ik deze heb ingesproken op een band.

Dit was mijn wens, om hierdoor een blijk te geven van mijn medeleven, zowel met het bestuur, als met de schare, hoe groot deze ook, is, zoals jullie zijn samengekomen. Ach, dat de Heere met Zijn Geest en met Zijn genade nog in jullie midden moge zijn, dat Hij dan inzonderheid het bestuur daartoe schenke van Zijn lieve Geest, opdat die dag moge zijn in het licht van Gods heerlijkheid, reinheid, en heiligheid, maar ook in de heerlijkheid van het eeuwig Evangelie,

Dat de Heere daartoe ook de verschillende sprekers nog genadiglijk zoudt willen bedienen uit Zijn volheid, met genade voor genade.

Voorts zeg ik het bestuur hierbij hartelijk dank voor alles, wat zij voor mij geweest is in deze jaren. Het is bijna twaalf jaren geleden dat wij, begonnen zijn de Nederlandse Stichting Mbuma-zending op te richten, met o.a. de heer A. de Redelijkheid. Het was, toen we in kennis gekomen waren met de heer J. van Woerden, dat in mijn hart is gaan wonen: "Hebt dan de waarheid en de vrede lief", wetende van de listen, die ook op zendingsgebied werkende zijn.

En nu wens ik hiermede ook mijn werkzaamheden voor de zending te besluiten: Ik heb ook in het zendingswerk de vrede en de waarheid liefgehad; de vrede niet ten koste van de waarheid, maar de vrede tot hulding van de waarheid.

En nu ga ik straks de weg van alle vlees, ja, ik zal nooit meer een zendingsdag meemaken, och, dat God, door Zijn Heilige Geest weder- barend en vernieuwend kome te werken in de schare, zoals deze aanwezig is, opdat er nog onder zouden zijn, die wedergeboren en vernieuwd zouden mogen worden.

Opdat er onder u zouden mogen zijn, die de grote Zender, Die Zijn Zoon gezonden heeft, zouden mogen leren kennen; opdat zij ook de Zoon zouden mogen leren kennen, als de enige Middelaar, Die de deugden Gods verheerlijkt heeft en aan de eisen van Gods gerechtigheid voldaan hebbende, verzoening heeft aangebracht voor zondaren, die de hel, de dood en de verdoemenis verdiend hadden.

O geliefden, wij zijn niet zulke lieve mensen. Ook ik, op mijn ziek- en sterfbed, kom er gedurig achter, wat ben ik, ja, wat ik gebleven ben in Adam, ons aller verbondshoofd.

Maar nu is het wonder van de verkiezing nog nooit zo groot voor mij geweest, als juist deze weken. Steeds en bij de voortdoring werd ik bepaald bij teksten, die wezen op de predestinatie, die wezen naar de verkiezing in de nooit-begonnen eeuwigheid.

Laatst werd ik er in een nacht bij bepaald, dat *ik, ik door God van eeuwigheid*

verkoren was. Daartegenover kreeg ik ook te zien, wie ik was bij mijn geboorte, wat ik was in mijn leven, wat ik geweest ben in mijn ambt. Ach, toen smolt ik weg in aanbidding en verwondering voor God.

Ik ben verkoren om zalig te worden, het is toch geen geringe zaak, geliefden, zalig te mogen worden. Niet voor enige tijd, maar tot in alle eeuwigheid. O, mensen, het wil toch wat zeggen, er van verzekerd te kunnen zijn, dat mijn zonden geworpen zijn in een zee van eeuwige vergetelheid.

Dat dan de God aller genade, door Zijn Geest ook in uw midden zulks kome te werken, opdat er nog toegebracht zouden worden, tot de gemeente, die zalig mogen worden.

Geliefden, aan het einde van mijn leven zijnde, ben ik ervan verzekerd niet tevergeefs geleefd te hebben, want thans wacht mij, waarop ik hoop, *wat geen oor gehoord, wat geen oog gezien, en wat in geen mensenhart is opgeklommen.* Wat zal het een wonder zijn, om die God, Die mij verkoren heeft, om die Christus, Die mij verlost heeft, om die dierbare Geest, Die mij vernieuwd heeft, Die mij nog vernieuwd, Die mij ook zal blijven vernieuwen tot mijn laatste snik toe; om die Drie-enige God uit Zijn werken te loven, te prijzen en te bedanken. Niet alleen voor mijn persoonlijk leven, maar ook wat Hij geweest is in mijn ambtelijke bediening.

Ik zeg hierbij allen dank, uit het oosten, westen, uit het noorden en zuiden, die, hetzij per telefoon, per brief, of met een bezoek van hun belangstelling hebben blijk gegeven, maar bovenal: "Gode zij dank voor Zijn onuitsprekelijke Gave."

De God aller genade zegene ons en u, allen te samen, Gode tot dankzegging.

Dit zijn dan de laatste woorden van uw voorzitter: Vaartwel, vaartwel, vaart voor eeuwig wel! AMEN.

Maandblad van de Mbuma-zending, 6e Jaargang no. 9. Mei 1974

3. IN MEMORIAM.

Ds. Gerrit van de Breevaart

20 februari 1902 - 14 mei 1974

Ik weet dat al wat God doet, dat zal in eeuwigheid zijn, daar is niet aan, toe te doen en daar is niet af te doen, en God doet dat, opdat men vreze voor Zijn aangezicht; Hetgeen geweest is, dat is nu, en wat wezen zal, dat is alreeds geweest, en God zoekt het weggedrevene. ("het voorbijgegane" Eng. vert.). Pred. 3 : 14 - 15.

Hier wordt gesproken van de werken Gods in natuur en in genade, met uitsluiting van alle schepselverering. Zelfs de machtigste vijanden kunnen hieraan niets afdoen en de meest toegenegen vrienden kunnen er niets aan toe doen. Dat kunnen wij ook niet, als wij een gedachtenis schrijven over onze overleden geliefde voorzitter ds. G. van de Breevaart, hij zou dit zelf ook niet hebben gewild.

Gerrit van de Breevaart werd geboren als oudste zoon van Teunis van de Breevaart en Johanna Biesbroek, op 20 febr. 1902. Als zoon van Adam, missende het beeld Gods, onderworpen aan' de tijdelijke, de geestelijke en eeuwige dood. Het gezin telde acht kinderen, vier jongens en vier meisjes, waarvan er heden nog vier in leven zijn.

De vader en moeder zijn op de gevorderde leeftijd van resp. 78 en 77 jaar, zeer kort na elkaar overleden.

Na zijn schooljaren werd Gerrit opgeleid in het tuindersvak, met vlijt en inspanning kon hij na een aantal jaren, onder de zegen des Heeren voor zichzelf een tuinderij beginnen.

In het jaar 1936 trad hij, onder een bijzondere leiding van Gods voorzienigheid, in het huwelijk met Petronella Snoei uit Nieuwerkerk aan den IJssel (thans Mevr. Wed. G. Van de Breevaart). Uit dit huwelijk zijn twee dochters, beiden gehuwd, met elf kleinkinderen geboren, allen nog in leven.

Verleden jaar is na een langdurig lijden één kleinkind op jonge leeftijd overleden.

Reeds op jonge leeftijd had Gerrit indrukken van dood en eeuwigheid, hetwelk hem wel voor uitbrekende zonden bewaard heeft, maar niet voor een opgang in uitwendige vroomheid. Hij werkte mee aan een zondagsschool en kon boeiend vertellen; totdat hij er, te midden van een vertelling, aan ontdekt werd, dat hij over een Jezus sprak die hijzelf niet kende. Het was tot hiertoe en niet verder, zijn godsdienstige medegenoten werden woedend en sloegen met hun vuist op de tafel.

Het behaagde de Heere in zijn ziel een droefheid naar God te werken en hem later een naam en- een plaats' te geven onder de zonen en dochteren.

De gemeente te H. I. Ambacht was in die dagen vacant doch de Heere werkte met Zijn zaligmakende genade in de harten van verschillende jonge mensen.

Dezen, kwamen op gezelschappen bij elkander en mede door zijn gaven had Gerrit van de Breevaart vaak de leiding op deze samenkomsten. Op zo'n samenkomst in Capelle a. d. IJssel heeft hij ook zijn vrouw leren kennen.

Inzake de verdere leiding Gods met zijn ziel en roeping tot het ambt van herder en leraar, verwijzen wij naar het verslag van de begrafenis in ditzelfde nummer. En er zal, zo wij vernamen D.V. ook nog een levensschets van ds. Van de Breevaart

verschijnen.

Vanaf 1964 hebben wij hem in onze Stichting eerst als bestuurslid en later (vanaf april 1971) als - voorzitter en eind - redacteur van ons maandblad meegemaakt.

Op al onze vergaderingen was hij aanwezig en heeft hij op een minzame en getrouwe wijze aan de besprekingen deelgenomen en op een vaak vaderlijke wijze leiding gegeven. Hoewel er verschillende malen kwesties behandeld moesten worden en er van tijd tot tijd aanvallen op de Mbuma zending gericht werden (en nog gericht worden) kunnen wij ons niet herinneren dat er ooit onderling één verkeerd woord is gevallen. Hij was menigmaal krachtig in het gebed en in zijn toespraken op onze zendingsdagen. Behalve op de laatste zendingsdag heeft hij op al de zendingsdagen gesproken.

Aangezien de oplage van ons maandblad veel groter is dan die van onze zendingsboekjes hopen wij D.V. van tijd tot tijd, wat van deze toespraken in ons blad over te nemen, Zo zijn er van zijn hand ook nog verschillende meditaties.

Ons maandblad is onder zijn leiding gestadig gegroeid, zoals het gehele werk van de Mbuma-zending.

Het plantje is uitgegroeid tot een boom, moge de Heere er Zijn bewarende Hand over doen zijn in de verstoring van de werken des duivels en alle boze aanslagen welke bedacht werden.

Onze geliefde voorzitter heeft op een zeldzame wijze afscheid van ons genomen. Zo'n afscheid met medeleven, zelfs in het aangezicht van de dood, behoort toch wel tot de hoge uitzonderingen (zie zijn desbetreffende brief in dit nummer). In nauw verband met het werk der zending heeft hij vele malen vacante gemeenten gediend met spreekbeurten, in verschillende kerkverbanden.

Nu is zijn plaats op de aarde niet meer te vinden en heeft hij bij zijn overlijden zeer veel afgelegd maar nog veel meer aangedaan nl. de stad des levenden Gods, het hemelse Jeruzalem met de vele duizenden der engelen, en de geesten der volmaakt rechtvaardigen.

Er is een groot gemis en een grote droefheid maar er is niet toe en er is niet af te doen. Zelfs al zou het mogelijk zijn hem tot de aarde te doen wederkeren, wat zou het zijn? Dan werd hij van triomf weer in de strijd gebracht, een strijd welke hem in zijn leven niet is bespaard, zie zijn nagelaten werk: "Gelijk een veldhoen op de bergen". Daar lag zijn leven in verklaard, de titel zegt het reeds, in de theologie van het kruis.

Er zijn verschillende werken van zijn hand achtergelaten en er zullen er wellicht nog enkele worden uitgegeven.

Tegen een al te grote droefheid zou hij ongetwijfeld zeggen: "Weent niet over mij, maar weent over uzelf en over uwe kinderen." De genade is particulier en persoonlijk, wij gaan allen naar het zekere en onafwendbare einde, naar onze eeuwige bestemming. Uit het leven van ds. Van de Breevaart is ook gebleken dat er een wonder van genade aan een mens verheerlijkt moet worden, zal het wel zijn.

De genade Gods in het leven en sterven van ds. Van de Breevaart is "*opdat wij zouden vrezen voor Zijn aangezicht.*" Wat zullen wij, zegt Dächsel, in onze nood en droefenis opzien tot onze medemensen, zijn zij ook geen deelgenoten van onze onmacht?

Elisa zeide: "Waar is de Heere, de God van Elia? Ja, De Zelve? Diezelfde God "*vernieuwt het voorbijgegane*". Pred. 3: 15. Ds. Gerrit van de Breevaart heeft de loop gelopen, maar zijn begrafenis was het einde niet, want straks volgt ook voor, hem een glorierijke opstanding en zal ook zijn vernederd lichaam, door de kracht van Christus

opgewekt zijnde, wederom met zijn ziel verenigd, aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt worden.

Onze overledene heeft op aarde de eeuwige sabbat mogen aanvangen. Veel heeft hij op de aarde mogen verkeren in de dingen, in de kerk des Heeren, maar nu is hij in een Kerk die nooit meer uitgaat. Waar de vreugde en de blijdschap nooit verminderen, waar een fontein van volle vrede gedurig welt in de eeuwigheid.

Aan het leven en sterven van ds. Van de Breevaart, aan zijn bekering, roeping en zending tot het ambt van herder en leraar, *heeft niemand iets kunnen toedoen of afdoen*, ook ds. Van de Breevaart zelf niet. De vijanden hebben het overlijden niet kunnen verhaasten, de vrienden konden het niet uitstellen

Dit is het tweede sterfgeval in ons bestuur, wij denken thans ook aan onze onvergetelijke vriend de heer **A. Docter uit Delft**, in leven secr. -penningm. van onze Stichting. Bij zijn overlijden op Goede Vrijdag in 1967, hadden wij nog geen eigen maandblad. Zijn weduwe is nog in ons midden en altijd aanwezig op onze zendingsdagen, ook haar gedenken wij in deze gedachtenis.

Hoe ingrijpend en belangrijk de sterfgevallen voor de nabestaanden en ook voor ons zijn, het zijn toch slechts onderdelen van de grote werken Gods, van het gehele gebouw, hetwelk de handen van Zerubbábel hebben gegrondvest en hetwelk Zijn handen ook zullen voleinden. Dit is geen werk van tijdelijke aard. Zach. 4 : 7 - 9.

Mede door de arbeid van de overledenen zijn er levende stenen, voortgebracht en zullen er misschien nog worden toegebracht, hier en in het verre Afrika. Straks zal de laatste steen door Zerubbábel worden toegebracht en de levende Tempel volmaakt zijn. Hier was droefenis maar daar zal een algemene gelukwensing zijn, en zullen de gewelven des hemels klinken van het gejuich, onder de toeroepingen: ... "*Genade, genade zij dezelve.*" Gejuich van engelen, verlost menschen en alle creaturen.

4. Begrafenis van onze Voorzitter Ds. G. van de Breevaart

op zaterdag 18 mei 1974 te Hendrik-Ido-Ambacht.

"Uwe vadersen waar zijn die? En de profeten zullen die in eeuwigheid leven?" Zach. 1 : 5.

In het overvolle kerkgebouw van de gemeente van ds. G. van de Breevaart opende ds. H. Hofman van Schiedam de droeve plechtigheid met het laten zingen van Psalm 84:6, en las hij Openbaring 7 vanaf vers 9 tot het einde.

Er luisterden, via geluidinstallaties, ook nog ± 1000 belangstellenden mee in een ander kerkgebouw.

Na het gebed sprak ds. Hofman over 2 Tim. 4 : 7 - 8:

"Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in die dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen, die Zijne verschijning liefgehad hebben."

Op zakelijke wijze ontvouwde ds. H. Hofman deze woorden, mede in betrekking tot de overledene, welke door ds. H. Vlot en door hem, vele jaren geleden in het ambt van herder en leraar was bevestigd.

De woorden handelen over de strijdende en triomferende kerk, getrokken uit de staat des doods, door Geest en Woord.

De strijdende kerk; wanneer vangt deze strijd aan? Bij de bewustheid van het kindschap?

Nee, deze strijd begint onmiddellijk als de zondaar getrokken wordt uit de natuurstaat, uit de staat van oordeel en vervloeking, waarin hij onwetend ligt, dood zijnde in zonden en, misdaden. God brengt hem in kennis met deze zijn werkelijke staat en dan ziet de zondaar, hier moet ik tot elke prijs uit verlost worden. Dan begint de strijd:

1e. Door de 'satan: hij duit geen deserteurs, welke hem immers vrij en moedwillig zijn toegevallen. Hij verdraagt wel een leven in de zonde en in eigen vroomheid, maar geen vragen naar de Heere en. Zijne sterkte. Hij weet dat God de ellendige en nooddrufte hoort en bekampt deze op alle mogelijke wijze. Zijn doel is dat de zondaar niet aan de troon van God gebonden is, dan is hij die zielen een tiran.

2e. Door de wereld: de vrome en de onvrome wereld. Zelfs al spreekt de gearresteerde zondaar niet, dan bemerkt de vrome wereld de genade, en de goddeloze wereld voelt haar consciëntie veroordeeld door diens levenswandel.

3e. Door het eigen verdorven vlees: dit wil geen enge band of kennis van de verloren staat. God doet geen afstand van Zijn recht en daar komen satan, wereld en eigen "ik" tegen in opstand. Het wordt benauwd van alle zijden. Het vlees wordt ook niet bekeerd en zal tot het laatste toe tegen staan.

Maar het is een strijd waarin de zondaar ten laatste ten enenmale de overhand zal verkrijgen, door het wereldoverwinnend geloof, hetwelk zich richt op Jezus Christus als het Voorwerp des geloofs. Niet Gods volk heeft de erfenis en overwinning in handen doch Hij is de grote Overwinnaar en Zijn volk mag in Zijn overwinning delen. Zo heeft wijlen ds. Van de Breevaart de goede strijd mogen strijden en het geloof behouden.

In een smartelijk en benauwd lijden heeft hij over bergen en heuvelen het Vaderland der rust mogen zien en door de kracht der genade, door het alles overwinnend geloof

mocht hij nog zeer kort voor zijn overlijden het zesde vers van Psalm 84 meezingen en zijn hand opheffen bij de regels:

*Hij zal het goede niet in nood
Onthouden zelfs niet in de dood.*

Na het zingen beduidde hij één der aanwezigen een gebed te willen doen, waarna hij ongeveer een kwartier later in vrede is ontslapen.

Nu heeft hij de vrucht ontvangen nl. de kroon der rechtvaardigheid, welke hem de Heere, de rechtvaardige Rechter gegeven heeft. De rechtvaardige Rechter dat is de Heere Jezus Christus, aan Wien alle macht gegeven is.

Wat zal dat voor hem geweest zijn, toen hij strijdende, moegestreden in de Heere mocht ontslapen, door de rechtvaardige Rechter werd opgewacht en de kroon der rechtvaardigheid door Hem, op zijn hoofd en slapen werd gezet.

Hoe vaardig zal hij die kroon voor Zijn voeten geworpen hebben, uitroepende: "U komt toe de eer, de kracht, de heerlijkheid en dankzegging."

De overledene is gerechtvaardigd zonder werken en alleen door genade opgenomen in heerlijkheid. Hij is aangezien door de rechtvaardige Rechter.

Verwachten wij Hem ook zo uit de hemelen: "Die al Zijne en Mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal?"

Dus met allen die Zijn verschijning hebben liefgehad.

Dan zal al ons werk omvergeworpen en alles uit genade ontvangen zijn.

Het stof van die overledenen wordt door Christus bewaakt en bewaard tot de jongste dag, de dag der opstanding, ook het stof van ds. G. Van de Breevaart, welke hier is geweest een dienaar des Woords. Ook zijn lichaam zal straks het heerlijk lichaam van Gods Zoon gelijkvormig gemaakt worden.

Mevrouw van de Breevaart, bij u en uw kinderen is een lege plaats, maar gij mevrouw, hebt een groot voorrecht, gij zult hem wederzien.

Familie en gemeente gij zijt uw man, uw vader en uw herder kwijt, maar hij heeft niet alles meegenomen. Want de Heere Jezus Christus blijft en is gisteren en heden Dezelfde en tot in eeuwigheid.. Dit moge met de inhoud van Zondag 1 der Heidelbergse Catechismus tot troost en tot sterkte zijn. God Almachtig zegene het gebeurde en het gesprokene tot zaligheid, tot Zijn eer en heerlijkheid. Amen.

UITVAART

Behalve de talrijke particuliere auto's waren er 7 autobussen en werd de begrafenisauto door niet minder dan 25 rouwwagens gevolgd.

Op het kerkhof, waar buiten een grote schare belangstellenden, naar schatting waren er vijf en dertig honderd aanwezigen, door middel van een geluidswagen meeluisterden, werd in de aula het woord gevoerd door ds. **F. Mallan** van Vlaardingen.

Hij sprak als waarnemend voorzitter van de Nederlandse Stichting Mbuma-zending, namens de Vrije Presbyteriaanse Kerk van Schotland en als persoonlijke vriend van de overledene.

In het begin van de laatste wereldoorlog begon ds. van de Breevaart te prediken en daar ging toen direct een goed getuigenis van uit. Verschillende malen heb ik hem, als jongeman ook met stichting voor mijzelf, mogen beluisteren. Ik leerde hem

persoonlijk kennen en kwam later in het bestuur van de Mbumazending met hem nog meer in contact.

Namens deze zending en de Schotse kerk willen wij onze grote waardering voor zijn werk hierin, eerst als bestuurslid en later als voorzitter, uitspreken.

Van deze waardering en van de grote plaats, welke hij in verschillende kerkformaties innam, getuigt ook deze eervolle begrafenis met de zeer grote belangstelling.

Broeder van de Breevaart had een pijnlijk ziek- en sterfbed, ik heb in dit verband gedacht aan de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus.

Wij lezen van beider leven en van beider sterven en ook van de rijke man dat hij werd begraven. Dit laatste lezen wij van Lazarus niet, waarom niet?

Geliefden, vrienden en ambtsbroeders, het graf is door de zondeval afschrikwekkend, het stof keert weder tot het stof. Maar voor degenen die door Christus' bloed zijn vrijgekocht is de dood geen dood en is het graf geen graf, doch een slaapstede, zo was het ook voor de bedelaar.

Ook deze begrafenis is geen begrafenis. De rijke man sloeg zijn ogen op in de pijn en hij zag Lazarus, hij zag Lazarus getroost en zichzelf in smart.

Broeder van de Breevaart wordt nu ook getroost, zijn smarten zijn voorbij, hij heeft de loop geëindigd en heeft nu de kroon der heerlijkheid, der rechtvaardigheid ontvangen.

De rijke man had zijn deel in dit leven, Lazarus had in zijn leven het kwade, hij stond er buiten maar werd bij zijn sterven er voor eeuwig ingesloten. Lazarus en ook broeder van de Breivaart, hebben hiermede kennis gemaakt en ook met boze zweren, de rijke man niet. Die met boze zweren te doen krijgt heeft een heelmeester nodig.

Tegen die boze zweren worden honden gebruikt, om daartegen gebruikt te worden moet men zich als een hond leren kennen, gelijk de apostel zegt: *"De dood werkt wel in ons, maar het leven in Ulieden."* 2 Cor. 4: 12. Dat is pijnigend en dodend voor het vlees, maar dan zijn wij dienstbaar voor Gods kerk, dat heeft ook onze overledene ondervonden. Hij is nu zelf ook van zijn boze zweren verlost in de eeuwigheid, alwaar de rijke man nooit enige verademing meer krijgt.

Dit heeft voor ons allen veel te zeggen. Als wij in onze onherboren staat voortleven, laten wij dan goed bedenken wat het einde daarvan is. Dan zullen wij ook vreemd blijven van de ware zielstroost. In deze troost heeft ds. van de Breevaart ook op zijn sterfbed in het bijzonder mogen delen, evenwel met afwisseling van dag en nacht, maar nu is hij gekomen op de plaats waar geen nacht meer is.

Vóór zijn ziekbed werd hij bepaald bij de geschiedenis van Davids vlucht voor Absalom en in het bijzonder bij de woorden uit 2 Sam. 15:25 - 26:

"Toen zeide de koning tot Zadok: Breng de ark Gods weder in de stad; indien ik genade zal vinden in des Heeren ogen, zo zal Hij mij wederhalen, en zal ze mij laten zien, mitsgaders Zijne woning; maar indien Hij alzo zal zeggen: Ik heb geen lust tot u; zie, hier ben ik, Hij doe mij, zoals het in Zijn ogen goed is."

Ds. van de Breevaart heeft vóór zijn opname in het ziekenhuis hierover gepreikt en later in zijn kerkblad een meditatie geschreven. Deze meditatie is in ons zendingsblad van november en december 1973 overgenomen.

Hij heeft toen nog niet het volle licht over deze woorden gehad en dacht dat zij betrekking hadden op zijn ambt als herder en leraar. Maar God had hem wat anders bereid. O, hij heeft de Ark weer gezien maar niet op de aarde doch in het binnenste Heiligdom. Daar mag hij nu de ware Ark des Verbonds aanschouwen en zijn ogen zullen daarvan nooit meer worden afgewend. Hier heeft hij de' Koning in Zijn schoonheid wel eens mogen aanschouwen en zag hij een ver gelegen land. Nu is hij eeuwig bij Hem in Zijn nabijheid en zal er nooit een vergelijking en ook geen scheiding meer zijn.

Wij staren hem met jaloersheid na en zijn verblijd met de eervolle begrafenis. Hij was een mens van Adam, bedekt met wonden en het slijk der algemene zonden, maar wordt thans als een Koningskind begraven. Het is een Koninklijke begrafenis, als een arme bedelaar door de Engelen in Abrahams schoot wordt gedragen.

Mevrouw van de Breevaart, na het zingen van dat versje uit Psalm 84 zijn er Engelen in uw woning gekomen en hebben de ziel van uw geliefde man afgehaald, daar is Psalm 45 vervuld:

Zij zullen geleid worden met alle blijdschap en verheuging:

Zij zullen ingaan in des Konings Paleis.

De Heere volvoert Zijn eigen werk, als het aan ds. van de Breevaart had gelegen, dan was hij nooit zalig geworden. Maar de Heere heeft bevestigd hetgeen Asaf in Psalm 73 zingt: *Gij zult mij leiden door Uwen raad en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen.* De Drie-enige God zij alle eer.

Er zijn bij dit sterven ook oorzaken voor smart en droefheid, de steunpilaren vallen weg. Mevrouw van de Breevaart, van harte wens ik u de genade en vertroosting des Heeren toe, gij zijt nu weduwe. De Heere bevestigte aan u dat Hij is een Man der weduwen. Hij heeft u bijzonder gesterkt, tot nu toe, zou Hij het dan niet verder met u welmaken? Dat zal Hij zeker doen.

Kinderen, gij mocht de God van uw vader leren zoeken dan zult ge hem eeuwig wederzien.

Ik heb de droefheid der gemeente, inzonderheid van de kerkenraad gezien, toen de kist met het stoffelijk overschot de kerk werd uitgedragen. De Heere gedenke u, het Woord door uw leraar gepredikt mocht ook na zijn dood nog vruchten dragen. Wij leven in een zeer donkere tijd en hebben niet veel goeds te wachten, evenwel zal de Heere Zijn Naam voortplanten van kind tot kind. Hij heeft gezegd: "En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen."

De Heere bevestigte Zijn Woord tot Zijn eer en tot zaligheid der zielen.

Ds. J. W. Verweij, plaatselijk predikant der Geref. Gemeente 'sprak hierna namens de scholen.

Ds. van de Breevaart was 21 jaar voorzitter van het bestuur der^o lagere school en 6 jaar ere-voorzitter van de kleuterschool, de jeugd had de liefde van zijn hart.

Naar aanleiding van Joh. 3: 30 wees spreker er op, dat in, het leven van ds. van de Breevaart vervuld was: "Hij moet wassen, maar ik minder worden."

Burgemeester J. C. de Ridder wees er namens de burgerlijke gemeente op, dat de overledene vanaf zijn geboorte in Hendrik-Ido-Ambacht had gewoond.

God heeft zo duidelijk zijn weg en taak bepaald en hem een dominerende plaats in de gemeente gegeven. Onder de burgers werd steeds met respect over de kerk en de persoon van ds. van de Breevaart gesproken.

Ook heeft hij de gemeente nog als raadslid gediend (1931 - 1941), en deze taak met veel andere werkzaamheden gedeeld. Het gemeentebestuur wil hier haar gevoelens van dankbaarheid en medeleven uiten.

Mevrouw van de Breevaart, moge het Godsvertrouwen, hetwelk uw overleden man aan duizenden heeft voorgehouden, u en de uwen sterken. Het woord "de Heere zal het voorzien" moge het toekomstvertrouwen voor de aanwezigen zijn, ook in het bijzonder voor de opengevallen plaats in de gemeente.

Aan de groeve werd, te midden van de talrijke aanwezigen, ook via de geluidswagen,

het woord gevoerd door ouderling W. Stoop.
Vooraf werd gezongen het 4e vers uit Psalm 116:

*D' eenvoudigen wil God steeds gadeslaan;
'k Was uitgeteerd, maar Hij zag op mij neder.
Keer, mijn ziel, tot Uwe ruste weder;
Gij zijt verlost; God heeft U welgedaan.*

Ik spreek als vriend en broeder van de overledene, welke ik vanaf zijn jeugd heb gekend. Reeds in zijn jonge jaren werkte ds. van de Breevaart mee aan een zondagsschool, sprekende over een Jezus die hij niet kende. Maar de Heere werkte in zijn hart *de kennis van zonde, gerechtigheid en oordeel* en toen kon hij niet verder met zijn werk aan de zondagsschool. Onder de preken en catechisatie-lessen van ds. Bogaart heeft de Heere een droefheid naar God in zijn hart gewerkt.

De eerste tekst welke zijn hart raakte was uit Psalm 94 : 9: Zou Hij die het oor plant, niet horen? Zou Hij die het oog formeert, niet aanschouwen?

Hij dacht dat dit een vertoornd oor en oog was, totdat er licht overkwam dat het ook voor hem een horend oor en een bewakend oog was, ook om acht te geven op zijn zuchten.

De Heere verscheen hem later in Zijne Majesteit en toen hield hij geen bestaan meer over, zijn bemoedigingen, gestalten en tranen vielen weg, in de toepassing van Zondag 5. *Dat wij naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben en dat God wil, dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede.*

Hier was voor hem geen raad meer en kreeg hij bij aanvang een welgevallen in de straf zijner ongerechtigheid en mocht hij ruimte krijgen in de openbaring van Gods Zoon, tot wijsheid en rechtvaardigheid.

Doch wat de Heere gebouwd had brak Hij af en wat Hij gepland had, trok Hij uit, met alles kwam hij weer in de dood terecht, er schoot niets meer over dan een verdoemelijke zondaar in Adam. Zijn ziel mocht onder de Majesteit Gods buigen in zijn eeuwige ondergang, maar eeuwig wonder, in plaats van weg te zinken in de eeuwige rampzaligheid, mocht hij overgaan in Christus in de vervulling en bevestiging van Eféze 1 : 3: "Gezegend zij de God en Vader onzes Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegening in de hemel in Christus."

In deze ruimte heeft hij een jaar mogen verkeren en heeft hij later steeds weer moeten inleven, het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn.

Aanvankelijk sprak hij voor de lessenaar een stichtelijk woord, maar dit werd later belet. Doch de gehele gemeente hing hem aan en werd genoodzaakt om voor de officiële bevestiging zorg te dragen.

De Heere Zelf echter bevestigde broeder van de Breevaart met 2 Cor. 1:21: "Maar die ons met U bevestigd in Christus, en die ons gezalfd heeft, is God."

De kerkelijke bevestiging is hierna, tot herder en leraar, op 20 april 1942 verricht door: Ds. H. Vlot; uit Jesaja 52 : 7, en Ds. H. Hofman; uit Deut. 33 : 11.

Zondag 26 april 1942 heeft ds. van de Breevaart zijn intrede gepreekt uit 1 Cor. 2: 2: "Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Dien gekruisigd."

Dit is ook steeds de inhoud van zijn prediking geweest ,hij heeft tijdens zijn ambtsbediening, uit de gehele Schrift gepredikt en sprak ook graag over de Heidelbergse Catechismus. Vele predicaties zijn door hem gedaan, ook op de woensdagavonden, zijn laatste predicatie was over Hebr. 12 : 1 - 2: "Daarom dan ook,

alzo wij zo groot een wolk der getuigen rondom ons hebben liggende", en verder. Hierover mocht hij nog met opening spreken.

Tijdens zijn ziekte heeft hij nog veel gesproken en werd hij geleidelijk voorbereid op het sterven. Hij had geen vrees voor de dood, wel voor de pijnen, en sprak: "Hier ligt een handje vol zondevuil, maar aan de andere kant is er de eeuwige gerechtigheid van mijn altijd dierbare Borg." In zijn lijden en sterven heeft hij mogen zien op Die overste Leidsman en Voleinder des geloofs.

Op het laatst zeide hij: "Ik ben uitgebeden, uitgesproken en uitgepraat, maar *hun gerechtigheid is uit Mij, spreekt de Heere.*" Jesaja 54:17.

De laatste avond was er, na doodstrijd, een diepe stilte en verzocht hij ons te zingen, Psalm 84: 6:

*Want God, de Heer' zo goed, zo mild,
Is t' allen tijd' een Zon en Schild;
Hij zal genaad' en ere geven;
Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden, zelfs niet in de dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heer', die op U bouwt,
En zich geheel aan U vertrouwt.*

Bij de regels "onthouden, zelfs niet in de dood", heeft hij zijn hand opgeheven.

Hierna heeft hij ons nog verzocht een gebed te doen en is hij stil, zacht en lieflijk in de Heere ontslapen.

Voor hem was het: "Kom in gij gezegende Mijns Vaders", wij staan hier met een diep gemis in ons hart, doch misgunnen hem de rust en de vrede niet.

Mevrouw van de Breevaart, de Heere heeft alles welgemaakt, er is droefheid maar er zijn ook redenen tot erkenning. De Heere zij een Man der weduwen en een Vader der wezen, wij mochten u aan Hem toebetrouwen.

Kinderen en kleinkinderen, wij wensen u het geloof van uw vader, grootvader, herder en leraar toe, dan zal er geen eeuwige scheiding zijn.

Hierna sprak ouderling Stoop nog enkele bemoedigende en vermanende woorden tot de herderloze kerkenraad, gemeente met de catechisanten en werd het 8e vers van Psalm 89 gezongen.

Het slotwoord werd gesproken door **ds. A. de Waard van Alblasterdam**.

Geliefde vriendin, mevrouw van de Breevaart, kinderen, kleinkinderen en familie.

Ik heb gedacht, wat zijn de zonden en haar gevolgen bitter. Als leerling en als vriend van de overledene gevoel ik een diepe wond in mijn hart, wij missen hem en zijn hem kwijt. Waren er geen zonden er zou geen smart, er zou geen rouw zijn, het is een gevolg van de diepe val en breuk met onze Schepper. De nood hiervan heeft ds. van de Breevaart in zijn leven thuis gekregen door het eeuwig soeverein, onveranderlijk welbehagen Gods, hierdoor is ook de liefde Gods in zijn hart uitgestort. Het heeft als vrucht een leven in oprechtheid en vroomheid gehad. Hij heeft niet alleen door ontvangen genade, overtuiging maar ook ontdekking ingeleefd. En als een albederver in zijn ganse leven, met vreeze voor doorbraak in de zonde, menigmaal uitgeroepen en ingeleefd: "O God, wees mij, zondaar genadig." De deugden Gods en ere Gods waren

op zijn ziel gebonden.

De toekomst is donker, wij mochten onze ziel nog als een buit uitdragen. Dat kan alleen door genade. Genade, wie kan dat omschrijven. God gaf Zijn geliefde Zoon, in de eerste plaats om Zijn deugden te verheerlijken door het dragen van de straf en het aanbrengen van een eeuwige gerechtigheid.

Er gaat een tinteling door het hart van de ware christen als zij horen van het dierbare Lam Gods, zij hebben in zichzelf lamme handen en staan overal buiten, het is alleen Christus en Zijne gerechtigheid, ook in de heiligmaking, zij hebben een stervend leven en dan is de dood geen dood meer.

Johannes viel als dood aan Zijn voeten, hij viel als kind en als knecht er buiten, maar Hij was voor hem de Alfa en de Omega. Dit heeft ook ds. van de Breevaart mogen ondervinden; Christus is ook voor hem opgestaan, opgevaren ten hemel en heeft hem plaats bereid in het Huis met de vele woningen. Hij spreekt, waarschuwt, vermaant, bidt en preekt nu niet meer, nu aanbidt hij en is verlost, voor eeuwig.

Hier kunnen wij niet indringen, want geen oog heeft dat gezien, geen oor heeft het gehoord en het is in geen mens. hart opgeklommen, wat God Zijn volk bereid heeft. Er is een lege plaats in ons hart, in de familie, in de gemeente, in de kerk in ons vaderland.

Mevrouw van de Breevaart, mocht gij liefelijk leunen op uw Liefsten.

Kinderen, kleinkinderen, mocht gij de genade van uw vader en grootvader leren kennen, dan hebt gij hem niet voor het laatst gezien.

Gemeente, de Opperherder blijft bij Zijn kerk, Hij heeft gezegd: "Ik ben met u, al de dagen tot de voleinding der wereld."

Tenslotte dankte ouderling H. van Loon, - ook namens de familie - al de sprekers, ook de burgemeester, voor hun woorden. Al de aanwezigen voor hun belangstelling, de begrafenisonderneming en de politie voor hun zorgen.

Voor de trouwe zorg tijdens de ziekte werd dank gezegd aan dokter van Melle en zuster Roos, en inzonderheid aan het echtpaar N. van Andel, koster der kerk, en mej. S. Plaisier.

Onze overledene was wars van alle mensverheerlijking en mensvergoding, doch zal straks met de ganse triomferende kerk van Oost en West, Noord en Zuid in een zalige opstanding en triomf ontwaken.

De plechtigheid werd door ouderling **Van Loon** met een dankgebed, waarbij hij aan het slot een gedeelte uit het "Onze Vader" uitsprak, gesloten.

Na de begrafenis begaven de genodigden zich weer naar het kerkgebouw, waar voor broodjes en koffie werd gezorgd en enige tijd in onderlinge gesprekken werd doorgebracht.

Van de gelegenheid tot het condoleren van de familie werd door velen, ook op donderdag en vrijdag vóór de begrafenis, gebruik gemaakt.

Van de Mbuma-zending was vrijwel het gehele bestuur hierbij aanwezig. Behalve de sprekers zagen wij o.a. de predikanten: Bijkerk, Dorsman, Hegeman, S. de Jong, V. d. Meer, van Prooijen, Schinkelshoek, Tanis, Vlot en Verloop.

N.P.-H.

5. Dankbetuiging Wed. P. Van de Breevaart

Geachte zendingsvrienden en vriendinnen,

Het is de behoefte van mijn hart langs deze weg allen die hun medeleven, zowel bij de ziekte als na het overlijden van mijn geliefde man betoond hebben, hartelijk dank te zeggen. Ik heb al de kaartjes en brieven gelezen, velen waren me onbekend, maar toch heeft het me goed gedaan, ook de hartelijke, brieven. Het is nu een week na dat mijn man begraven is, en de Heere heeft me dagelijks gesterkt. Ik heb mijn man van Hem gekregen, en toen het sterven kwam gaf God me de genade om met overgave des harten te mogen zeggen: "De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heere zij geloofd."

En tot hiertoe word ik bewaard voor overmatige droefheid, hoewel er een grote leegte in mijn leven is gekomen. Zevenendertig jaren hebben we samen mogen leven, maar de Heere neemt op Zijn tijd weer weg.

Wat is het groot, als Hij onze toevlucht en sterkte is aan Wien we ons mogen toevertrouwen en alle nooddrift van ziel en lichaam van Hem mogen verwachten. Mijn man is verlost uit het lichaam der zonde en des doods, dat we dan met de ganse kerk wakende en biddende mogen zijn en Hem als onze Zaligmaker verwachten, in de hope dat Hij ons eens tot Zich nemen zal en dan af te leggen al het onze en vervult te worden met het Zijne en Hem eeuwig te loven en te prijzen uit Zijn werken.

Met de hartelijke groeten,

Wed. P. Van de Breevaart - Snoei en kinderen.

H. I. Ambacht,
Onderdijkse Rijweg 86.

6. Verslag R.D. 20 mei 1974: Duizenden begroeven ds. G. v. d. Breevaart

Een politieman zei ons na afloop van de begrafenis van ds. G. van de Breevaart, zaterdag in H.I. Ambacht, *dat hij daar nog nooit zoveel mensen bijeen had gezien bij een dergelijke plechtigheid.*

Naar schatting 3500 mensen uit alle oorden van het land (waaronder vele predikanten) waren gekomen naar wat de Vlaardinger predikant ds. F. Mallan de begrafenis van een „koningskind" noemde.

Zaterdagochtend waren 600 gemeenteleden bijeen in het kerkgebouw van de Oud Geref. Gemeente en ongeveer 1.000 belangstellenden in het kerkgebouw de Geref. Gemeenten aan de Graaf Willemlaan die met een luidsprekerinstallatie was verbonden. Toen de kist met het lichaam van ds. Van de Breevaart werd binnengedragen in de kerk waar hij 33 jaar heeft gepredikt, zong de gemeente daarna Ps. 84 vers 6 met onder andere de regels: „Hij zal hun 't goede niet in nood onthouden, zelfs niet in den dood die in oprechtheid voor Hem Leven".

GOEDE STRIJD

Ds. H. Hofman uit Schiedam las een Schriftgedeelte uit Openbaringen 7 vers 9 e.v. en sprak over de strijd van Gods ware volk en van de overwinning die voor hen is weggelegd. Ds. Hofman memoreerde ook de tekst op rouwkaart 2 Tim. 4 vers 7 en 8: "Ik heb de goede strijd-gestreden". De Schiedamse predikant vlocht in zijn rouwpredikatie de herinnering, dat hij Van de Breevaart 49 of 50 jaar geleden op een Paasmaandag voor het eerst had ontmoet en hoe Van de Breevaart toen zei te moeten strijden tegen een drievoudige vijand Satan, de wereld, en zichzelf.

De strijd begint direct als een mens van eigenaar verandert. Evenwel mocht ds. Van de Breevaart op zijn sterfbed hopen op *de kroon der rechtvaardigheid uit handen van die rijke Christus.*

Na de kerkdienst reed de lijkstoet met tal van genodigden naar de begraafplaats waar reeds een 3.500 mensen uit allerlei kerkverbanden de overleden leraar de laatste eer bewezen. In de kapel op de begraafplaats sprak eerst ds. F. Mallan uit Waardingen namens de stichting MBUMA-zending (waarvan ds. Van de Breevaart voorzitter was), namens de Schotse Kerk en ook als vriend.

Ds. Mallan zei, hem in het begin van de laatste oorlog te hebben horen spreken, afgaande op een goed getuigenis. Hij haalde de gelijkenis aan van de rijke man en de arme Lazarus. Lazarus was een bedelaar vol zweren. Toen hij stierf werd zijn ziel door engelen gedragen. De rijke man werd begraven en sloeg zijn ogen op in de hel. Ds. Mallan zei dat het graf afschrikwekkend is, maar voor Gods volk doorgaans niet. Deze begrafenis is eigenlijk geen begrafenis. De smarten van ds. Van de Breevaart zijn voorbij. Evenals de arme Lazarus is hij voor eeuwig binnengesloten, hoewel hij in zijn leven zich erbuiten voelde staan. Ds. Mallan besloot met te wijzen op de roepstem die van deze begrafenis uitgaat en zei dat H.I. Ambacht nu getuige was, dat er een koningskind (die zichzelf een bedelaar voelde) is begraven.

SCHOLEN

Hierna sprak ds. J. W. Verweij (van de Geref. Gemeente in H.I. Ambacht) namens de lagere school "Willem de Zwijger" en de kleuterschool "Benjamin". Ds. Van de Breevaart is daarvan respectievelijk 21 en 6 jaar (ere)voorzitter geweest. De overledene had grote liefde tot de jeugd. Want de ontvangen genade uit Christus

maakt mededeelzaam. Ds. Van de Breevaart wist wat het was „Hij moet wassen en ik moet minder worden". Dat was de praktijk in het leven van Gods knecht die dit steeds in zijn prediking naar voren haalde.

De burgemeester van H. I. Ambacht, de heer J. C. de Ridder, memoreerde de plaats die de overledene (ook als raadslid van 1931 tot 1941) in de Ambachtse gemeente had ingenomen en besloot zijn toespraak met een uitspraak van de predikant: "De Heere zal voorzien".

Aan het graf sprak ouderling W. Stoop die ds. Van de Breevaart vanaf zijn jeugd heeft gekend. Hij haalde over de bekeringsweg en betekenis zijn levensloop naar voren, sprak voor de gemeente in Ambacht.

Ds. A. de Waard uit Alblasterdam sprak een slotwoord als leerling en als vriend van ds. Van de Breevaart. Op hem was het stempel gedrukt van oprechtheid en vroomheid; ds. Van de Breevaart had een stervend leven geleid.

Ouderling Verloop dankte alle aanwezigen namens de familie Van de Breevaart en de kerkenraad.

Wij zagen onder zovelen de predikanten Tanis, Vlot, Dorsman, Hegeman. Bijkerk, Van Prooijen, Schinkelshoek. Van der Meer, zendeling Van Woerden, de heer A. de Redelijkheid en de heer S. Nieuwenhuis namens het RD.
Elf man politie verleende organisatorisch assistentie. Alles verliep in goede orde.

7. Kort verslag van het overlijden Ds. G. van de Breevaart. door de penningmeester van de Mbuma-zending J. Reijers

... Vrienden, ten besluite nog een enkele gedachte bij het heengaan van onze voorzitter ds. v. d. Breevaart. Toen ik hem op dinsdagavond 7 mei j.l. bezocht, hebben wij afscheid van elkaar genomen. Hij was van gevoelen dat wij elkander aan deze zijde van het graf niet meer levend zouden ontmoeten. Het maakte een diepe indruk op mij. Te veel zelfs om hier nu verder over te schrijven.

Voordat ik maandag 13 mei j.l. met dhr. Nieuwenhuis naar Schotland vertrok voor een bespreking met de Schotse zendingsdeputaten, hoorde ik nog van Mevrouw Van de Breevaart dat de benauwdheid erger vormen had aangenomen. Met gemengde gevoelens vertrokken we. Bij onze thuiskomst op de daarop volgende woensdagavond hoorden we al gauw dat ds. v. d. Breevaart het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld. Al is het dat je zo iets ziet aankomen, toch geven zulke voorvallen bij het gebeuren een schok. Persoonlijk verlies ik in hem niet een voorzitter zonder meer, maar een vaderlijke voorzitter.

Door onze veelvuldige contacten was er een innige band ontstaan. Hij was niet alleen voorzitter in naam maar ook met de daad. Hij gaf echt leiding. Een leiding die zeer minzaam maar toch doelbewust was. Wij die overblijven hebben door het heengaan van dominee van de Breevaart (ja; *dominee* dat was hij toch wel op de eerste plaats), een gevoelig verlies geleden. Maar hier een bidder minder, boven een juicher meer. Geboren op 20 februari 1902 brak voor hem het stervensuur aan op dinsdag 14 mei 1974. Vlak voor zijn ontslapen werd op zijn verzoek nog een psalmversje gezongen en wel het zesde vers van Psalm 84, waarmee wij nu ook willen besluiten:

*Want God, de Heere, zo goed, zo mild,
Is 't allen tijd een zon en schild;
Hij zal genaad' en ere geven;
Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden, zelfs niet in de dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heere, die op U bouwt,
En zich geheel aan U vertrouwt.*

8. Uit het leven van ds. Gerrit van de Breevaart

Verslag Reformatorisch Dagblad

Gerrit van de Breevaart zag op 29 februari 1902 in Hendrik-Ido-Ambacht het levenslicht. Als kind van 4 jaar had hij al indrukken van dood en eeuwigheid en zocht dan de eenzaamheid op om zijn knieën te buigen. Hij werd gedoopt in de Hervormde kerk in zijn woonplaats.

Later sloot het gezin zich aan bij een plaatselijke vrije gemeente die uit het gezelschapsleven was voortgekomen. Daar werd Van de Breevaart in 1939 gekozen tot bestuurslid. Drie jaar later volgde de bevestiging tot predikant in Ambacht. De gemeente behoorde tot de groep gemeenten die waren voortgekomen uit de prediking van de voorgangers B. Sterkenburg, H. Stam en J. H. Bogaard.

Al spoedig daarop bracht Ds Van de Breevaart meer ordening in het kerkelijk leven door de kerkelijke ambten in te stellen.

In 1951 werd een nieuwe kerk gebouwd, enkele tientallen meters van het oude kerkje af. Om bij de daarbij voorkomende zakelijke aangelegenheden te kunnen optreden nam de gemeente de naam aan van "Stichting tot instandhouding ener kerkgemeenschap ter verbreiding van de gereformeerde waarheid". Veelal noemt men zich nu echter: Oud Gereformeerde Gemeente, maar het woord van Ds Sterkenburg uit de Notulen van de Alg. verg. der Oud Ger. kerk te Linschoten in juni 1844, leeft nog voort in de gedachte van velen:

"Moge de tijd haast geboren worden, dat alle ware Gereformeerden en nu zo overal verstrooide kinderen Gods door die Opperherder der kerk worden bijeenvergaderd, opdat Neêrlands Zoon, als in de dagen van ons godvruchtig voorgeslacht, in het oog aller vijanden schrikkelijk zij als slagorden met banieren".

Binnen dit verband nam ds. Van de Breevaart een grote plaats in. Maar ook daarbuiten kreeg hij bekendheid.

Vanaf de oprichting in 1964 was hij betrokken bij het werk van stichting Mbumazending, vanaf 1971 als voorzitter. Als zodanig preekte hij in het hele land in diverse kerkgenootschappen voor de zending. Aansluiting bij een kerkverband heeft ds. Van de Breevaart nooit gezocht.

De voorganger beijverde zich voor de stichting van een plaatselijke school op gereformeerde grondslag. Verder was hij voor zijn predikantschap enkele jaren gemeenteraadslid voor de SGP.

Drie keer had ds. G. van de Breevaart met de biddag gepreekt, maar het gesprek van de dag ging over een vliegtuig dat was neergestort. 't Waren de oorlogsdagen. "Vrouw, het is tevergeefs geweest, iedereen praat over het vliegtuig."

De volgende dag hoorde de bedrukte predikant dat zijn biddagpreken niet zonder vrucht waren geweest. Voor een vrouw uit de gemeente was het juist een middel waardoor ze tot ruimte kwam.

Bid- en dankdagen waren voor vader hoogtijden, vertelt zijn oudste dochter Van der Heide-van de Breevaart. Soms zaten er wel 1000 mensen in de kerk, tot op het trapje van de preekstoel. Die grote schare greep vader aan. Het waren zielen voor de eeuwigheid, wist hij.

Ook de avondmaalszondagen waren bijzondere dagen. 's Avonds kwamen velen samen in de consistorie. Daar vertelden Gods kinderen over hun ervaringen. Als er een vraag kwam, zei vader wel tot moeder: Beantwoord jij die maar, ik heb al zo veel

gezegd. Na afloop zong het gezelschap vaders lievelingsgezag: "Jezus Uw verzoenend sterven, blijft het rustpunt van mijn hart."

"Moeder was nauw betrokken bij het ambtelijk werk van vader. In ons bijzijn gaf ze echter nooit commentaar op zijn preken. Wel schreef ze in haar dagboek bijzonderheden op, zoals op een keer: "Pa heeft over een tekst gesproken waarmee ik wakker werd."

Het drukte vader terneer als hij weinig hoorde over vruchten op de prediking. In de begintijd van zijn bediening hier in Hendrik-Ido-Ambacht werden verschillende jongeren krachtadig tot God bekeerd. Later werd dat minder. Toch kreeg hij dikwijls troost uit de woorden: "Bedwing uw stem van geweene en uw ogen van tranen, want er is loon voor uw arbeid." Dan kwam het vertrouwen op God weer boven.

Over zijn bestrijdingen sprak vader niet veel. Liever sprak hij goed van de Heere. In de prediking drong hij sterk aan op de noodzaak in Christus geborgen te zijn. Eens vroeg iemand aan hem: Als Ruth op de grens met Kanaän was gestorven, was ze dan behouden?" Waarop vader antwoordde: Ze is daar niet gestorven, ze moest eerst met Boaz trouwen."

Armoede

Het was voor Ambacht een zeer arme tijd toen Gerrit van de Breevaart in 1902 geboren werd. Zijn moeder werkte in de vlashandel om nog iets aan het inkomen van haar man toe te voegen. "Vaak vertelde vader over die tijd, ook vanaf de preekstoel. Hij was bewogen met medemensens, in de eerste plaats over hun zielenheil, maar ook in tijden van armoede kende hij zijn taak. Vooral was vader bewogen met kinderen Gods die uit de hand des Heeren leefden. Zo kwam hij vaak bij Aaltje van Holland, een verlamde vrouw uit Lunteren. Op een dag kregen haar kippen de pest. Vlak daarvoor had vader van een man uit de gemeente een geldbedrag gekregen met de mededeling: Ik weet niet voor wie het is. In een brief schreef Aaltje aan vader over de strop met haar kippen. Toen wist hij dat het geld voor haar zou zijn. Het was precies genoeg om nieuwe kippen te kopen."

Het gezin Van de Breevaart voegde zich, toen Gerrit een jaar of 12 was, bij een gezelschap waar preken van oudvaders werden gelezen. Van de Breevaart zou deze gemeente zijn leven lang trouw blijven. Toch bleef hij betrokken bij de Hervormde Kerk, weet zijn dochter nog. "Na de bevrijding was er hier in het hervormde kerkgebouw een gezamenlijke dankdienst. Vader mocht 20 minuten spreken. Voor de kansel zag hij het doopvont waar zijn moeder met hem had gestaan. De betekenis daarvan werd hem tot een wonder. Hij kreeg die dienst veel ruimte in het spreken. Vanaf die tijd droeg vader meer respect weg in het dorp. Tot die tijd heette hij, ziende op zijn vroegere beroep als tuinder, nogal eens "die krotenzaaier, die moest gaan preken."

Houten dokter

"Preken was zijn lust en zijn leven. De preekstoel is mijn houten dokter, zei vader wel. Daar voelde hij zich het beste. Tot zijn zeventigste jaar was vader aardig vitaal en trok hij vaak drie keer per week het land in om te preken. De vierde avond was er hier in Ambacht kerk. Vooral als voorzitter van de Mbuma-zending preekte hij vaak in andere kerkverbanden, vrije gemeenten en evangelisaties. In Kampen zei een gereformeerde hoogleraar eens tegen zijn studenten: Als jullie iets willen leren, meer dan van mij, moet je vanavond maar naar Van de Breevaart gaan. Een van die studenten heeft dat later, toen vader was overleden, aan mijn moeder verteld."

Toch zag de predikant ook wel tegen het preken op. Eens zat de gemeente waar hij zou voorgaan te wachten. Het was al lang tijd, maar de dominee kwam niet! Deze

stond met zijn auto langs de kant van de weg. Hij dacht niet door het preken heen te komen. Toch ging hij verder. Achteraf werd bekend dat die preek een vrouw tot zegen is geweest.

"Vader ging graag met de jeugd om. Ik herinner me dat hij een jongen verschillende malen aansprak: "Wat zie je er slecht uit, gaat het wel goed met je?" "Waarom zou de dominee dat zo vaak zeggen", zei die jongen tegen een vriend. Of vader er een voorgevoel voor had, weet ik niet, maar de jongen is jong gestorven en heeft mogen getuigen van Gods genadewerk."

Kerkmuren bestonden voor ds. Van de Breevaart niet. Boven de hemelpoort staat geen naam van een kerk, was zijn devies. Het komt erop aan dat we gewassen zijn door het bloed van het Lam. Eens was hij bij kennissen in Bilthoven. Zij gingen op een doordeweekse avond bij prof. G. Wisse naar de kerk. "Pa had aangenaam geluisterd. Van tevoren had hij een bedrag in zijn hoofd voor de collecte voor de Spaanse Evangelische Zending. Maar Wisse kon goed de portemonnee leegpreken! Telkens als hij het over de zending had, legde pa extra geld opzij. Op het laatst dacht hij: Het is alles bij elkaar toch wel heel wat. Op het moment dat de collectezak kwam, zei Wisse echter: "Wat je in je hoofd hebt, moet je geven, anders doe je vannacht geen oog dicht!" Toen gaf pa toch alles."

Niet aanspreekbaar

Een academische opleiding had ds. Van de Breevaart niet. Wel deed hij veel aan zelfstudie, herinnert zijn dochter zich. "Zaterdagmiddag en -avond was vader niet aanspreekbaar. Dan zat hij te studeren. Tijdens de preek haalde hij aan welke meningen hij bij de uitleggers was tegengekomen. Ik sluit me aan bij..., zei hij dan. In de studeerkamer moest vader echter nogal eens van tekst veranderen. En sommige preken werden aan de voet van de preekstoel geboren.

Toen bij vader was vastgesteld dat er een gezwel zat bij zijn longen, kreeg zijn zenuwgestel een zware slag. Vanaf die tijd heeft hij niet meer gepreikt. Tijdens de biddag van 1974 heeft hij via de kerktelefoon nog een afscheidswoord gesproken. Ook gaf hij elke zondagmorgen aan zijn vriend ouderling W. Stoop een versje op. "De dominee heeft verzocht te zingen...", begon deze de dienst."

Nog altijd worden in de gemeente die ds. Van de Breevaart zo vele jaren diende preken van hem gelezen. Mevrouw Van der Heide: "Je ziet je vader dan zo weer voor je staan."

Verslag R.D. door J. M. D. de Heer

PREKEN OVER VRIJE STOFFEN

1. Hervormingspreek op zondagmorgen, 31 oktober 1971, over Romeinen 8 : 33b.

Zingen: Psalm 130 : 1 en 2.

Lezen : Romeinen 8 : 30 t/m het einde.

Psalm 65 : 2, 3

Votum.

Zegen.

Gebed.

Vierhonderd-vier-en-vijftig jaar geleden was het voor Europa's kerkelijk leven een gewichtige dag. Het is die dag, die we thans nog herdenken: De dag van de Hervorming, Hervormingsdag! Toen was het voor Europa en eigenlijk voor de gehele wereld een gewichtige dag. Waarom? God greep in! Hoe en waarom greep God in? Wel, omdat de gehele wereld in het heidendom en het Christendom algemeen in de eigengerechtigheid verzonken lag. We hebben wel eens meer gezegd, dat toen Christus geboren werd het heidendom verzonken was in de ongerechtigheid en het grootste gedeelte van het Jodendom in de eigengerechtigheid. Maar in 1517 was het niet veel beter. Rome beheerste bijna de gehele wereld, behalve het heidendom, dat in de ongerechtigheid en de afgodendienst verzonken lag.

Rome had het gebruik van de aflaat ingevoerd in de kerk. Door het kopen van zo'n aflaat kon de mens zich verlossen van de zonden, die hij begaan had of die hij nog zou bedrijven. Zelfs konden de zonden van reeds gestorven familieleden afgekocht worden, waardoor hun zielen vanuit het vagevuur naar de hemel gingen. Men kon de zaligheid kopen of verdienen. Dat klonk de mensen in die tijd zo aantrekkelijk in de oren, dat duizenden een aflaat kochten. Arme, blinde mensen! Moeten wij nu stenen naar hen gooien?

Nee, want ze waren te beklagen. Arme, blinde mensen, die door geld hun zaligheid zochten te verkrijgen en die door goede werken zich verdienstelijk trachtten te maken. Zo lag het Christendom verzonken in de eigengerechtigheid.

Hoewel er ook in die tijd nog een overblijfsel was, dat zich hield aan de leer der genade, genade door recht. Maar in het algemeen lag het Christendom toch verzonken. Dat overblijfsel was klein en onzichtbaar, even gelijk aan het overblijfsel van Gods volk in de tijd van Elia. Elia zei, dat er niemand meer overgebleven was dan hij alleen en hij werd nog bedreigd ook, want ze zochten zijn ziel.

Maar hoor dan het antwoord van de Heere: "Ook zijn er nog zeventuizend, allen die hun knie voor Baal niet gebogen hebben." Wellicht zijn er ook in de vijftiende en in het begin van de zestiende eeuw wel geweest, die hun knieën niet gebogen hebben voor de antichrist.

Maar we zeiden: God heeft ingegrepen en door wie? Door middel van een monnik! God heeft ingegrepen door middel van een jongen, die uit een burgermansgezin kwam, die zelfs de bedelaarstas gedragen had. God was deze jongen te sterk geworden. Alles had hij geprobeerd om zich het eeuwige leven waardig te maken, om zich verdienstelijk te maken en hierdoor de zaligheid te verkrijgen. Hij had hiervoor gevast. Zelfs had hij hiervoor met erwten in zijn schoenen gelopen. Voor dit doel had hij gevast op een volstreekte wijze. Want hij wilde zelf de zonde doden en zich aangenaam maken voor God. Men kon immers de zaligheid verdienen!

Op een keer is die arme jongen, Maarten Luther is zijn naam, naar Rome gelopen. Maar hoe nader hij tot Rome kwam hoe meer hij verschrok. Hij had gedacht en verwacht, dat er in de nabijheid van de Paus wel een Godzalig leven te leiden moest zijn. Maar in plaats van de Godzaligheid zag hij daar de vreselijkste ongerechtigheid. Dus daar liep die jongen.

Totdat het God behaagde hem uit zijn blindheid en duisternis te doen ontwaken en hem bekend te maken, dat de rechtvaardige uit het geloof zalig wordt, zonder de werken. Toen is hem een licht, hét Licht opgegaan.

Toen heeft God ingegrepen, en het behaagde de Heere Luther te gebruiken. Hoe? Wel, Luther sloeg aan de deur van de slotkapel te Wittenberg een stuk papier, waarop 95 stellingen stonden geschreven. Indien we dit aanbrengen van die 95 stellingen zouden beredeneren, zouden we zeggen: Wat haalt dit uit? Het papier wordt er afgescheurd en in de prullenmand geworpen.

Maar Nee, God greep in! Hoe greep God in? Wel, in enkele weken tijd stond geheel Europa overeind. De stoel van de paus sidderde, want de wortel werd aangetast. Volgens deze stellingen wordt men alleen uit genade zalig, zonder de werken, zonder aflaatbrieven. De zaligheid is niet te koop. Christus heeft de koopsom betaald, Christus heeft Zijn bloed gegeven.

We zeiden: Het was toen voor Europa een gewichtige dag. Deze dag, welke we Hervormingsdag noemen, wordt heden dan ook op vele plaatsen herdacht. Wat betekent het woord "Hervorming"? Terug naar de Formateur! Ook "Reformatie" betekent zo veel als: terug tot de Formatie. Waar moeten we dan naar terug? Wel, naar Gods Woord.

De Bijbel mocht in die tijd niet gelezen worden. Degenen, die in het bezit van een Bijbel waren, werden verbrand. Als men dit ketterse Boek las, kwam men op de brandstapel terecht. De leken immers, moesten zich niet houden aan wat de Bijbel zegt, maar aan wat de kerk zegt. Maar de kerk dient te leren wat Gods Woord zegt. En dit werd niet meer gedaan.

Toen heeft God ingegrepen en omdat God ingreep, kwam geheel Europa in beroering. God deed de consciënties ontwaken van zoveel duizenden, waarvan velen dit met hun bloed hebben moeten bekopen. Dit ondergingen de martelaren voor de leer der genade.

God heeft Europa wakker geschud. Wat zou het een weldaad zijn als God vandaag Nederland of Europa nog eens deed ontwaken. Want schier alles is in slaap gezonken. Helaas is het vandaag nog erger dan in de dagen van Luther. Want nu zijn niet alleen de Roomsens, maar ook de "Protestanten" in slaap gevallen. Daarom kunnen ze samengaan met de antichrist. Daarom kunnen vandaag in Dordrecht een dominee en een pastoor samen voorgaan in één dienst. Ook nu is het grootste gedeelte van het Protestantisme, gelijk de Roomsens, gestoeld op die vervloekte remonstrantse grondslag, waarin men zich verdienstelijk zoekt te maken.

Nochtans heeft God tot nu toe gegeven, dat de leer der vrije genade, waarover Luther en Calvijn zeer helder gehandeld hebben, toch nog niet is uitgebannen. Deze leer is nog niet uit ons vaderland verbannen. Hoewel, we moeten wel blind zijn om niet te zien, dat schier alles met de stroom en de geest van de tijd meegaat. We moeten toch wel zien, dat de leer der genade - met uitsluiting van alle mensenwerk en waarin alleen God verheerlijkt wordt uit Zijn werken steeds meer terrein verliest. Helaas, van zulk een leer is men niet meer gediend. Wat is het in ons land dun geworden en wat is het moeilijk om ons te houden aan de leer van vrije genade, zoals God die verheerlijkt in schuldige zondaren.

Het is vandaag 31 oktober.

Nu is het niet onze bedoeling onze tijd te besteden in het verhalen van de geschiedenis. Maar laten we ons toch eens indenken, hoe ons land gedrenkt is met het bloed der martelaren. Die voor ons hun bloed gegeven hebben, opdat wij als hun nageslacht deze leer der vrije genade zouden aanhangen. Wat is er dan van overgebleven? Als de martelaren zouden zien, hoe het thans met de kerk in Nederland gesteld is, dan zou zich hun stof in de aarde omkeren. Dan zouden ze zeggen: *Hebben wij daarvoor ons bloed gegeven?* Ons nageslacht vertrapt en vertreedt datgene, waarvoor wij zo duur betaald hebben! Zou het daarom ook niet van ons land gelden, hetgeen geschreven staat in Jeremia 22: "O, land, land, land! hoor des Heeren Woord!"

Na de Reformatie hebben de Staten-Generaal geregeerd met de Bijbel op tafel, wat voor hun het Wetboek was. Zelfs hebben ze in 1618 en 1619 opdracht gegeven de Bijbel te vertalen, waardoor wij ook thans dat Gulden Boek, dat Woord des Heeren nog in ons midden hebben.

Ik hoor u zeggen: Wij hebben allemaal die Bijbel nog. Ja, dat geloof ik graag. Maar welke kracht heeft hij voor u, welke vrucht laat hij u na? Als we dan terugdenken aan de geschiedenis van degenen, die zich nu nog Hervormd, of die zich nu nog Gereformeerd en (zullen we verder gaan?) Oud-Gereformeerd noemen. Laten we bij onszelf beginnen. In hoever staan we nog achter de leer van genade, zonder de werken? Achter de leer van de vrije, soevereine rechtvaardiging des zondaars voor God? Helaas! Moest de geschiedenis niet een spoorslag voor ons zijn? Moesten we niet wakker geschud worden, om ons te mogen houden aan hetgeen we met de dichter van Psalm 130 zingen: "Zo Gij, Heere! de ongerechtigheden gadeslaat; Heere! wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt."

Van onze kant is er niets goed te maken, dat heeft Christus gedaan voor Zijn Kerk. Moesten we niet wakker geschud worden? Dat daartoe de Heilige Geest nog onder ons wone en werke.

Men wil in onze dagen een leer naar het vlees, waarin men de ruimte krijgt in de wereld. Maar de leer der genade is een leer tegen het vlees, want het vlees is in de grond hoogmoedig en dat wordt gefnuikt door zulk een leer.

Daarom vragen we in dit morgenuur een ogenblik uw aandacht voor die leer, naar aanleiding van het ons zo-even voorgelezen hoofdstuk uit de zendbrief van de apostel Paulus aan de Romeinen en daarvan nader het 33ste vers, het laatste gedeelte, waar Gods Woord aldus luidt:

"God is het, Die rechtvaardig maakt."

We stellen bij deze woorden als opschrift:

1. God is het, Die rechtvaardig maakt, niettegenstaande alle aanklacht.
2. God is het, Die rechtvaardig maakt, alleen door Christus.
3. God is het, Die rechtvaardig maakt, hetgeen gekend wordt door het geloof

We zullen trachten op deze Hervormingsdag de. Waarheid - mocht het zijn tot lering - een weinig te ontsluiten.

Vooraf zingen we van Psalm 65 : 2 en 3.

De gehele Bijbel is Gods Woord, maar is er één schoon hoofdstuk, dan is het wel

Romeinen 8. Door velen wordt het bijna niet verstaan. Maar ik acht het wel één van de schoonste hoofdstukken uit Gods Woord als het gaat over de leer der zaligheid. Wij geloven, dat de Kerke Gods in dit hoofdstuk hun gehele hart verklaard vindt, en dat ze daaruit troost verkrijgt als het geloof werkzaam mag zijn.

Zo vinden we, dat de apostel hier handelt over de rechtvaardigmaking. Hij begint in het 30ste vers: "En die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen." Maar dan vervolgt Hij niet met: Die nu geroepen is, die is wel zalig, die is wel bekeerd en die mag wel geloven. Nee, hij schrijft: "Deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt." Hier vinden we de volkomen leer der zaligheid verklaard.

Vervolgens schrijft hij: "Wat zullen wij tot deze dingen zeggen? Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?"..En aan het einde van het hoofdstuk getuigt hij: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, naaktheid, of gevaar, of zwaard?" Hij wil zeggen: Zo God voor ons is, dan is het ergste wat ons kan overkomen de dood en dan zijn we eeuwig bij God. ,

In het 32ste vers geeft de apostel ons de grondslag van de leer der zaligheid: "Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?" Dus hij spreekt hier over wat Christus verworven heeft voor Zijn Kerk. Waarop hij vervolgt in het 33ste vers: "Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?" Direct hierna lezen we dan onze tekstwoorden, waarbij we in hoofdzaak stil wensen te staan: "*God is het, Die rechtvaardig maakt.*"

1. God is het, Die rechtvaardig maakt, niettegenstaande alle aanklacht.

Wil dat zeggen, dat ons een rechtvaardigheid gegeven wordt zonder meer, of op grond van onze werken? Nee, we vinden hier een juridisch, een rechterlijk rechtvaardig-verklaren. Rome leert, dat God een rechtvaardigheid bij de doop in het hart van de mens werkt en schenkt, en dat zo'n mens door die verkregen rechtvaardigheid meer genade moet trachten te verkrijgen door rechtvaardig te leven.

We zeiden in de eerste plaats stil te willen staan bij: God is het, Die rechtvaardig maakt, niettegenstaande alle aanklacht. Omdat de apostel handelt over "rechtvaardig verklaren" kunnen we hieruit opmaken, dat de partij, die rechtvaardig verklaard wordt, schuldig geweest is?

In de staat der rechtheid had God de mens geschapen in gerechtigheid, heiligheid en heerlijkheid. Ten eerste in gerechtigheid. De mens had een band met God; hij stond in een rechte verhouding 'tegenover zijn Schepper.

Ten tweede was de mens geschapen in heiligheid, waardoor hij innerlijk rein, oprecht en zondeloos was. Hierdoor was zijn hart niets anders dan een bron van Goddelijke liefde.

Ten derde droeg de mens de ingeschapen heerlijkheid uit in zijn wandel: "En zij waren beiden naakt, Adam en zijn vrouw, en zij schaamden zich niet." Dus de heerlijkheid Gods openbaarde zich in de mens, zoals deze wandelde in de hof van Eden.

Wat is er gebeurd? Door de zonde is de band tussen God en de mens verbroken. We zijn de gerechtigheid verloren. Door de zonde is ons hart een vuilnisbelt geworden van onreinheid. Wilt u een bewijs? Christus zegt: "Want uit het hart komen voort boze bedenkingen." En in Genesis 8 zegt de Heere: "Want het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijn jeugd aan." De heerlijkheid Gods zijn we verloren; we kunnen niet meer naakt over de aarde gaan. Als Adam in de staat der rechtheid gebleven was, was hij niet verouderd. Maar na de val geraakt de mens als gevolg van de zonde oud,

versleten en uitgeleefd. De heerlijkheid van de mens (wat hem nog rest) verliest hij bij de dood. Ach, wat is de mens in een zeer droevige staat gevallen.

Hoe kan nu die band, die wij verbroken hebben, de band, waarin wij in een rechte verhouding tot God stonden, weer hersteld worden? Dat is van 's mensen kant onmogelijk! Hoe kan een onrein, bedorven hart, waarin alle ongerechtigheid woont, weer rein worden?

Want bij alles wat er werkende is in de wereld, is het alleen omdat God ons bewaard, dat we niet uitleven wat we in werkelijkheid zijn. Want wij zijn allen van Adam afkomstig, zodat moordenaars, hoereerders, vloekers, spotters, drinkers, en noem maar op, met ons van dezelfde lap gescheurd zijn. Het is alleen door de algemene genade, dat we bewaard worden. Maar ons hart is zodanig, of we het weten of niet is een andere zaak. We vrezen, dat de meesten het niet weten.

Ook onze wandel is geheel verdorven. Zodanig verdorven, dat al is het dat God ons bewaard voor openbare en uitbrekende zonden, en we nog een zekere schoonheid vertonen door ons goede gedrag, waardoor we ieder het zijne geven, kerkelijk meeleven, enz.; maar in wezen zijn we walgelijk voor God. Waarom? Omdat God, krachtens de reinheid van Zijn Goddelijke natuur, met de zonden niet leven kan. Hij moet de zonde haten; en alles wat een mens doet buiten Christus, is zondig! Ja, onze beste werken (en dat is juist zo'n doodssteek voor onze vervloekte hoogmoed) zijn nog maar blinkende zonden en verdoemelijk voor God.

Wie van ons zou toch de rijke jongeling verdoemen? Van hem lezen we, dat hij zegt: "Al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af; wat ontbreekt mij nog?" Opmerkelijk is, dat Jezus dan niet zegt: Je liegt, jongen! Die jongen was in zijn uiterlijk leven onberispelijk. Moest zo'n jongen naar de hel? Laten we tegenover hem stellen een moordenaar aan het kruis, die ging naar de hemel. U begrijpt wel, dat dit voor ons vervloekt hoogmoedig bestaan een doodssteek is. Hetgeen door ons noodzakelijk geleerd en gekend moet worden.

We zeiden, dat de band tussen God en de mens verbroken is; van onze zijde onherstelbaar verbroken. Dus God kan mij en u en niet één sterveling rechtvaardig verklaren. Want rechtvaardig verklaren is ten eerste: zondeloos verklaren, waardoor wij weer in een rechte verhouding tot God komen te staan. Ten tweede houdt rechtvaardig verklaren in, dat ons hart gereinigd wordt van de zonde, en in de derde plaats, dat onze wandel zij in het geloof. Maar dat zijn we allen verloren, van de eerste tot de laatste. Toch is het een mens zo aangeboren, als vrucht van het verbroken werkverbond, te trachten in werkheiligheid zich nog verdienstelijk «te maken!

Ik ga nog even verder. Zelfs als we nog aan het zoeken zijn of er in ons nog kenmerken zijn, waarop "we hoop en geloof gronden, dat het met ons wel goed zal aflopen, dan geven we hiermee te kennen, dat de wortel van ons bestaan nog verdorven is. Want we geven dan blijk ervan, dat we alleen maar bezet zijn met eigenliefde en het ons niet om de eer van God gaat. Dit alles laat ons zien hoe vast we in dat werkverbond zitten. We gaan dan bijeen vergaren, dat we wel eens een gebedsverhoring gehad hebben, dat we wel eens wat beleefd hebben.

Maar als in ons niet de werkelijke behoefte aanwezig is om rechtvaardig Verklaard te worden, gaan we onszelf rechtvaardigen. Daarom is het geen wonder, dat we op grond hiervan elkaar in de hemel zetten. Gaat u de advertenties maar na, het geeft bijna niet in welke kranten: Bijna iedereen gaat naar de hemel. Verschillende eigenschappen worden er dan opgesomd: Zo en zo is hij of zij geweest en op grond daarvan kan het niet anders of de overledene is naar de hemel. Ik vermoed, dat er in ons midden zijn, die denken: Man, zo'n leer wil ik niet. Ik ook niet! Maar als God ons gaat bewerken,

wordt het een andere zaak.

Het is geen wonder, dat Rome zoveel aanhangers heeft. Het is geen wonder, dat dr. Kuyper zoveel navolgers heeft, want hij bracht een leer, die er algemeen in wil. Men heeft maar te geloven, men behoeft maar aan te nemen en zijn best te doen en er naar te leven en men gaat naar de hemel. O, diepe onkunde! O, verregaande blindheid!

Weet u nu wat het ergste is? Dat er zelfs onder Gods volk een zeker verval is. Als we werkelijk tot Gods volk behoren, kan er geen afval zijn, want afval der heiligen is er niet. Maar er kan wel verval zijn. Ziet eens in de gemeente der Galaten. Dat was een gemeente met ware Christenen, zouden we zeggen. Maar wat gebeurt er?

Daar komen andere leraars, die zeggen: Wie heeft hier gepreekt? Paulus? Wat? Heeft hij geleerd, dat alleen in Christus de zaligheid is? Hebben jullie dat geloofd? Jazeker, antwoorden de Galaten, dat hebben we geloofd. Paulus is toch een van God gezonden leraar? Ja, stil eens, maar Paulus is ook maar een mens. Wij hebben een iets andere leer. Kijk, dat u nu helemaal niets aan uw zaligheid kan doen, dat neemt Paulus te scherp, dat ziet hij niet goed. U moet u laten besnijden en u moet nog wat vasthouden aan e- de Joodse ceremoniële wetten. U moet er toch nog wat voor doen.

Ach mijn hoorders, het is toch zo pijnlijk voor het vlees, dat wij totaal niets aan onze zaligheid kunnen doen. Als we hier nu lezen: "God is het, Die rechtvaardig maakt", wil dat zeggen: God verklaart rechtvaardig. Maar kan de Heere een mens, die nergens voor deugt dan alleen voor de hel, rechtvaardig verklaren? Ja, dat kan, niettegenstaande alle aanklacht, zoals ons eerste punt luidde. Welke aanklacht? Probeer nu eens uw aandacht in te spannen.

Een ieder, *die God rechtvaardig verklaart*, zal ten eerste leren, dat God hem beter kent dan hij zichzelf. Ja, dat God hem te kennen geeft, wie hij is. Wat gaan we dan leren?

1. Ten eerste gaan we leren, dat we zondaren zijn. We leren, dat we schuldig zijn, dat wij de oorzaak zijn van de breuk, die daar ligt tussen God en onze ziel.
2. Ten tweede, en dit is een belangrijk punt, gaan we leren, dat God het nauwer neemt met de zonden dan wij. Over het algemeen nemen wij het wel nauw met de schrikkelijke zonden, bijvoorbeeld openbare zonden, maar God neemt het zo nauw met alle zonden. Degene, die ooit bij het licht van Gods Woord en door Gods Geest leert kennen de breuk in zijn verbondshoofd Adam, leert zijn zondig hart kennen, waaruit alle zonden voortvloeien. O, als God dat ons eens gaat ontdekken; als Hij ons eens gaat ontdekken aan wat er in ons hart woont, dan kunnen we hier schijnen voor elkaar wat we voor God niet zijn. Maar als we voor God moeten worden wie we zijn, en God gaat ons dit alles ontdekken door Zijn Woord en Geest, dan komt er wat te voorschijn! Want houdt er rekening mee, als de oordeelsdag aanbreekt, zal God ons niet oordelen overeenkomstig onze werken en daden. Maar Hij zal ons oordelen overeenkomstig ons hart. Hier leg ik de nadruk op: God neemt het zeer nauw met de zonden, veel nauwer dan wij. Wij kunnen zo gemakkelijk zeggen: *Daar zie ik geen kwaad in en daar zie ik geen kwaad in*. Maar als God het hart gaat doorzoeken en blootleggen, gaan we leren, dat elke ademtocht vol zonden is, omdat we gevallen mensen zijn.
3. In de derde plaats gaan we leren, niet alleen dat God ons beter kent dan wij onszelf, maar ook dat Hij zonder aanneming des persoons Zijn Wet handhaaft. We moeten niet denken, dat als we zwak of arm zijn of dergelijke, de Heere dan van ons zegt: Ach, die arme man, die zwakke vrouw, daar zal Ik anders mee handelen. Nee, God handhaaft Zijn recht. Laten we ons nooit misleiden. God handhaaft Zijn recht en Zijn Wet! Dus Hij kent ons beter dan wij onszelf

kennen; Hij oordeelt anders over ons en onze zonden dan wij oordelen; Hij neemt het nauwer met de zonden dan wij en Hij handhaaft Zijn Wet zonder aanneming des persoons. God handhaaft Zijn recht in het straffen van de zonden; daar doet Hij niets af, voor geen sterveling! Want op dat recht heeft Hij Zijn troon gevestigd: "Gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid Zijns troons." Elkeen, die buiten die gerechtigheid om zalig denkt te worden, zal door die gerechtigheid Gods verteerd worden. Dat wordt geleerd door allen, die God rechtvaardig gaat verklaren.

We zeiden: niettegenstaande alle aanklachten.

Zij, die dit leren, gaan zichzelf aanklagen, want ze worden consciëntieus ervan overreedt, dat ze zondaren zijn. Ze worden ervan overtuigd, dat ze schuldig zijn, dat ze verdoemelijk zijn, dat ze liggen onder het oordeel. In beginsel veroordelen zij zichzelf al. Hierbij komen dan nog de beschuldigingen van *hun consciëntie*.

Neem eens een heel eenvoudig beeld. Een kind, dat kwaad gedaan heeft en vreest voor de straf, wordt zodanig beschuldigd door zijn consciëntie, dat het soms bang is om zijn ouders te ontmoeten.

Dit heb ik onlangs nog meegemaakt, toen er een jongetje aanbelde, die aan mijn vrouw vroeg of de dominee thuis was. Hij wilde mij zo graag even spreken. Waarom? Dit werd mij duidelijk toen hij bevend en huilend binnen kwam en zei: Ik durf niet naar huis. Waarom niet? Ik heb een ruit gebroken! Nu deed zijn consciëntie hen benauwd zijn voor de gevolgen van zijn daad, dat is voor de straf.

Merk eens op: Zodra wij onze schuld beseffen, durven wij niet naar God toe. Ja, we zouden wel van God weg willen, zoals Adam dit trachtte te doen.

Ik heb toen tegen die jongen gezegd: Ik kan niet met je naar huis, maar ik zal een briefje schrijven en dat geef je dan maar aan je moeder. Dus heb ik een briefje geschreven en hij met zijn briefje naar huis. Hij had toen een voorspraak. Hij kreeg geen straf; er kwam iemand tussenbeide. Echter niet om de zonde goed te praten. Ik haal dit even aan om aan te tonen, dat dit kind zich bewust was van het kwaad. Zijn consciëntie klaagde hem aan en hij vreesde straf te krijgen. Ik vroeg nog: Heb je straf verdiend? Ja, zei hij.

Zo ook leert de Kerke Gods bij aanvang kennen: *Ik heb de straf verdiend.*

O, als onze consciëntie ons gaat aanklagen dan zingen we met de Kerk van de oude dag: "Ik heb tegen U, o Heer, zwaar en menigmaal misdreven." "Ik heb gedaan, wat kwaad was in Uw oog; dies ben ik, Heer, Uw gramschap dubbel waardig, 'k erken mijn schuld, die U tot straf bewoog; Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig." Ik haal het beeld van zo-even nog even aan. Hield die jongen niet van zijn vader en moeder? Wilde hij niet graag naar huis? Jazeker. Zo wordt in het hart de vraag geboren: Hoe kom ik tot God bekeerd. Dan kan er wel eens een verlangen zijn om zondeloos gesteld te worden, maar we blijven in onze zonden. Maar omdat de smart en de droefheid der zonden gevoeld wordt, wordt de behoefte geboren aan de vergeving der zonden.

Dat was de aanklager in onze consciëntie.

Maar er is nog een aanklager, *de satan*. Deze is een aanklager van den beginne. Zelfs zijn naam betekent aanklager of verklager. Wat doet hij? Wel, hij verschijnt voor de troon van God en zegt: Die man, die vrouw, ze leven wel netjes hoor, maar U ziet wat er in hun hart leeft. O weet welke vuile, goddeloze gedachten er soms in hun hart opwellen. Dat ziet U en nu moet U hen naar recht verdoemen.

We lezen in Zacharia 3 over Jozua, de hogepriester. Deze stond in vuile klederen voor

liet aangezicht des Engels, voor het aangezicht des Heeren. Ja, en hij moest zichzelf aanklagen. We lezen niet, dat hij daar staat en zegt: 'Heere, ik heb wel een beetje gedwaald, maar U moet dit maar door de vingers zien, want ik ben toch Uw priester!' Nee, zijn consciëntie beschuldigde hem. Maar niet alleen zijn consciëntie, ook de satan klaagde hem aan en zei tot God: 'Op grond van Uw recht moet U hem verdoemen, want U kunt geen gemeenschap hebben met de zonden. Als U die man vrij verklaart en rechtvaardig verklaart, houdt U op God te zijn.'

Wat gebeurt er? Christus neemt het voor Jozua op: "De Heere schelde u, gij satan; ja, de Heere schelde u."

We zeiden: Niettegenstaande alle aanklacht kan God een mens rechtvaardig verklaren. Een mens, die zichzelf schuldig weet, die zichzelf verdoemelijk weet, die zichzelf waardeloos weet.

Nee, u moet niet als een opgeknapt mens bij de Heere komen met allerlei redeneringen, zoals: 'Dat en dat heb ik beleefd, nu kunt U me toch niet meer verdoemen.' Nee, *goddelozen* verklaard God rechtvaardig. Goddelozen, dat zijn mensen, die hun goddeloosheid, hun breuk hebben leren kennen. Mensen, van wie God het deksel van het hart heeft genomen. Mensen, die door ontdekking zich bewust zijn, wie zij in de grond geworden zijn door de val in hun verbondshoofd Adam. Het zijn mensen, die vrezen met duizend vrezen, omdat God hen naar recht eeuwig kan verdoemen. Maar wat gebeurt er?

We zeiden in de tweede plaats: ***God is het, Die rechtvaardig maakt, alleen door Christus.***

Zulke mensen worden rechtvaardig verklaard in Christus Jezus. Op welke wijze? We lezen in het verband van deze tekst: "Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?" Dus ten eerste, krachtens de eeuwige verkiezing kan God hen niet verdoemen, ook al zouden zij hun vonnis met hun bloed ondertekenen. In de tweede plaats heeft Christus in de raad des vredes hen al van de Vader gekregen als Zijn bruidsgemeente. Daar heeft Christus als Borg voor hen gesproken; daar zijn ze, met eerbied gesproken, al rechtvaardig verklaard. In die Vrederaad is Christus al als Borg en Middelaar tussengetreden om de schuld te boeten, de straf te dragen, zondeloos te leven, om met Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid aan Gods recht te voldoen. Dus op grond van zowel de verkiezing als de raad des vredes kan God de uitverkorenen niet meer verdoemen. Integendeel, Hij moet hen rechtvaardig verklaren, want Hij merkt hen aan in hun Hoofd en Koning.

Het werkverbond tussen God en Adam was niet het eerste verbond, dat gesloten werd. Nee, van eeuwigheid was er al een genadeverbond tussen God en Zijn Zoon gesloten. Daarom is Christus het Hoofd van het genadeverbond. Alhoewel nu de Kerk leert gevallen te zijn in de eerste Adam, worden zij aangemerkt in de tweede Adam. Deze had al vermaak in Zijn Kerk voordat de eerste Adam geschapen en gevallen was. O, wie kan dit wonder verklaren? Het is alleen maar te bewonderen! Met eerbied gesproken: Als de Kerk nu in de vierschaar van hun consciëntie vreest er voor eeuwig buiten te moeten vallen, wordt zij aangemerkt in Christus hun eeuwig Hoofd.

Ik moet dit eens even duidelijk zeggen: Ik heb wel eens bekerings verhalen horen vertellen, waarin men zei, dat men God hoorde spreken: "Ga weg van Mij, gij vervloekte, in het eeuwige vuur!" Als men dan in de hel kwam, ontving Jezus hem of haar in Zijn armen. Ook heb ik wel eens gehoord, dat men wegzonk in de verdoemenis, in de hel. Ik was vroeger, eerlijk waar, als ik zulke dingen hoorde, bang om bekeerd te worden. Want dan dacht ik: Als ik dat moet meemaken, ben ik al dood van angst en vrees voordat het gebeurt. Het leek mij dan alsof God als een tiran met Zijn volk handelde.

Maar zo handelt God niet met Zijn volk, dat Hij uitverkoren heeft.

Er. staat hier: "Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?" Als de schuldenaar waarlijk schuldenaar voor God wordt en God rechtvaardigt in Zijn oordeel en het recht van God gaat beminnen boven zijn eigenzaligheid, wat gaat de Heere dan doen? Wel, Hij gaat hem aanmerken in Christus zijn Hoofd. In Christus, Die Zijn ganse Kerk representerend, als Hoofd van Zijn gemeente, voor Zijn bruid de schuld geboet heeft op Golgótha. Die de straf gedragen heeft, aan de eis der Wet voldaan en de vloek der Wet gedragen heeft. Daarom ziet God geen zonde meer in Zijn Jakob, in de bruidsgemeente van Zijn Zoon.

Ach, mijn hoorders, dat is toch zo'n wonderlijke zaak voor de Kerke Gods! Ze hebben de eeuwige dood verdiend en nu worden ze door God rechtvaardig verklaard. De Rechter verklaard hen rechtvaardig. Dat is nu het grootste geheim; dát is nu de eenvoud van de rechtvaardigmaking.

Menigeen - misschien onder ons ook nog - zitten altijd nog maar te luisteren, of zij er bij behoren. Zij wachten dan op het opsommen van kenmerken van hun eigen beleving en ervaring. Nu behoeft u uw beleving niet te miskennen, maar verwijst het ons naar dit kardinale punt? Ik doe u de vraag: Heeft God u wel eens rechtvaardig verklaard?

Ach, zonder aanneming des persoons oordeelt God en wij hebben zonder aanneming des persoons te prediken. Heeft God ons wel eens rechtvaardig verklaard? Dat geschiedt rechterlijk!

Indien iemand voor de rechter staat, en vele beschuldigers zouden tegen hem getuigen, maar de rechter zou hem vrijspreken, dan geeft die rechter met deze uitspraak te kennen, dat volgens hem de beschuldigde geen overtreder van de wet is; dat hij de beschuldigde aan al die beschuldigingen niet schuldig acht.

Hoort nu het grootste wonder, hetgeen tevens de leer der Reformatie is: Als wij ons schuldig weten voor Gods aangezicht, verklaart Hij ons niet schuldig, maar rechtvaardigt ons. Want Hij ziet ons dan aan in Christus, en in Christus zijn we rechtvaardig. God rechtvaardigt ons! Dat is niet te vergelijken met dat we onszelf rechtvaardigen. Ja, velen rechtvaardigen zichzelf met een handje vol bevinding. Maar degenen, die gaan belijden: Ik ben verdoemelijk voor God, ik heb alles verzondigd en verbeurd, ik heb rechtvaardig de hel verdiend, die komt God rechtvaardig te verklaren. Dat zijn zij, die smart kennen over de breuk tussen God en hun ziel, die de onreinheid van hun hart kennen en moeten roepen: Onrein, onrein, onrein! Zij, die zich bewust zijn, dat zij hun heerlijkheid verloren hebben, dat zij walgelijk en verdoemelijk zijn, en die alzo in het gericht komen, die verklaart God rechtvaardig, omdat Hij hen aanmerkt in Christus. Vandaar dat het zo'n meevaller is voor elkeen die dat door genade mag ervaren. O, zij kunnen het wonder niet op en zingen met Groenewegen: *Ik had de eeuwige dood verdiend en kreeg het eeuwige leven.* Dát is de leer der Reformatie, dat is de leer van onze vaders, welke zij met hun bloed bezegeld hebben. Dat is het eenzijdige, vrije Godswerk, verheerlijkt in een arme zondaar.

In de derde plaats zeiden we: ***God is het, Die rechtvaardig maakt, hetgeen gekend wordt door het geloof.***

Als we hier nu even leerstellig en dogmatisch spreken, dan vinden we in Gods Woord een viervoudige rechtvaardigmaking. Ten eerste de rechtvaardigmaking van eeuwigheid, ten tweede de rechtvaardigmaking bij de opstanding van Christus, ten derde de rechtvaardigmaking aan Gods kant, bij de wedergeboorte en ten vierde de

rechtvaardigmaking in de consciëntie.

Hoe wordt dit nu in het hart des mensen gewerkt? Als wij werkelijk door de wederbarende kracht des Heiligen Geestes aan Gods kant in de vierschaar Gods gerechtvaardigd worden, dus als God handelt met een zondaar, weet u wat het kenmerk hiervan is? Niet dat deze mens gaat zoeken naar kenmerkjes of hij of zij wel levend gemaakt is. Niet dat men hier dweept met: Ik ben levend gemaakt. Dat alles is dodemanswerk! Dezulken worden wellicht nooit gerechtvaardigd en nooit rechtvaardig verklaard, hetgeen in de oordeelsdag openbaar zal komen. Dit zijn mensen, die zichzelf rechtvaardigen. Maar degenen, die waarlijk voor de vierschaar Gods gedaagd zijn geweest, zullen hier in de tijd behoefte krijgen aan de rechtvaardigmaking, dat is de lijdelijke rechtvaardiging.

Onderzoekt nu uw hart eens en vraagt het uzelf eens af: Hebt u er behoefte aan, dat God u rechtvaardig verklaart? Hebt u er behoefte aan, dat u weer voor God kunt staan als had u nooit zonden gekend, noch gedaan? Hebt u behoefte aan de reiniging door het bloed van Christus, aan de besprenging van uw consciëntie met het bloed van Christus? Hebt u er behoefte aan, dat u weer met de heerlijkheid Gods overstraald wordt, dat u hier bereid wordt voor de eeuwigheid?

Dat is namelijk de behoefte van de oprechte! Dat zijn ze dan ook van wie Gods Woord en Christus getuigt: "Zalig zijn zij, die hongeren en dorsten naar die gerechtigheid"; die hongeren en dorsten naar de rechtvaardigverklaring door God. Als dat bij u niet zo is, dan handhaaft gij uzelf en rechtvaardigt gij uzelf, zonder dat God er wat van weet. Maar als het waarheid in uw binnenste is, dan zal Hij op Zijn tijd, al was het bij de laatste snik, al was het bij uw sterven, u rechtvaardig verklaren. Want: "Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat?"

We zeiden, dat de rechtvaardigmaking geschiedt met ons medeweten door het geloof. Wat is het geloof? Het geloof is geen werk, zoals Rome en dr. Kuyper dat leren; en ook niet zoals het tegenwoordige Neo-Calvinisme zegt: Het geloven is een aannemen in eigen kracht. Nee, maar het geloof is de hand waarmee de gelovige de rechtvaardigheid, waarmee men Christus ontvangt. De rechtvaardigheid wordt de schuldige aangeboden, gelijk aan een arm mens een schat wordt aangeboden.

Hoe moet hij die aannemen? Alleen door zijn hand op te houden en te ontvangen. Wat doet nu die hand? Wel, die ontvangt. Maar die hand op zichzelf doet niets. Alzo is het geloof, waardoor ik getrouwelijk de gave Gods ontvang, opdat ik door het geloof met Christus verenigd worde en ik in Christus voor God rechtvaardig gesteld worde.

Hiervan zegt de Catechismus in Zondag 23: "dat al is het, dat mij mijn consciëntie aanklaagt, dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals had ik nooit zonde gehad, noch gedaan, ja, als had ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, in zoverre ik zulk een weldaad met een gelovig hart aanneem."

Ziet, de schoonheid van het geloof! Door dit geloof leert de Kerk kennen: Ik ben rechtvaardig voor God. We zouden hier nog een stapje verder kunnen gaan: Dat blijft in de doorleving gelden voor de Kerke Gods. Hoe vaak gebeurt het niet, dat een mens in werkheiligheid valt, zelfs ook van Gods volk. Ik hoorde deze week nog van een kind van God, die indertijd de waarheid kreeg: "Zijt heilig, want ik ben heilig." Dat

geleek hem een bevel. Die man begon dan ook aanstonds heilig te leven. Ziet daar een gerechtvaardigd mens, die zichzelf heiligde en alles deed om God te behagen. Het liep er niet zo best mee af. Het duurde drie maanden en toen ging God zijn ogen openen. Toen werd hij er bij bepaald, dat hij weer in het werkverbond zat, want hij was weer aan het werken. Hij trachtte zichzelf Gode welbehagelijk te heiligen. Hij moest hierover zijn schuld eigenen, omdat hij met zijn vermeende heiligheid Christus miskende. Die het vat, die vatte het.

Ach, we moeten zeer voorzichtig zijn! Want anderzijds hebben wij er ook op te letten, dat we niet aan de antinomiaanse kant vallen. Een antinomiaanse kant? Ja! Waarin dan? Wel, dat we het zo nauw niet nemen met de zonden, omdat Christus er toch voor geboet heeft. Ook dan zijn we op een gevaarlijk terrein. Dan zou het kunnen zijn, dat we als volgt over de zonden oordelen: God heeft me toch rechtvaardig verklaard; ook zal Hij mij rechtvaardig verklaren in de dag des oordeels, dus hoe ik leef, komt er niet op aan. Dat is antinomiaans. Dat is de gevaarlijkste stelling, die het dichtst bij het zaligmakend geloof komt. Dan kunnen we een geloof beredeneren en de gehele wereld aan de hand houden. Maar dat is het zaligmakend geloof niet!

Degenen, die door God rechtvaardig verklaard worden en voortdurend opnieuw hierbij bepaald moeten worden, zullen steeds leren kennen: Er woont in mij geen goed. Ik ben in en uit mijzelf ongelovig. Ik ben en blijf zondaar. Maar ondanks dit en ondanks hetgeen ik zo-even aanhaalde uit de Catechismus, dat we steeds tot alle boosheid geneigd zijn (niet uitleven, maar geneigd), blijft het ervan gelden, dat we voor God rechtvaardig zijn. Dat is het geheim van het rechtvaardigmakend geloof.

Het zou kunnen zijn, dat er onder ons zijn, die het leerstellig nog niet verstaan, maar toch is het waar, dat dit het geheim van het zaligmakend geloof is. Indien een kind van God in zichzelf waarneemt de walgelijkheid, de verwerpelijkheid en de verdoemelijkheid, en als hij zichzelf dan gaat slaan en zichzelf weer zou willen vormen, dan valt hij weer terug in het werkverbond.

Dan komt hij in de duisternis en soms in de dood terecht. God eert alleen Zijn Zoon en als wij God eren in Christus, Zijn Zoon - let goed op, niet om de zonde goed te praten en uit te leven, maar in te leven - dan kunnen we door het geloof zeggen: "Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt. Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt." Dan staan we niet boven onbekeerde mensen, hoor. Nee, maar dan achten we ons nog geringer. Dan zijn we geen twist- en tweedrachtzoekers, maar dan belijden we: Ik niets en God alles.

O mijn hoorders, dat is de leer der Reformatie. Als u er oren voor gehad hebt, dan hebt u kunnen horen, wat een ruim Evangelie we verkondigen. Wat een ruim Evangelie is het, dat niet een mens wat doet, maar dat God alles doet aan een schuldige zondaar. Hiervan zingt de Kerk, hetgeen ook wij nu met elkaar zullen zingen uit Psalm 32, daarvan het 1^e vers:

*Welzalig hij, wiens zonden zijn vergeven;
Die van de straf voor eeuwig is ontheven;
Wiens wanbedrijf, waardoor hij was bevlekt,
Voor 't heilig oog des Heeren is bedekt.
Welzalig is de mens, wien 't mag gebeuren,
Dat God naar recht hem niet wil schuldig keuren,*

*En die, in 't vroom en ongeveinsd gemoed,
Geen snood bedrog, maar blank' oprechtheid voedt.*

Toepassing.

"God is het, Die rechtvaardig maakt", dat wil zeggen, rechtvaardig verklaart. O, dat er toch, in het bijzonder bij de jeugd onder ons, wat meer belangstelling mocht zijn voor de leer der zaligheid. Want ons opkomend geslacht wordt toch zo gemakkelijk verleid en misleid. Paulus schrijft aan de Christenen. in Galatië: "Doch al is het, dat wij, of een engel uit de hemel u een Evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt." Hoe prachtig ze ook konden prediken en wat voor gaven ze ook hadden, als ze niet predikten, dat de zondaar uit genade zonder de werken zalig moet worden, zegt hij: "die zij vervloekt"!

Al is het dat Luther vogelvrij verklaard werd, waardoor ieder hem mocht vermoorden, opdat die ketter zou verdwijnen, Luther geraakte hiervan niet onder de indruk; hij werd niet bang. Luther was van geen sterveling bang! Toen hij naar de Rijksdag te Worms moest, werd hem gevraagd: Luther, waar moet je blijven?

Hij antwoordde: *In de hemel of er onder.* Weet u waarom? Hij geloofde, dat God hem rechtvaardig verklaard had, en waar hij nu ook verbleef, het was hem goed. Was hij onder de hemel op de aarde, hij bleef de rechtvaardig- verklaarde; werd hij gedood, dan was hij in de hemel voor eeuwig rechtvaardig bij God! Vandaar dat die man op de Rijksdag pal gestaan heeft voor de waarheid. Hij stond daar voor keizer, prelaten en bisschoppen. Maar in de kracht Gods kon hij zeggen: *Als u mij kunt bewijzen, dat ik tegen Gods Woord ben dan herroep ik, maar kunt u het niet bewijzen: Hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij.*

Zo is het ook vanmorgen in mijn hart geweest - niet om mijzelf met die man gelijk te stellen - maar toch woonde en woont er nog in mijn hart en God geve, dat dit zo blijft: Hier sta ik met deze leer, ik kan niet anders, God helpe mij. Wie deze leer aanvaardt, aanvaardt haar, en wie haar niet aanvaardt, zal straks bij de laatste rechtvaardig-verklaring der uitverkorenen geopenbaard worden wat de leer der zaligheid is. Want wordt de Kerk hier rechtvaardig verklaard door God voor engelen en voor duivelen, straks in de dag des oordeels zullen zij rechtvaardig verklaard worden voor alle mensen. Ja, dan zullen allen, die de Kerk hier verworpen, gehaat en gesmaad hebben, die de Kerk hier veracht hebben, omdat zij zulk een harde en scherpe leer bracht, daar horen, dat God Zijn volk rechtvaardig verklaard heeft. Gerechvaardigd alleen op grond van de enige arbeid van Christus. Dan zal Hij voor alle schepselen Zijn volk rechtvaardig verklaren en zal Hij al degenen, die tegen deze leer waren en deze leer miskend en veracht hebben, voor eeuwig verdoemen.

O, God binde de ernst hiervan op onze ziel, niet alleen voor onszelf, maar ook voor onze kinderen. Opdat we hen zouden vermanen en trachten te onderwijzen in de waarachtige leer der zaligheid. Want er is niets gemakkelijker dan meegevoerd te worden met de geest van de tijd. Hoe bekoorlijk is toch de zang en muziek, hoe aantrekkelijk radio en televisie, prachtig om te beluisteren en te bezien. De eeuwigheid zal wat openbaren! We kunnen hier goed praten, wat we willen. We kunnen ons aan onze meningen trachten vast te houden en een weg gaan, die recht schijnt in onze eigen ogen, maar het einde daarvan zal zijn een weg des doods.

God geve, dat we verwaardigd mogen worden ten eerste te leren, dat God ons beter kent dan dat wij onszelf kennen; dat God ons kent in onze kwaliteit, in onze gevallen, verdoemelijke staat! Ten andere, dat God het nauwer neemt met de zonden dan wij. Ja, dat Hij het zo nauw neemt, dat Hij niet één zondige gedachte ongestraft laat. Dat Hij het zo nauw neemt met de zonden, dat als ik maar één zonde in mijn leven gedaan

had, God mij toch moet verdoemen, want Hij moet Zijn recht handhaven. Dat is een leer, waar u en ik niet aan willen. Alleen door de overreding van de Waarheid en door de kracht des Heiligen Geestes wordt deze leer bevindelijk gekend. Dan is het een God-verheerlijkende en Christus-kronende leer. Dan zouden we met ons hoofd op het blok bij die leer willen sterven. Want dan gaan we in, alleen op grond van de arbeid van Christus, Die ons Hoofd is. Alleen in ons Hoofd en Koning zijn wij rechtvaardig voor God.

"God is het, Die rechtvaardig maakt." Dat zal straks tenslotte geopenbaard worden in de dag der dagen, als daar de oordeelsdag zal zijn. Dan zullen we allen geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus. O, wat zal het dan zijn om voor de laatste maal rechtvaardig verklaard te worden! Dan zullen we nooit meer behoeven te klagen over de boosheid, die ons altijd aanleeft. We zullen de inwendige en de aanklevende verdorvenheid nooit meer behoeven te betreuren. Dan zullen we niet meer te worstelen hebben met de satan, maar we zullen eeuwig rechtvaardig, dat is zondeloos zijn. Dan zal de band met God voor eeuwig hersteld zijn, zodat deze nooit meer verbroken zal worden. Ons hart zal zo rein zijn, dat de lieflijkste en beminlijkste gedachten over het Wezen Gods het hart een fontein zal doen zijn van lof, eer, aanbedding en verheerlijking van God. Dan zal de heerlijkheid van Christus onze heerlijkheid zijn, want we zullen Zijn heerlijk beeld gelijkvormig zijn. Dan zullen we een onsterfelijk lichaam en een onsterfelijke ziel hebben, om aldus het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig te zijn. We zullen dan zo vlug zijn als de engelen en boven de engelen uit zingen: "Ik zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên." We zullen rechtvaardig verklaard worden: "Komt, gij gezegenden Mijns Vaders! beërft dat Koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld." Heeft God genade verheerlijkt met medeweten voor eigen hart en leven? God beware ons ervoor, dat we niet in onszelf enige heiligheid zoeken. O zeker, het is waar, dat het de behoefte van ons hart wordt: Heilig mij, opdat ik heilig zij, gelijk als Gij. Want dat is de vrucht van onze rechtvaardiging, omdat we geleerd hebben hoe duur de zonden geboet zijn, en welk een prijs Christus er voor betaald heeft. We zullen haters en verfoeiers van de zonden zijn als we dit beseffen, en bij de voortdurende het bloed en het kruis benodigen om zonedodend in ons vlees te werken, opdat we in de Geest zouden mogen leven, hier in geloof en straks nog eens in zalig aanschouwen. Dat de God aller genade deze gebrekvolle woorden heilige aan onze harten is onze wens en bede. Amen.

Dankgebed.

Slotzang: Psalm 89 : 8

Nazang: Psalm 72 : 10:

*Dan zal, na zoveel gunstbewijzen,
't Gezegend heidendom
't Geluk van dezen Koning prijzen,
Die Davids troon beklom.
Geloofd zij God, dat eeuwig Wezen,
Bekleed met mogendheên;
De HEER, in Israël geprezen
Doet wond'ren, Hij alleen.*

2. Predicatie over Job 5 : 10 en 11

Uitgesproken in de morgen-kerkdienst op zondag 30 september 1973.

Zingen: Psalm 89 : 19 en 20.

Lezen : Job 5.

Votum.

Zegen.

Gebed.

Voorrede.

Geliefden, deze week werden wij weer bepaald bij de dood, waarvan deze familie een bewijs is. Zij zijn hier om, zoals dit genoemd wordt: "De rouw in de kerk te brengen." In wezen is "de rouw in de kerk brengen" een verkeerde term. Want hieruit zou de conclusie getrokken kunnen worden: De rouw wordt in de kerk gebracht en na de dienst verlaat men het kerkgebouw en laat de rouw aldaar achter.

Maar dat is niet de betekenis van deze term. Het heeft de betekenis, dat een familie hier aanwezig is, ter nagedachtenis aan de overledene, die soms jaren zijn of haar plaats hier heeft ingenomen. De familie behoort bij zo'n gelegenheid te overdenken, wat de waarheid voor de overledene geweest is.

Er kan in twee opzichten rouw gedragen en beleden worden.

Ten eerste, als we mogen geloven, dat de overledene er beter van geworden is, dat hij of zij naar de hemel is. Dan kan men wel rouwen over het verlies van wat ons lief en dierbaar was. Maar in die rouw ligt er toch een zoete troost, omdat hij of zij vanuit de strijdende kerk is overgezet in de triomferende kerk. Als het goed zou zijn, zou dat door genade en geloof kunnen medebrengen dat de scheiding niet voor eeuwig is. Dat betekent in goede zin "rouw in de kerk brengen."

Maar het kan ten tweede ook betekenen, dat men rouw draagt over een overledene, waarin geen nieuw leven geweest is. Dan is de bediening van het Woord vruchteloos geweest. Dan is de overledene er voor eeuwig buiten gevallen.

Wij gaan geen oordeel vellen, ook niet over de oude moeder, waarvoor deze familie thans ter nagedachtenis hier tegenwoordig is. Laten we het oordeel maar aan God overlaten. Laat ons, zoals we hier tegenwoordig zijn, eens overdenken, hoe wij er voor staan. Hoeveel jaren hebben wij soms al onder de waarheid verkeerd? Is het tot nu toe nog steeds vruchteloos geweest? Laten we onszelf de vraag eens stellen: "Als ik nu moet sterven, wat heeft de waarheid mij dan gedaan? Wat is voor mij de vrucht van de prediking geweest?" Dat ook de rouwdragenden deze vraag eens aan zichzelf stelden. Want, mijn hoorders, we moeten bedenken, dat wij op reis zijn naar de eeuwigheid. Dan hebben deze rouwdragenden ons wat te zeggen, dan heeft het voor ons een zeer ernstige betekenis.

Och, mocht de vrucht van rouwdragen eens worden, dat we geestelijk gingen rouwen. Dat God dit aan onze harten heilige, opdat we hier leren rouwen over onze zonden.

In verband met de aanwezige rouwdragenden, vragen wij uw aandacht in dit morgenuur voor het vijfde hoofdstuk, uit het boek Job, en daarvan de verzen tien en elf, waar Gods Woord aldus luidt :

"Die de regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten; om de vernederden te stellen in het hoge; dat de rouwdragenden door heil verheven worden."

We wensen deze tekst te ontvouwen in een tweeërlei gedachten:

1. De zwarte achtergrond van de zonden.

2. De rijkdom van het Evangelie.

Wij zullen met de hulp des Heeren trachten tot enige lering en onderwijzing te spreken.

Zingen: Psalm 144 : 2.

Mijn hoorders,

In ons teksthoofdstuk is Elifaz de Themaniet aan het woord. Hij was de eerste, die Job antwoordde op de uiting van zijn ellende, zoals we die in het derde hoofdstuk kunnen lezen.

We geloven, dat de Heere dit boek Job in de Bijbel heeft laten opnemen met een gezegend doel. We kunnen ons niet indenken, dat er in de geschiedenis der Kerk, nog iemand geweest is, waarmede de Heere soortgelijke bemoeiingen heeft gehad. We kunnen lezen van Job, dat de Heere hem rijkelijk had gezegend. We kunnen voorts van hem lezen, dat het een man was oprecht en vroom, godvrezend en wijkende van het kwaad. Dat zeggen de mensen niet van hem, Nee, dat is het getuigenis van de Heere Zelf. Het is een gezegende zaak, mijn hoorders, als God van ons kan zeggen, dat wij oprecht en vroom zijn, godvrezende en wijkende van het kwaad.

Dat deze man godvruchtig was, kunnen we bewijzen uit het feit, dat hij Gods aangezicht zocht voor zijn kinderen, terwijl zij bij elkaar waren, misschien wel voor een verjaardag, of iets dergelijks. Hij zocht Gods aangezicht, want misschien vloekten ze wel, terwijl ze bij elkaar waren, of misschien vielen ze in de zonde. Job was een biddende, godzalige vader.

In het vervolg kunnen we nog van een gezelschap lezen. Dat was een gezelschap van de kinderen Gods, die kwamen om zich voor de HEERE te stellen. Maar ziet, wie vinden we in dit gezelschap? De satan!

Het is niet de bedoeling om over de geschiedenis te spreken, we halen het slechts aan om tot ons doel te komen.

Daar horen we de Heere Zich tot de satan wenden, nadat Hij de satan eerst gevraagd had, vanwaar hij kwam: "Hebt gij ook acht geslagen op Mijn knecht Job? Want niemand is op de aarde, gelijk hij, een man oprecht en vroom, godvrezend en wijkende van het kwaad."

Hoor nu het smalende antwoord van satan: "Het is geen wonder, het is niet voor niets, dat Job zodanig is, want Gij hebt het werk zijner handen gezegend. Hij heeft alles voor het vlees: Geld, goed, kinderen en vee. Is het dan een wonder, dat hij U vreest?"

Hierop geeft de Heere satan toestemming, alles wat Job bezit weg te nemen, alleen mag hij zijn hand niet uitstrekken naar Job zelf. En ziet, in één dag verliest Job alles, wat hij bezat. Denk daar eens even over na!

De éne, na de andere bode kwam tot Job om hem onheilstijdingen te brengen, om hem aan te zeggen, welke rampen hem hadden getroffen.

Hoe aanvaardt Job deze tijdingen? Wordt hij verschrikkelijk boos, wordt hij vreselijk opstandig? Nee, niets van dit alles, we kunnen van hem lezen; dat hij zegt: "De HEERE heeft gegeven, en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd!"

Job kon God Gód laten. Dat is het grootste, wat Gods volk mag beleven op aarde. Dat

is de grootste genade, die God aan een mens geeft, met de dichter van harte te kunnen instemmen: "De HEER' is recht in al Zijn weg en werk." Dat is het grootste geheim van de genade, in het bijzonder, als de Heere ons alles ontnemt.

Als het ons voor de wind gaat, is het niet moeilijk om God te loven. Maar als ons alles ontvalt, om dan met Job Gode niets ongerijmds toe te schrijven! De duivel had dus zijn doel niet bereikt.

Vervolgens lezen we, dat er wederom een dag was, dat de kinderen Gods kwamen, om zich voor de HEERE te stellen, en opnieuw : was de satan aanwezig. Dan vinden we, dat de Heere satan op Zijn knecht Job wijst, dat hij nog steeds vasthoudt aan zijn oprechtheid, ondanks de rampen, die hem hebben getroffen. "Ach," zegt satan, "huid voor huid, en al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven."

Dan kunnen we lezen hoe de Heere toelaat, dat die godzalige man, zelf geen oorzaak gevende met verborgen, of bijzondere zonden, wordt geslagen met een vreselijke ziekte. Want de satan sloeg Job met boze zweren, van zijn voetzool af, tot zijn hoofdschedel toe.

Daar zit Job, op de puinhopen van zijn geluk, zichzelf te schrabben met een potscherf, maar nog is de diepte van zijn ellende niet bereikt. Want hoort, daar krijgt hij ook zijn vrouw tegen: "Houdt gij nog vast aan uw oprechtheid? Zegen God en sterf" Maak een eind aan je leven, man, geloof je nu nog, dat God goed is?"

Maar Job houdt tegenover haar zijn geloof staande: "Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet."

In de verte ziet Job drie mannen naderen. Wie zijn dat? Dat zijn zijn drie vrienden, die het eens geworden waren, dat zij naar Job zouden gaan om hem te beklagen en om hem te vertroosten. Maar toen ze reeds van verre Job in zulk een toestand zagen zitten, konden ze geen woorden van beklag en troost vinden. Zo zitten daar dan vier mensen zeven dagen en zeven nachten terneder, want de vrienden van Job zagen, dat zijn smart zeer groot was.

Maar hoort, eindelijk verheft er iemand zijn stem. Het is Job, die de dag van zijn geboorte gaat vervloeken. Hierin komt hij te openbaren, dat hij vindt, dat God het niet goed gedaan heeft. In deze is de bekende uitdrukking op zijn plaats, dat het verzoend zijn met God, nog niet inhoudt dat men verzoend is met zijn lot. Nee, een kind van God is het niet altijd eens met de wegen, waarin de Heere hem komt te leiden. Deze les heeft ook Job moeten leren in een weg van beproeving en verzoeking.

Maar hoort hem nu, hoe hij wenste, dat hij als een misdraacht ter aarde was gekomen. Dat hij wenste de geest gegeven te hebben, toen hij uit zijns moeders buik voortkwam.

Nadat Job zo aan zijn geprangd gemoed uiting had gegeven, neemt de oudste van zijn vrienden, Elifaz, het woord. Nee, het zijn geen woorden van vertroosting, integendeel! Hij gaat Job beschuldigen en ten laatste zelfs veroordelen en verdoemen. In plaats van troosters, heeft Job bij al zijn verdriet, rechters tegenover zich zitten. Rechters, die hem veroordelen. Nu valt het niet te ontkennen, dat er in de redenen van deze drie vrienden, schone dingen te beluisteren zijn. Maar hoe schoon deze redenen ook zijn, nochtans kunnen we ze vergelijken met een geweldig mooi schilderij, dat ondersteboven is opgehangen. Dan is er weinig schoonheid meer in te bespeuren, omdat ons de samenhang ontgaat. Zo is het ook met de redenen van de drie vrienden van Job, ze zijn geweldig mooi, alleen ontbreekt de samenhang met de oorzaak van Jobs ellende, zodat ze tegenover Job niet terecht zijn. Onderzoekt u ze maar.

1. De zwarte achtergrond van de zonden.

In ons teksthoofdstuk bespreekt Elifaz de oorzaak van de ellende. Hiervan lezen we: "Want uit het stof komt het verdriet niet voort, en de moeite spuit niet uit de aarde; maar de mens wordt tot moeite geboren; gelijk de vurige kolen zich verheffen tot vliegen." Deze waarheid geldt zowel voor mij, als voor u: De mens is tot moeite geboren. In Psalm 90 vinden we hiervan: "Helaas, het best van onze beste dagen, baart dikwijls smart, geeft dikwijls stof tot klagen." Dat zingt een kind van God, namelijk Mozes! Dat ondervindt ook Job. Elifaz vervolgt zijn rede: "Doch ik zou naar God zoeken, en tot God mijn aanspraak richten; Die grote dingen doet, die men niet doorzoeken kan; wonderen, die men niet tellen kan." Hij verwijst Job naar God, Die grote dingen kan doen.

Dan vervolgt Elifaz in onze tekst: "Die de regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten; om de vernederden te stellen in het hoge; dat de rouwdragenden door heil verheven worden." Als hij zegt: "Die regen geeft op de aarde, en water zendt op straten," is dat in het bijzonder wel een beeldspraak, die in het land, waar Job woonde, zeer aansprak. Want daar zijn ze volkomen afhankelijk van de regen. Als het daar niet regent, droogt de aarde volkomen uit door de felle zon en de overmatige hitte. Elifaz doelt hier op een uitgedroogde en dorre aarde, die als het ware schreeuwt om de regen des hemels. Vinden we niet in Psalm 42: "Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, also schreeuwt mijn ziel naar U, o God."? Zo heeft de Heere regen op de aarde tot vruchtbaarheid en water op de straten tot verfrissing.

Maar er staat nog wat achter; en daar wensen we wel in hoofdzaak bij stil te staan: "*Om de vernederden te stellen in het hoge; dat de rouwdragenden door heil verheven worden.*"

Hierin vinden we twee zaken: *Vernedering en rouwdragen*, en dat zijn juist zaken, waar niemand aan wil.

(1) Niets is pijnlijker voor een mens, dan vernederd te worden en niets is erger, dan rouw te dragen. Hoe beledigd is een mens, als hij, op welk terrein van het leven ook, vernederd wordt. Waarom? Omdat we vanuit ons verbondshoofd Adam, vervuld zijn met hoogmoed. Zijn we daar wel eens achter gekomen? U zult nu vragen, waarin de hoogmoed van Adam bestond. Wel, mijn hoorders, deze bestond hierin, dat hij als God wilde zijn, kennende het goed en het kwaad. Hij wilde zelf regeren, zelf het roer in handen nemen. En dat is nu u en mij aangeboren.

Wij moeten maar niet te snel denken, dat wij zo nederig zijn. Laten we dit met een beeld uit Gods Woord verduidelijken: De koning Zimri van de tien stammen, was zo hoogmoedig, dat hij niet in de handen van Omri, zijn voormalige krijgsoverste wilde vallen. Daarom trok hij zich terug in het huis van het paleis des konings, en verbrandde boven zich het huis des konings met vuur, en stierf.

O, wat is een mens, in de grond der zaak, vreselijk hoogmoedig! Het is een gezegende zaak, als wij ons zelf, door het ontdekkend licht van God, als zodanig mogen leren kennen. Wat is het noodzakelijk, dat God ons in de vernedering brengt, want dan gaan we het voor God verliezen. Want u moet er rekening mede houden, dat, zonder onze vernedering, nimmer de tekst aan ons bevestigd kan worden: "*Om de vernederden te stellen in het hoge.*"

(2) Ten tweede vinden we, dat Elifaz spreekt over "rouwdragenden".

Het schijnt in onze dagen, alsof men geen rouw meer wil dragen, alsof men zich schaamt rouw te dragen. Hoe geheel anders was dit in vroeger jaren. Als dan dierbare panden stierven, ging men in de rouw. Ja, voor naaste verwanten, soms zelfs twee jaren. Wat houdt rouwdragen uiterlijk in? In het zwart gekleed gaan. Hiervan kunnen we lezen in de psalmen: "Ik ga in het zwart, door rouw bezweten." Maar in onze dagen wordt er slechts nog zelden rouw gedragen en dit geldt zowel in het tijdelijke, als in het geestelijke.

Immers, rouwdragen duidt aan dat men dierbare panden verloren heeft door de dood, hetzij een vader, of moeder, of kind, hetzij een man, of vrouw. Nu zegt men wel, dat men in het hart rouw draagt, ook al is dit uitwendig niet te zien, maar we geloven dat er weinig rouw in het hart is, als men zich weldra weer begeeft in het navolgen van allerlei modeverschijnselen.

De tijd, waarin we thans leven, is er een van verandering. Een kenmerk hiervan is onder andere, dat indrukken van dood en eeuwigheid, over het algemeen gemist worden. Waarom is dit een kenmerk van de tijd, waarin we nu leven? Wel, mijn hoorers, omdat men, door alle verandering, zo indrukloos is geworden, ook voor dood en eeuwigheid. De begrafenisplaatsen gelijken wel parken. Weinig deelnemers aan een begrafenis gaan nog in het zwart.

Nu wordt ons wel tegengeworpen, dat het niet in de kleren zit, maar anderzijds staat onomstotelijk vast dat zich naar buiten openbaart, wat inwendig gevoeld wordt.

Dit geldt niet alleen het natuurlijke gebeuren, dit geldt ook het geestelijk rouwdragen. Waar horen we nog van geestelijk rouwdragen? Want dan horen we van een verscheurd en verbroken hart.

We hebben als onze eerste gedachte genoemd: *De zwarte achtergrond van de zonden*. Elifaz spreekt dus over vernedering en rouwdragen.

(1) Wat houdt nu vernedering voor ons in, voor het eerst of bij vernieuwing? (Ja, ook bij vernieuwing, want vernedering is steeds weer noodzakelijk).

Het antwoord op onze vraag, geeft de apostel Petrus, als hij schrijft: "Wees met ootmoedigheid bekleed." Dat is het schoonste kleed, wat op aarde gedragen kan worden. Dat kleed, het kleed van ootmoed gaan zij dragen, die zich vernederen, die vernederd worden. Wie zijn zij?

Dat zijn zij, die met Gods recht en Gods deugden te doen krijgen. En daar het dan vandaag, misschien voorlopig, voor de laatste keer is dat wij hier staan (althoewel we hopen, dat we op deze plaats mogen terugkeren), willen wij de nadruk leggen op hetgeen Elifaz spreekt: "Vnederden".

Nu is de vernedering een Godsdaad, want wij vernederen ons nooit. O zeker, we kunnen wel nederig praten, maar we dienen ons af te vragen, of ons hart vernederd is. God kan alleen ons hart vernederen en wel door een weg, waarin we met Gods rechten en deugden te doen krijgen. Degenen, die hier overheen stappen, hoe nederig zij ook praten, durven wij te prediken, dat er niets van God bij is. Al zou het voor de laatste maal zijn, wij wensen onze ziel in deze te bevrijden.

Wij hebben u, zolang als wij preken, steeds voorgehouden dat de ware vernedering een Godsdaad is en dat wensen wij u ook vandaag nog voor te houden. Het is een Godsdaad, waardoor wij iets gaan leren van Zijn rechten en deugden, van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. In het licht van Zijn heiligheid en reinheid gaan wij de walgelijkheid van onze zonden zien.

Laat u toch, wat wij u bidden en smeken bij de liefde Gods, die in ons is, laat u toch nooit misleiden. Laat u niet misleiden door aan te nemen, dat er buiten Gods rechten ooit zaligheid gekend kan worden.

Er is een krachtige hand Gods van node om een mens te vernederen. Hierdoor krijgt hij een lage plaats in te nemen voor dat hoge Wezen. Dan gaat hij inleven, dat hij door de breuk, die hij zelf gemaakt heeft, zich van God heeft losgescheurd. Dat hij de duivel, de dood, zonde en hel gekozen heeft, ook al plaveit hij dit nog zo mooi met wat godsdienst en plichten.

Wat zou het een weldaad zijn, als God onder ons nog eens zondaars kwam te vernederen. Weet u, wat dezulken gaan doen? Zij gaan schreeuwen naar God! Zijn er onder ons nog, die naar God moeten schreeuwen? Nee liet gaat dezulken niet om de straf, die zal volgen op hun zonden; het gaat hen er ook niet om, dat zij naar de hel moeten. Het gaat er hen in de hoofdzaak om, dat zij buiten God zijn, buiten God en Zijn gemeenschap.

Dat is een doorgaande zaak, zelfs voor het volk van God. Want ook in de doorleving is het de schoonste zaak, vernederd te mogen worden.

Laat ons enkele voorbeelden uit Gods Woord hierover noemen. In Genesis lezen we dat de Heere Abraham in kennis stelt van Zijn voornemen Sodom en Gomorra te verwoesten. Dan lezen we niet van Abraham, dat hij zegt: "Heere, ik ben Uw kind en Uw knecht, en Gij hebt mij een vriend genoemd, laat mij nu eens wat vragen."

Nee! In de tegenwoordigheid van God, neemt hij zo'n lage plaats in, dat hij zegt: "Zie toch; ik heb mij onderwonden te spreken tot de Heere, hoewel ik stof en as ben!" Daar vinden we een kind van God, in de tegenwoordigheid van God, in de diepste vernedering. In het boek Job kunnen we vinden hoe de Heere Job aan het einde van zijn beproeving gaat toespreken. Als gevolg hiervan zegt Job: "Ik heb teveel gezegd." Maar met deze schuldbelijdenis is de Heere niet tevreden, dus Hij gaat opnieuw met Job handelen. Dan komt Job in de schuld, daar moet de man, die een licht was aan de kerkhemel, het uitroepen: "Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as."

Mogen wij deze plaats wel eens innemen? Dan zijn we geen hoogvliegers, maar kruipers. Dan bent u te vinden aan de voet van het kruis. Daar leren we de smart der zonden in te leven, door deze te bezien in het licht van Gods beledigde majesteit.

(2) Ten tweede spreekt Elifaz over "rouwdragenden". We hebben reeds gezegd dat rouwdragen voortkomt uit een gemis. Wie dragen geestelijk rouw? Die aan de weet komen, dat zij door hun moedwillige en vrijwillige afkering van God, Hem moeten missen. Dezen gaan geestelijke rouw bedrijven over hun zonden. Nee, zij gaan er niet lichtvaardig over praten, of over denken, zij gaan de zonden ook niet verbloemen of verkleinen. Nee, mijn hoorders, rouwdragen is een uiting van smart en droefheid.

Er zullen er wel weinig onder ons zijn, die geen rouw kennen in het natuurlijke leven. Wij wensen niet wonden open te rijten, maar er zijn er onder ons, die kinderen, vader, moeder, vrouw of man hebben verloren. Dezulken weten, hoe smartelijk het is als dierbare panden van ons worden gescheurd door de wrede en harde dood.

Maar bedenkt, als we ooit leren kennen, dat we God kwijt zijn en dat nog wel door eigen schuld, door onze zonden, dan gaan we rouwdragen. De dichter zingt in Psalm 43, dat hij gestadig in het akelige zwart ging.

Nu bedoelen we niet te zeggen, dat we gelijk in het zwart moeten gaan, als we ons gemis gaan inleven. Nee, mijn hoorders, maar dit is zeker waar, dat er geen hoogmoedigheid woont in zulk een hart, dat vernederd is en rouw draagt. Elifaz spreekt dus over vernederden en rouwdragenden.

Maar laten we nog een stap verder gaan. Het is een doorgaande zaak in het leven van Gods kinderen. Laten we niet denken, dat wij, als we bekeerd of gerechtvaardigd zijn,

dit te boven zijn. Verre van dat!

Maar wat zegt Elifaz van de vernederden? Hij zegt dat ze gesteld zullen worden in het hoge. Dat kunnen ze zelf niet. Nee, God moet ze in het hoge stellen.

In het Oude Testament wordt vaak geschreven over hoogten. Maar deze hoogten bedoelen we niet. Nee, wij wijzen u op de hoogte van Golgótha. Daar stond een kruis, waaraan de vernederde Christus hing. Daar hing de ware Boeteling. Christus Boeteling? Ja zeker, want Hem werd de ganse schuld van Zijn kerk toegerekend en van Hem werd betaling hiervan geëist. Ziet Hem kruipen in de hof van Gethsémané, ziet Hem daar aan het kruis genageld! Alleen door Hem kunnen de vernederden in het hoge gesteld worden. Daar leren ze in beginsel iets kennen van die dierbare Borg en Middelaar. Daar leren ze iets kennen, van wat de apostel schrijft: "Want uw leven is met Christus verborgen in God."

Wat een schoonheid is er in Christus, Die ook verhoogd is. Hij is onze oudste Broeder, zijnde in de hemelen, in het midden van de Troon Gods. Daar is Hij als het Lam, staande als geslacht. Weet u waar Hij, als die verhoogde Koning, nu de vernederden stelt? Wel, mijn hoorders, in Zichzelf, waarvan ze door het geloof iets mogen leren kennen. Dan mogen ze leren kennen en ervaren, dat Hij die verhoogde Hoge priester is, Die Zijn kerk op Zijn borst draagt. Die Zijn kerk aan de Vader voorstelt: "Vader, hier is er één, die vernederd en vertederd is, daar kan Ik Mijzelf aan kwijt." "Om de vernederden te stellen in het hoge."

God geve ons, dat wij een vernederd leven mogen hebben, om met een tedere consciëntie een vijand van alle zonden te zijn, ook in de dagelijkse waarneming van ons hart.

Dan is het een eigenschap van het ware leven, dat we altijd in de schuld beginnen. Want God de Heilige Geest werkt aan op de eer van God, de kroon van Christus en op de vernedering van een zondaar.

"Om de vernederden te stellen in het hoge."

Dat zal eenmaal volmaakt geschieden, als ze gaan sterven. Want dan zal Hij ze opnemen in de eeuwige heerlijkheid, in de eeuwige hoogte. We hebben eens gelezen van een godzalige leraar, dat hij schreef in één van zijn werken: "Als ik ga sterven, dan gaat de hel naar de hemel." U zult zich afvragen, hoe dit kan?

We geloven, mijn hoorders, (dat wordt helaas niet zoveel meer verstaan), dat deze man, aler hij naar de hemel ging, zichzelf helwaardig bevonden had. Daarom getuigde hij ervan: "Als een helwaardige ga ik, op grond van het bloed van Christus, naar de hemel."

Nee, niet omdat we bekeerd zijn, niet omdat we gerechtvaardigd zijn, niet als de dwaze maagden, die op de poort klopten, alsof ze recht hadden om binnen te gaan. Nee, we gaan in als een arme zondaar of zondares. Van de wijze maagden lezen we niet, dat zij geklopt hebben, we lezen slechts "en zij gingen in." Hoe gingen zij in? Zij gingen in als slapers, die zich verslapen hadden, als zij niet waren gewekt door de roep: "De bruidegom komt!"

Het is het leven van Gods volk, dat zij moeten rouwen over hun zonden. Ja, het is het schoonste kenmerk van hen, als zij tot hun dood toe moeten blijven bekennen, dat zij niet kunnen leven, zoals het Gode behaagd. Ook al zouden ze dit willen, ze kunnen dit niet. Daarom leren ze het met de apostel kennen: "Ik sterf alle dag." Ze krijgen een stervend leven, dat wil zeggen, dat zij de dood moeten schrijven op hun zonden, op de wereld en hun lusten. Dat is voor hen een weg van kruis en lijden, want de Heere gebruikt kruis en druk om een mens te vernederen.

Als God dit heiligt, gaan ze rouw bedrijven, over de oude mens, die ze in zich weten.

Nee, hierover maken ze geen verwijten, maar ze kunnen Hem in zulk een stand God laten, want ze leren kennen, dat dit alles een vrucht is van hun zonden.

In het verdere van ons teksthoofdstuk lezen we nog, dat Elifaz Job aanraadt: "Daarom verwerpt de kastijding des Almachtigen niet."

De apostel Paulus schrijft nog, dat we, zo we niet gekastijd worden, bastaarden zijn en geen zonen. Waarom kastijdt de Heere Zijn volk?

Opdat ze rouw zouden gaan bedrijven over hun zonden! Nee, dan bedoelen we niet, dat ze, als teken hiervan, zich in zwarte kleren moeten steken. Dat hebben we ook nooit zo gesteld. Maar anderzijds weten we wel, dat wij, toen we eens in Gethsémané gebracht werden, toen we eens met een geloofsoog aanschouwden, hoe Christus daar kroop in het stof, hoe Zijn zweet werd als grote druppelen bloeds, die op de aarde dropen en dat alles om onze zonden; toen zijn we de polder ingevlucht en hadden we ons wel dood kunnen wenen.

Want als Hij dit niet voor ons gedaan had, hadden wij voor eeuwig moeten kruipen en boeten. Toen, op dat moment hebben we gezegd dat we alle wereldse kleuren wensten af te leggen. Immers, mijn hoorders, de kroon op de schepping, de mens, heeft het verdorven.

Het in het zwart gaan hebben we nooit als wet gesteld, of als een kenmerk van ware Godsvreze, maar zelf zijn wij wel steeds in het zwart gekleed gegaan. Het heeft ons niet veel moeite gekost, nadat wij het zojuist gezegde hadden ervaren.

Dan leren we rouw bedrijven. Nee, niet alleen in het uiterlijke, maar dan gaan we bovenal in de binnenkamers om ons hart voor de Heere open te stellen en dan kan het niet anders of we moeten voor Hem bekennen, Hem niets te kunnen aanbieden, dan onze zonden. Dan zou er een tijd kunnen aanbreken, dat de rouwdragenden door heil verheven worden. Rouwen over onze zonden, om dan door het bloed en de gerechtigheid van Christus verheven te worden, dat wil zeggen: *Verhoogd te worden*. Dan mogen we Christus huldigen in de hoogte.

Want het is echt niet zo, dat de Kerk altijd maar treurende over de aarde gaat, integendeel! Bij tijden en ogenblikken worden ze verheven en verhoogd, waardoor ze Hem huldigen. Dan leren ze geestelijke blijdschap kennen, omdat ze met een geloofsoog mogen zien, dat ze eenmaal de oude mens mogen afleggen, die zo gans verdorven is, om onsterfelijkheid en onverderfelijkheid te mogen aandoen.

Dan mogen ze zien, dat ze eenmaal zullen belanden in de gewesten der eeuwige zaligheid, waar geen rouwdragenden meer zullen zijn. Daar zal geen inwoner meer zeggen: *Ik ben ziek*. Daar zullen geen rouwkleren meer gevonden worden, maar daar zullen ze gekleed gaan in lange, witte klederen, welke gewassen zijn in het bloed van het Lam. Daar zullen we Hem uit Zijn werken eeuwig loven en prijzen. Laten we met een enkel woord gaan besluiten, maar we zingen vooraf uit Psalm 34 : 9.

Toepassing

"Die de regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten; om de vernederden te stellen in het hoge; dat de rouwdragenden door heil verheven worden."

Mijn medereizigers op reis naar de eeuwigheid: Laat een ieder bedenken, dat we niet bedoeld hebben te zeggen, dat er geen geestelijke blijdschap of vreugde kan zijn. Want die kan er wel zijn, als er iets van gekend mag worden. Niet alleen in de weg van overtuiging, maar ook in de doorleving. Maar dan moeten we geen hoogbekeerde mensen worden, die menen wat te kunnen, of wat te doen.

Mijn hoorders, in onze tekst vinden we verklaard, dat God alles moet doen en ook alles doet. En als we wat voor Hem mogen doen, is dit nog van en uit Hem. Daar

moeten we eens even over nadenken.

Het is nu bijna drieëndertig jaren, dat wij uw voorganger zijn. Het heeft Gode behaagd hiervoor geen engelen te gebruiken, waarom niet? Omdat dezen de waarde van het bloed van Chris- niet kennen. Zij hebben er ook geen behoefte aan, want ze hebben het bloed niet van node. Daarom kunnen ze ook deze blijde boodschap niet verkondigen. Maar de Heere heeft hiervoor mensenkinderen willen gebruiken.

We lezen van de profeet Ezechiël, dat de Heere tot Hem zegt: "Mensenkind! Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls." Er rust op degenen, die God wil gebruiken om Zijn Woord te verkondigen een zeer zware verantwoordelijkheid. Want er is niets verschrikkelijker dan de zielen, die aan ons zijn toevertrouwd, te bedriegen voor die grote eeuwigheid.

Helaas, er wordt wat gelogen en bedrogen in ziekenhuizen, op begraafplaatsen, maar ook in de kerken. Maar nogmaals, wat ligt er een zware verantwoordelijkheid op de waarlijk door God geroepen dienstknechten.

Daar hebben we wel eens iets van gevoeld, zo ook in dit morgenuur. Daarom, als het zo zou zijn, dat we deze preekstoel niet meer zouden beklimmen (God geve, dat dit nog mag, maar we weten niet, wat de Heere met ons voor heeft), wensen wij vrij te zijn van uw bloed. Wij wensen onze ziel te bevrijden. Alle achter ons liggende jaren hebben wij u, zij het in alle gebrek, de noodzakelijkheid gepredikt van de kennis van Gods rechten en deugden; van Hem, Die vernedert en vertederd, Die rouwdragenden maakt. Dat zijn mensen, die niet meer buiten het bloed kunnen, noch durven leven. Dezulken zal God op Zijn tijd en naar Zijn wijze verheffen en stellen in het hoge. Als geringen worden zij uit het stof verhoogd en geplaatst naast prinses en wereldgroten.

Ach, we binden de ernst en de noodzakelijkheid hiervan op uw harten. Ook op de harten van de jeugdigen onder ons. Houdt toch in gedachtenis: De wereld lokt en ons vlees is zo aardsgesind, maar eenmaal zullen wij allen toch voor God geopenbaard worden. Dan zullen we staan voor de rechterstoel van Christus.

Mochten er onder ons zijn, die menen een weg te bewandelen, die recht is. Die recht schijnt in uw ogen. Overdenk u eens, dat u, als u nooit bij aanvang of bij vernieuwing vernederd en vertederd wordt, overblijft als een mens, die niets heeft en niets is, want dan hebt u God niet tot uw deel, bij Wie u met al uw noden en ellenden terecht kunt. Als u nooit eens een geestelijke rouwdragende bent geworden, dan moet u er rekening mede houden, dat u uzelf bedriegt voor die grote eeuwigheid.

Als u meent, dat u naast uw godsdienst de zonden en de' wereld nog aan de hand kunt houden, ook al praat u nog zo hemels, dan kunt u zich niet beroepen op ons Doopformulier, als dit zegt, dat wij, *als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, aan Gods genade niet mogen twifelen*. Want dan houdt u moedwillig de zonden aan de hand en denkt u lichtvaardig over de zonden. Houdt u er rekening mede, dat ook u eenmaal zal liggen aan de voetbank van Zijn voeten, want voor Hem zal toch eenmaal alle knie gebogen worden en alle tong zal Hem belijden.

Nee, dan zal de Heere niet oordelen overeenkomstig onze belijdenis, maar overeenkomstig ons hart. Want Hij ziet het hart aan en niet, wat voor ogen is. Vandaar dat het de behoefte van de dichter was: "Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij en ken mijn gedachten. En zie of bij mij een schadelijke weg zij; en leid mij op de eeuwige weg." Als het dan een schadelijke weg is, waarop ik ga, breng mij ervan af, en leidt mij op de eeuwige weg.

Heeft de Heere u hiervan bij aanvang iets geleerd, of in de verdere doorleving. Zijn er onder ons nog, die vernederd en vertederd worden, in de waarneming, wie u bent voor

God? Zijn er nog onder ons, die rouwen, ook al is het in stilte? Ook al gaat u uiterlijk niet in het zwart, maar bent u innerlijk in het zwart gekleed, vanwege uw zonden, door rouw bezweken? Op Zijn tijd en naar Zijn wijze, zal God de vernederden zekerlijk stellen in het hoge. Och, laat er dan geen stilzwijgen bij u gevonden worden. Want eenmaal zal Hij regen geven op de aarde en water zal Hij gieten op de dorstigen en stromen op het droge.

Heeft God genade verheerlijkt, met medeweten van eigen hart en leven: Houdt in gedachtenis, dat we steeds dieper dienen af te dalen in onze val, waarvan de diepte niet te bepalen is. Opdat wij bij de voortdurende vernederd en vertederd worden onder Zijn krachtige hand. Al geldt het dan ook van ons in ons leven, zoals Christus getuigt: "In de wereld zult gij verdrukking hebben." Hij zegt er nog iets bij: "Maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen."

Eenmaal zullen we uit het stof verhoogd worden. Dan wacht ons, *wat het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklimmen, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben.*

Daar zal de dienstknecht vrij zijn van zijn heer, daar zal de stem des drijvers niet meer worden gehoord, daar zal geen inwoner meer zeggen: *Ik ben ziek*. Daar zal geen rouw meer in de kerk gebracht worden. Maar daar zullen alle treuring en zuchting wegvlieden en eeuwige blijdschap zal op hunne hoofden zijn.

De Heere zegene de waarheid om Jezus' wil. Amen.

Dankgebed.

Zingen: Psalm 90 : 8.

Zegen.

3. Hanna, een bitter bedroefde vrouw, preek over 1 Samuël 1 vers 10 en 16

Zingen Psalm 62: 4 en 5.

Lezen 1 Samuël 1 vers 1- 19.

Votum.

Zegen.

Gebed.

Mijn hoorders.

Wanneer wij enige kennis hebben van Psalm 62, dan komt daar viermaal in voor, het woord: "immers". Dat woord "immers" staat tegenover het woord "maar". Het woord "maar" drukt gewoonlijk het ongeloof uit. En het woord "immers" drukt uit, het geloof. De dichter van psalm 62 is David geweest. Deze psalm heeft hij gedicht wanneer hij moest vluchten voor Absalom die uit zijn lendenen voortgekomen was en welke tegen hem was opgestaan. Zijn volk stond tegen hem op, rebelleerden. En een getrouwe vriend, zo hij meende, waarop hij zo gesteld geweest was namelijk Achitofel, dat werd zijn verrader. Wat gaat David nu doen?

Hij begint al in het eerste vers. "Immers is mijn ziel stil tot God; van Hem is mijn heil". Hier vinden wij de schoonheid van het zaligmakend geloof. Wanneer ons hier alles ontvalt, God over te mogen houden. Helaas, wat wordt dat toch weinig gehoord en beoefend.

Hij zegt: "Immers is mijn ziel stil tot God". Wat wil dat zeggen? Onderwerping aan de Goddelijke leiding. Vandaar ook dat wij zo-even begonnen te zingen:

*Doch gij, mijn ziel, het ga zo 't wil,
Stel u gerust, zwijg Gode stil.*

Die man schreef God niet voor hoe Hij het moest doen. Maar hier is een mens die zich onderwerpen mag aan de leidingen Gods. Als wij hier denken dat zijn zoon hem naar het leven stond en zijn volk hem verwierp. En dan te getuigen: "Doch gij mijn ziel, het ga zo 't wil". Hoewel hij hulpeloos was met de enkele soldaten die met hem meegegaan waren en daarop zou zien, als ook hoorde wat er bij Absalom was, en van het verraad van Achifofel; dan zou hij kunnen denken: het is een verloren zaak. Maar waar zag hij op? Hij zegt: "ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken".

Nu kan het geloof, goed opletten, nog wachten ook. Weet u waarom? Wanneer wij onze zaken mogen geven in de handen Gods, dan kunnen wij van Hem verwachten en wachten. Anders steken wij zelf onze handen uit. Maar David kon niets doen. Die was immers alles kwijt. Dan zegt hij:

*Hij is mijn Rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek, Zijn macht is groot,
Ik zal nog wankelen noch bezwijken.
God is een toevlucht te allen tijde.*

Dus deze man trok zijn sterkte uit God. In een weg die hij niet geweten en verwacht had. Hij had eerst wel een bittere vervolging van Saul ondervonden, maar nu van zijn eigen volk. Waarvoor hij gestreden had en zijn ziel als prijs gegeven had, zodanig dat het zwaard aan zijn handen kleefde om ze te redden. En nu van zijn volk verworpen. Maar weer om God over te mogen houden. Dan gaat hij spreken tot dengenen die met hem mee reizen. Die hebben ook alles moeten verlaten. Hun huizen, hun land moeten verlaten en gingen met David mee. "Vertrouw op Hem, o volk in smart".

Die wekt hij op tot vertrouwen. Het zaligmakend geloof bestaat in vertrouwen. Nu is

er geen schonere zaak dan vertrouwen. En geen ergere zaak als wantrouwen. Dat is ongelooft, dat zegt: "maar". Maar het vertrouwen zegt: "immers". Hij wekt dat volk op. "Stort voor Hem uit uw ganse hart". Merk eens mijn hoorders, deze man geeft te kennen dat hij een open ziel heeft voor God. Daar ervaart hij de vrucht van door het zaligmakend geloof, dat hij in God zijn heil, zijn eer, zijn sterke rots en zijn tegenweer vindt. Daarom als wij God aan onze kant hebben, al hebben wij al de duivelen uit de hel tegen, heel de wereld en de godsdienst tegen, dan houden wij meer over als dat wij tegen ons hebben. Want Hij is de Almachtige en de Getrouwe. Die immers David geroepen en gezalfd heeft. En ook bewezen heeft de Getrouwe te zijn. Nu wekt David op:

*Vertrouw op Hem, o volk in smart,
Stort voor Hem uit uw ganse hart.
God is een toevlucht t' allen tijde.*

Ach, met eerbied gesproken, als u nergens meer terecht kan hier op aarde; God is een toevlucht. Wanneer? Te allen tijde. Daar kunt u 's nachts terecht. Er is er nooit één geweest die aanklopte aan de deur bij God en dat Hij dan zegt: Ik heb nu geen tijd, Ik kan u niet ontvangen. Dat Hij overeenkomstig Zijn wijze en tot Zijn eer het gebed beantwoordt is een tweede zaak. Maar het is toch waar, God is een toevlucht te allen tijde. Dus welke tijd dan ook.

Er wordt thans gesproken over een donkere tijd, een duistere en geesteloze tijd. Maar in deze tijd blijft het vandaag ook waar: God is een toevlucht. Maar als wij dan in deze geesteloze tijd geen toevlucht tot God zouden hebben, wat hebben wij dan nog? Want de wereld gaat voorbij met al zijn begeerlijkheid. Maar die de wil van God doet, blijft in der eeuwigheid.

Wij vragen daartoe uw aandacht voor een vrouw, die haar ganse hart voor het aangezicht van God uitstortte. Dan lezen wij in het verband van de geschiedenis u voor, het tiende en zestiende vers van 1 Samuël 1.

"Zij dan van ziel bitterlijk bedroefd zijnde, zo bad zij tot den HEERE en zij weende zeer.

Acht toch uw dienstmaagd niet voor een dochter Belials; want ik heb tot nu toe gesproken uil de veelheid van mijn gedachten en van mijn verdriet".

Wij wensen een weinig als de Heere het geeft tot enige lering en onderwijzing te spreken. Wij staan dan stil:

- In de eerste plaats: bij een onvruchtbare vrouw.
- In de tweede plaats: bij een bedroefde vrouw.
- In de derde plaats: bij een biddende vrouw.
- In de vierde plaats: bij een schuldige vrouw.
- In de vijfde plaats: bij een door God beantwoorde vrouw.

Doch zingen vooraf van Psalm 68 het derde vers.

De geschiedenis is ons zo-even voorgelezen en algemeen bekend. Elkana was uit de stam van Levi en woonde als een Efraïmiet in het gebergte van Efraïm. Dat hij een Leviet was, is wel bewezen geworden uit zijn zoon Samuël, die het priesterambt bediend heeft en moest zijn uit de stam van Levi. Die man had twee vrouwen. De aanleidende oorzaak van het nemen van die tweede vrouw, hetwelk wel is in strijd met Gods Woord, is wellicht geweest de begeerte naar kinderen. Daar Hanna onvruchtbaar

was, heeft hij niet zoals Izak en Rebekka het aangezicht Gods gezocht. Dat deed Elkana niet. In hoeverre Elkana genade kende, gaan wij niet onderzoeken. Hoewel hij Hanna beminde en liefhad, heeft hij tegen de instellingen Gods, hoewel onder de toelating, een tweede vrouw genomen. Die vrouw werd voor Hanna een bitterheid des geestes. Want die baarde zonen en dochteren. Dat niet alleen, maar wanneer ze merkte dat de voorliefde van Elkana tot Hanna bleef, ging ze Hanna tergen. Tergen met een gedurige terging.

Nu zeiden wij ten eerste: *een onvruchtbare vrouw.*

Er staat *dat de Heere haar baarmoeder toegesloten had.* Dus ze was onvruchtbaar. Wij zeiden Elkana heeft niet gedaan gelijk Izak deed, maar is zelf aan het werk gegaan. En de vrucht daarvan, ellende in het gezin. Die vrouw heeft zeker een droevig leven gehad. Onvruchtbaarheid was onder Israël een oordeel.

Het was een bewijs van de vloek. Het was onder Israël een schande. Ze heeft voor eigen hart en leven ten eerste moeten aanvaarden alsof God tegen haar was.

Ten andere, dat ze onder het oordeel van God lag.

Ten derde, dat ze een schande voor de maatschappij was.

Ten vierde, dat ze een last was voor die andere vrouw, die haar tergde.

Mijn hoorders, wat heeft deze vrouw een bitter leven gehad. En wat heeft ze zeker veel gebeden, dat de Heere haar een zaad zou willen geven. In plaats van een antwoord en verhooring, ging jaar in jaar uit voorbij. Totdat de nood zo hoog geklommen was, dat ze niet meer eten en drinken kon vanwege haar onvruchtbaarheid.

Mijn hoorders, in ons verbondshoofd Adam zijn wij onvruchtbaar geworden. Wij liggen onder de vloek van de wet, onder het oordeel Gods en in onze schande. Gelijk hier van Hanna staat, ze kon de Heere niets laten zien, als haar onvruchtbaarheid. Van nature zijn wij het allen. Maar er is een volk, die gaat God in kennis stellen met hun onvruchtbaarheid, met hun oordeel, vloek, schande en met de schuld. Wij vinden van Hanna niet, dat ze Peninna tegenspreekt en Elkana beschuldigd.

Wanneer God eens thuis komt te brengen onze onvruchtbaarheid dan kunnen wij niemand beschuldigen. Maar wij moeten het zelf gaan aanvaarden. Dat is dan ook het grootste geheim: als wij bij God moeten en mogen komen en dan niets meer mee te kunnen brengen, niets meer mee behoeven te brengen, dan zoals wij van Adam gekomen zijn, te weten als een gevallen mens. Dat is wel een groot geheim. Aan die onvruchtbaarheid kon die vrouw niets veranderen.

Elkana kon dat ook niet. Hij zocht ze nog te troosten daar hij op een keer zegt: "Ben ik u niet beter dan tien zonen?" Maar dat was niet waar voor haar. Hij had Peninna genomen en daar hij zich wellicht bewust was, dat hij de schuld en de oorzaak was van haar ellende, wilde hij het nog goed maken. Dat is een vracht van een gebroken werkverbond. Maar voor Hanna was er niets meer goed te maken.

Wij kunnen het voor God in der eeuwigheid niet meer goed maken. En zelfs bij alle genade, want wij durven niet te ontkennen dat Hanna ook genade had, zullen wij steeds moeten aanvaarden, als wij het mogen aanvaarden: daar is van mij geen verwachting, onvruchtbaar dat is wel vernederend. Maar dan hebben wij daar geen schade van. Wij houden nog even vast, dat zelfs de verstgevorderde in de genade en de minste in de genade, in zichzelf onvruchtbaar zijn. Waarin?

Ten eerste: in hun vlees, dat nooit bekeerd wordt, woont geen goed. Sommige mensen willen hun vlees bekeren en menen daardoor Gode welbehaaglijk te zijn. maar wij mogen wel in acht nemen, dat het werk Gods niet vleselijk is, maar geestelijk. Het

vlees moet wel *gekruist worden*. Dat gebeurde bij Hanna. Die moest haar onvruchtbaarheid inleven, die kon niet met de mode van de tijd mee doen. Zij ging zeker wel met smart en droefheid over de aarde en dat met de bewustheid: als ik nu onvruchtbaar ga sterven. ij zeiden in de eerste plaats een onvruchtbare vrouw.

Nu in de tweede plaats: *een bedroefde vrouw*.

Waarover was zij bedroefd? Wel, dat zij geen kind had. Maar een droefheid, die noodzaakt tot gebed. Wat is de begeerte van haar hart geweest? Een zoon die een beantwoording was aan haar schande en verdriet. Zij wist niet wat er in de baarmoeder van Gods welbehagen lag. Dat er een hersteller uit haar geboren zou worden. Een reformator die het volk Israël zal richten. Dat kon zij niet bekijken. De behoefte van haar hart was een zoon. Dus ze was niet geholpen met ik krijg een tekst, een vers of ik had er nog een indruk van en ik mag geloven dat de Heere met mij begonnen is. Niets van dat alles. Die vrouw was alleen maar te bevredigen met een zoon.

Ik wil hier even de nadruk op leggen. Wanneer God een mens zijn onvruchtbaarheid doet kennen en bij Goddelijk licht en door Goddelijk onderwijs daarvan de smart doet kennen, dan wordt de behoefte geboren aan een zoon. Nee, zij zijn niet geholpen met een gezicht op en een troostwoord van Elkana. Als God de Heilige Geest door gaat werken, dan wordt de behoefte geboren aan een zoon. Dat wil zeggen, de behoefte aan die gezegende Middelaar, zoals Christus is, de inhoud der Schriften. Houdt in gedachtenis! Wát van Christus, zaligt ons niet. Maar Christus is de Zaligmaker.

Nu wordt bij haar de behoefte geboren naar een zoon. Want Die zal wegnemen haar schande, haar vloek, haar oordeel, haar verachting en haar versmading. Die zal wegnemen het tergen van Peninna. Alleen door de schenking van een zoon.

Ach, mijn hoorders, dat het verstaan mocht worden. Wat inzonderheid zo weinig verstaan wordt. Houdt nu in gedachtenis, dat de kennisneming en de begeerte van haar om een zoon te verkrijgen, diep in haar ziel ingeworteld was. Dié alleen kon haar maar verlossen van haar hoon, haat, spot, vloek, oordeel en haar schande. Nu vinden wij eerst, de droefheid over het missen van een zoon, een mannelijk zaad, werd in haar hart verklaard. Die nu onder het zuivere Woord en het Evangelie verkeren, die hun schuld, schande en oordeel leren kennen en met alles als met Elkana van het offervlees gegeten hebben en nog een dubbele portie gehad hebben, daarmee was haar ziel niet geborgen. Zitten er die hier ook nog?

Want, mijn hoorders, deze waarheid is ons voorgekomen en wij hebben heimelijk geloofd dat er die onder Ons nog zijn. Die zich bewust worden, niets kan mijn ledige ziel vervullen, niets kan mijn onvruchtbaarheid wegnemen, niets kan mijn dood wegnemen, niets kan mijn vloek en oordeel wegnemen. Als alleen Christus. Zouden er die nog onder ons zijn? En in de doorleving van de kerke Gods als zij als bij vernieuwing moeten inleven haar onvruchtbaarheid en haar armoede, al is het dat er bij tijden wel het één en ander mag vallen.

Maar dan wordt toch weer geboren als het goed is, de behoefte om gemeenschap met Christus te hebben. Wat hun smart is wanneer zij dat missen. Hoewel er tijden kunnen zijn, dat men in slaap valt met de wijze en dwaze maagden, zodat ze het wel kunnen stellen zonder Christus. Maar waar het zaligmakend geloof gewerkt is door de Heilige Geest, zal bij tijden de behoefte weer geboren worden, om niet alleen een blijk, maar bij vernieuwing weer eens een zalige omhelzing te mogen hebben van die dierbare en gezegende Borg, het wordt de behoefte van het hart.

Ach, mijn hoorders, dat zijn ze niet, die met hun achter liggende bevinding geholpen

zijn. maar die met de bruid bij tijden moeten roepen: och, dat ik wist dat ik Hem vinden zou. Dus die behoefte hebben aan gemeenschap.

Deze vrouw was bedroefd. Waarin? In haar gemis. En haar gemis werd haar tot smart. En haar smart openbaart zich in droefheid, zelfs zodanig, als zij met Elkana opgaat dat ze niet meer eten kan vanwege de bitterheid van haar ziel. Ach, het moet eens waar gaan worden de bitterheid van buiten Christus te zijn. De bitterheid om buiten Zijn gemeenschap te zijn. De bitterheid om Hem niet te kunnen omhelzen, te weten: mijn Liefste is mijn en ik ben Zijn. Bij de oprechten van hart wordt dat gevonden. Ik wil u zeer ernstig waarschuwen als het doel van uw leven nu alleen maar is, om gedurig maar eens wat van Hem te hebben.

Ik hoor iemand zeggen: mag dat dan niet?

Ach, het gehele Woord van God wijst ons op Christus. Juist omdat wij niet aanvaarden willen wat wij in wezen zijn, te weten, dat Christus niet van ons is en wij niet van Hem zijn. Dat wij nog nooit zo bij Hem geweest zijn, zoals wij in Adam van God afgevallen zijn. Want er wordt wel eens gezegd: je moet eens een keer Adam worden, maar Adam worden houdt in, zo ben ik van Adam afgekomen als een ellendige en een vervloekte zondaar die rechtvaardig de hel verdiend heb. En daar zijn wij zo tegen! Maar dat is het oogmerk van God de Heilige Geest. Er zijn wellicht ettelijke jaren over heen gegaan, want wij vinden, dat ze van jaar tot jaar opgingen en dat ze steeds getergd werd. U moet er wel rekening mee houden dat u de terging van de godsdienst krijgt. Die baren zoveel teksten en verzen, die zijn zo zelfverzekerd. Maar zij zijn zo koud en zo dood als ijs. Nee, hier is een gelovige werkzaamheid des harten, die met niets tevreden kan zijn dan alleen met de vervulling van haar behoefte. Dat is: dat haar onvruchtbaarheid zou weggenomen worden.

Daarom zeiden wij in de derde plaats: *een biddende vrouw*.

Wat vinden wij? Ze kon het bij haar man niet meer vinden en ze kon het bij Peninna niet houden. Al was het dat Elkana zei: *ben ik u niet beter dan tien zonen?* Ach, dat kon haar niet bevredigen. Wij weten wel dat wij door Goddelijk en geestelijk onderwijs gedurig nodig hebben om op die plaats gebracht te worden. Maar hier is de maat vol geworden. De nood en de smart is zo hoog geklommen, dat ze zich afzonderde. Niemand kon ze meer helpen, als alleen God. Zitten ér die hier ook nog?

Vertrouwt dan op Hem, o volk in smart.

Stort voor Hem uit uw ganse hart,

God is een toevlucht te allen tijde.

Hij laat wel eens zinken maar nooit verdrinken. Ook al is het dat God genade verheerlijkt mocht hebben, dan geldt het er nog van, wanneer wij soms als een lederen zak uitgedroogd zijn, die in de rook gehangen heeft en dan waarnemen onze onvruchtbaarheid, onze armoede en onze dood, dat het zijn hoogtepunt weer eens berelkt. Dat dringt met eerbied gesproken onder de bediening des Heiligen Geestes tot gebed, tot de eenzaamheid. Dat kan voor dezulken hun liefste plaats wel eens zijn. Er zijn mensen die altijd op stap zijn. Maar er zijn er ook die het liefst in de eenzaamheid hun verkeer hebben. Eenzaam met God gemeenzaam.

Verder lezen wij, deze vrouw komt in het voorhof. Hanna is wellicht op de grond gevallen, en hoewel ze niet hardop gebeden heeft, haar lippen bewogen zich, en haar tranen gaf ze de vrije loop, en zij kwam haar hart uit te storten voor het aangezicht des HEEREN.

Er staat: "Zij dan van ziel bitterlijk bedroefd zijnde, zo bad zij tot den HEERE en zij

weende zeer". Daar ligt de ellendige. Wat dunkt u Mijn hoorders, dat God die vrouw laat liggen? Wat dunkt u als er hier vanmorgen één zo zou zijn, dat God die man of die vrouw zal laten liggen? Hier is een mens die is aan het eind gekomen van haar leven. Geen verwachting meer. Maar nu geeft ze te kennen: mijn verwachting is van den HEERE. Misschien is ze wel 15 of 20 jaar getrouwd geweest. Het was hopeloos en dan te denken, zo naar het graf te gaan. Zo God te moeten ontmoeten in haar schande en onder het oordeel. Want God had gezegd: *wanneer gij niet zult wandelen in Mijn inzettingen, zo zal Ik weren de vrucht uws buiks.*

Nu gaat de nood haar dringen. En in haar nood roept ze tot God. En dan mogen wij zeggen: het gebed des geloofs.

Laat ik het anders zeggen. Hier heeft ze door het geloof aanvaard en mogen aanvaarden: Elkana helpt mij niet, niemand kan mij meer helpen dan alleen God. Een gezegende plaats. Als wij in de geestelijke zin ervaren mogen: niemand kan mij helpen.

Ze goot haar hart uit voor het aangezicht des HEEREN. En dan gaat ze één ding vragen of dat de Heere ze een zoon wil geven. En tegelijk zegt ze: "Heere dat U die schande van mij wilt wegnemen en de schuld en het oordeel. En als U mij een zoon wilt geven dan krijgt U hem weer terug in lof, in dank, in eer en verheerlijking."

O, ziet hier de schoonheid van het geloof. Dan is het niet zodanig als ik een zoon verkrijg dan is het mijn zoon en ik ben geholpen. Nee, het geloof huldigt alleen God in het aanvaarden van de onvruchtbaarheid en eindigt in God. Het gebed des geloofs, dat op het oog heeft de eer van God. Met de wegneming van schuld, schande en oordeel. Een mens wil wel bekeerd worden om naar de hemel te gaan en niet naar de hel.

Er zijn er hier misschien wel veel, die als ze gaan sterven graag naar de hemel gaan. Maar die hier niet leren kennen de nood, de armoede en de ellende van onze totale verdorvenheid, die niet van de zonden af willen maar wel van de straf. Maar die waarlijk door God bearbeid worden, willen eerst van de zonden, van de schuld en de schande af. Want de zonden zijn Godonterend en Godbeledigend. En die van de schuld verlost wordt, wordt vanzelf van de straf verlost. Dat is nu het grootste geheim. Bedenkt, hier is een vrouw die haar hart uitstort voor Gods aangezicht. Ze krijgt een gelovige toegang tot God. Een wenende, een oprechte en een vertrouwende ziel. Het gebed des geloofs. ze heeft voorheen wellicht veel gebeden maar er nooit bij gezegd: *Heere, als U mij een zoon geeft, krijgt U hem weer terug.* Ze heeft altijd graag een kind gehad, om het nu maar eens duidelijk te zeggen, dat ze kon zeggen: Peninna nu heb ik ook een kind. Maar nu krijgt ze te bedoelen de eer van God. Dat wanneer Hij haar gebed verhoord, Hij uit Zijn eigen werken verheerlijkt zal worden.

Van God gekregen en weer teruggegeven.

Men zal zeggen, maar Hanna hoe kunt u zulk een gebed doen? Want, wat is bewezen geworden? Toen haar zoon drie jaar was, heeft ze hem al afgestaan en dat in zo'n goddeloze bende. Zodat ze wel een biddende moeder gebleven is. Wat vinden wij verder?

Een beschuldiging. Eli die in die tijd priester was, zag haar en haar lippen bewogen. Die veroordeelde haar eigenlijk al, *dat ze dronken was in het huis des Heeren.* Het was in die tijd ver weg met de kerk. Er waren wel meer vrouwen die dronken waren. Wij vinden van Hofni en Pinehas dat ze met verschillende vrouwen goddeloos handelden. Dat is een vrucht van dronkenschap.

Nu zag Eli die vrouw en hij zegt: *doe uw wijn van u.* met andere woorden wil je hier in de tempel komen, zuiver je dan eerst van je ongerechtigheid.

Wat kan zelfs een priester een verkeerd oordeel hebben! Laat ons zeer voorzichtig

wezen met ons oordeel over een ander. Wij mogen wel een zaak beoordelen overeenkomstig Gods Woord, maar laten wij voorzichtig zijn met het oordeel over onze naaste. Eli kon niet in haar hart zien. Wie dan wel? Dat deed God, Hij weegt de harten en Hij kende de oprechtheid van haar hart. Het was voor haar:

*Stort voor Hem uit uw ganse hart,
God is een toevlucht.*

In de vierde plaats: ***bij een schuldige vrouw.***

Doch Hanna antwoordde en zeide: "Nee, mijn heer, ik ben een vrouw bezwaard van geest; ik heb noch wijn noch sterken drank gedronken, maar ik heb mijn ziel uitgegoten voor het aangezicht des HEEREN". Ze zegt niet: het is toch wel een schande u als priester, een biddend en een zoekend mens voor dronken te houden. De beschuldiging van Eli doet haar niet in opstand en vijandschap ontsteken.

O, bedenkt eens hoe lichtvaardig zijn wij niet gekrenkt. Maar hier vinden wij de schoonheid en de vrucht van een levend en werkzaam geloof. Dat wanneer ze beschuldigd en veroordeeld wordt, ze niet in opstand komt. Ze had haar nood verloren in God. Ik heb mijn verdriet verloren in Hem, Hij heeft het van mij overgenomen. Ik ben aan het eind gekomen en de Heere heeft het overgenomen.

Ach, wat een schone uitdrukking. Ze wil zeggen: de HEERE weet van mijn zaken, ik heb mijn gehele hart bij Hem uitgegoten en Hij heeft het overgenomen, te weten mijn armoede, verdriet en ellende.

Dat is een wonder en geen alledaags werk, om het eens kwijt te raken in God. Hij neemt het over en staat er voor in. Al is het dat het nog zo bestreden wordt en de aanvechtingen nog zo veel zijn. Want als wij werkelijk wat kwijt geraakt zijn in God zou het Zijn eer te na zijn, als Hij niet beantwoordt. Zij heeft haar hart geopend en God heeft Zijn hart geopend. Nu krijgt ze haar nood, haar hart, te verliezen in Gods hart. Nu lag er in het hart van God om ze de nood eerst op te leggen.

Want wij kunnen geen nood maken. Men kan zich wel vroom voor doen maar nood maken kunnen wij niet. Dat is Gods werk. Maar wanneer Hij dan ook die nood werkt door de bediening des Heiligen Geestes en krijgen wij te aanvaarden onze onvruchtbaarheid, geen vrucht meer. Wij komen zoals wij van Adam zijn, niets meebrengende in ons, dan dat wij diep gevallen, rampzalig en vloekwaardig zijn. Om dán zo ons hart uit te gieten voor God. Dan hebben wij geen verlanglijstje meer. Wij kunnen dikwijls bidden, maar wat zijn er veel onverhoorde gebeden.

Zo is er voor Hanna ook een tijd geweest. Maar wanneer het God behaagd heeft, om haar op dat plekje te brengen, waar ze alleen overschiet met God, daar nam de Heere het van haar over.

Gezegende Hanna! Gezegend wanneer er nog onder ons zijn. Maar komt maar niet bij de Heere, met is dát toer niet waar geweest. Ach als de Heere dat alles eens weg komt te nemen en u schiet er over, zoals u van Adam gekomen bent, dat is als een gans verlorene in uzelf, daar zet God Zijn hart voor open. Want dan wordt men verenigd met Hem. Dan kan u aan de weet komen, dat alleen Christus als de enige Middelaar en Zaligmaker geschonken is, om u te beantwoorden in al uw nood. Om over te gaan met bewustheid, wat ik van de eerste Adam bij mij had ben ik verloren, en ben in de tweede Adam opgenomen. Wat een gezegende zaak. Ze was haar hart kwijt in God. En wanneer ze zulks doet, vinden wij nog de gebedsverhoring.

In de vijfde plaats: ***bij een door God beantwoorde vrouw.***

Waarin dan? Een wonderlijke zaak. Die priester biedt niet zoals wij doen zijn excuus aan, maar in wezen doet hij het wel, als hij zegt: "Ga heen in vrede en de God Israëls

zal uw bede geven, die gij van Hem gebeden hebt". Dus wat keerde die man in een ogenblik tijds om. Die haalt met eerbied gesproken zijn woorden terug. Wij zouden haast zeggen, hij bekennt hier zijn schuld, dat hij verkeerd gehandeld heeft met een ellendige. Daarom moeten wij altijd voorzichtig wezen inzonderheid met een ellendige. Hanna was er één die God van eeuwigheid verkoren had. Die Hij heeft liefgehad met een eeuwige liefde.

Verder vinden wij, dat ze zegt: "Laat uw dienstmaagd genade vinden in uw ogen. Alzo ging die vrouw haars weegs; en zij at, en haar aangezicht was haar zodanig niet meer." Ze was haar zaak kwijt in God en ze vertrouwde op God. Immers is mijn ziel stil tot God, van Hem is mijn verwachting. Ze had het zo vertrouwelijk in den Heere Zijn handen mogen geven en in dat vertrouwen door het geloof geloofde ze. Ze werd zelfs nog bemoedigd door Eli dat de Heere op Zijn tijd, op Zijn wijze tot Zijn eer, haar begeerte zou vervullen. Wat dan ook al spoedig gebeurde.

"En het geschiedde na verloop van dagen dat Hanna bevrucht werd en baarde een zoon en noemde zijn naam Samuël. Want zeide zij, ik heb hem van den HEERE gebeden".

O, die ooit Christus tot zijn deel verkrijgt, weet dat het in de raad van God geweest is. Niet om het gebed, maar Christus wordt nooit geschonken zonder gebed. Niet om de waarde van het gebed. Ook Hanna mag in haar gebed Hem huldigen, Die alleen verlossen kan. Dus ze huldigde Hem in hetgeen Hij was. En als vrucht daarvan mocht ze zich straks verblijden in een zoon. Sara zegt: "De HEERE heeft mij een lachen gemaakt, al wie het hoort zal met mij lachen". Waar wij nog even van zingen uit Psalm 91 vers 8:

*Hij zal, in alle ramp en pijn,
Tot Mij om uitkomst zuch- ten,
En Ik gestadig bij hem zijn
In al zijn.ongenuch- ten;
't Gevaar zal ik hem doen ontvliên;
Zijn levensdagen rekken;
'k Zal hem Mijn eer en heil doen zien,
En nooit Mijn hulp onttrekken.*

TOEPASSING

Ziet hier Mijn hoorders een weinig onderwijs voor degenen die daar behoefte aan hebben. Wij zijn krachtens onze bondsbreuk in Adam allen onvruchtbaar geworden. Er is van ons geen verwachting meer. Maar die onvruchtbaarheid is de schuld van ons. Wij hebben onszelf vrij en moedwillig in het verderf gestort. Maar helaas hoe weinig zijn er die zich dat bewust zijn.

Overdenk het eens in ernst! Die vrouw was het tot nood geworden. Het maakte haar ellende uit dat ze onvruchtbaar was. In onze dagen gaat het wel bij menigeen op Sodom gelijken. Men wil liever onvruchtbaar blijven, of als ik twee kinderen heb, hoef ik er niet meer. Hoe veel mensen gebruiken geen voorbehoedsmiddelen, wat gesteund wordt door de regering; het is goddeloos.

Deze vrouw heeft niet alleen Samuël verkregen en bij den Heere gebracht maar ze heeft nog drie zoons en twee dochters verkregen. Dan vinden wij niet dat Hanna zegt, Heere zo heb ik het niet bedoeld, ik moet er geen drie of vijf.

Nee er staat: "de Heere gedacht aan Hanna". O, laat ons bedenken de eeuwigheid zal straks wat openbaren.

Wee, wee, de dag der dagen zal wat openbaren. Die gebruik gemaakt hebben van die

middelen, dat nu even ter sprake komt. Deze vrouw heeft nog vijf kinderen gehad en het is haar niet te veel geweest. Het was een vrouw met de vreze Gods. En ze heeft mogen buigen onder de wille Gods. Van haar eerstgeborene is geopenbaard geworden dat de Heere hem gegeven had tot hersteller, wij zouden zeggen als een hervormer van de kerk. Waarvan Gods Woord getuigt:

*Ook was Samuël,
Op Gods hoog bevel,
Biddend voor zijn volk.*

Als de Heere wat geeft op het gebed, geeft Hij wat goeds. Zouden er nog onder ons gevonden worden, die met deze vrouw hun ellende hebben leren kennen, de onvruchtbaarheid en de schande? Over het algemeen kan men het wel stellen gelijk Elkana die ieder jaar op ging naar het huis des Heeren, hij offerde en deed zijn plichten om zo weer *terug te keren. Maar dan is er meer godsdienst als Godsvreze. Maar Hanna beloofde: Heere wat ik van U krijg, geef ik weer aan U.* Die eindigde met de weldaden in de Oorsprong. Zij heeft niet kunnen roemen dan alleen in genade. Zij is geen goed bekeerd mens geweest die geroemd moest worden. Maar zij is door Gods genade een mens geweest die God geroemd heeft. Leest het tweede hoofdstuk. Daar zegt ze: "de HEERE doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen en Hij doet weder opkomen. De HEERE maakt arm en Hij maakt rijk". Dat had ze ervaren. Nu gaat ze de Heere huldigen en raakt ten laatste door het geloof zo in vervoering, dat zij een oog krijgt op die gezegende Middelaar, op die gezegende Koning. Daar gaat zij Christus verheerlijken. Dat is de vrucht. Leest het maar aandachtig.

Verder zegt ze in het tweede hoofdstuk: "Hij zal de voeten Zijner gunstgenoten bewaren, maar de goddelozen zullen zwijgen in duisternis; want een man vermag niet door kracht. Die met den HEERE twisten, zullen verpletterd worden; Hij zal in den hemel over hen donderen, de HEERE zal de einden der aarde richten, en zal Zijn Koning sterkte geven, en de hoorn Zijns Gezalfden verhogen".

Daar spreekt ze al over Christus. Zij was zo vervuld en vol van Christus, als vrucht van genade en dat door het geloof.

Hanna was niet geholpen met Elkana, met zijn giften en met dat hij zei: "ben ik u niet beter dan tien zonen?". Maar zij was alleen maar geholpen met een zoon.

Ach, zouden die er nog onder ons zijn? Die zichzelf onvruchtbaar leren kennen. Ik zou u de raad willen geven, overdenk eens dat u bij den Heere alleen maar terecht kan zoals u van Adam afkomstig ben en anders niet. En alles wat wij er bij doen, is van ons zelf. Ik bedoel dit, het vlees is in het werkverbond geboren en daaruit voortgekomen. En dat zit er zo diep ingeworteld. Dat wij een rechte gestalte moeten hebben eer dat wij mogen komen. De rechte gestalte is, dat ik niet meer ben dan, dat ik in Adam gevallen ben. Dan kunt u bij de tweede Adam terecht. Die zal dan waar maken: De HEERE vervulle al uw begeerte. Al is het dat de godsdienst u voor dwaas en dronken zou houden. Maar dan mag er in uw ziel wonen:

*Ik blijf den HEER verwachten,
Mijn ziel wacht ongestoord,
Ik hoop, in al mijn klachten,
Op Zijn onfeilbaar woord.
Mijn ziel vol angst en zorgen,
Wacht sterker op den HEER,
Dan wachters op den morgen,
Den morgen, ach, wanneer?*

Laat er dan geen stilzwijgen bij u gevonden worden. Maar leg voor Hem uw hart open. Verbergt niets voor Zijn aangezicht. Een open ziel voor God. Opdat het harte Gods zich aan u mocht openbaren. *Ik weet de gedachten, die Ik over u denk, spreekt de HEERE, gedachten des vredes, en niet des kwaads, dat Ik u geve het einde en de verwachting.*

Heeft God die genade verheerlijkt met medeweten voor eigen hart en leven, laten wij niet te hoog vliegen. De Heere geve, dat wij ons bewust zijn, ik kom mijn val niet te boven. Ik kom niet te boven dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont. Ik kom niet te boven dat als er van mij nog een zucht bij moest waardoor ik mij verdienstelijk kon maken, was het nog voor eeuwig kwijt. Wat dan meebrengt: verootmoediging, vernedering en vertedering, maar tevens het vertrouwen in Hem. Immers is mijn ziel stil tot God. Van Hem is mijn verwachting. Alleen van Hem. Om er iets van te mogen leren:

*In God is al mijn heil mijn eer,
Mijn sterke Rots, mijn tegenweer.*

God is mijn toevlucht. Een toevlucht voor degenen die alles kwijt raken, alles verliezen, de grond uit al hun bevindingen. Want God komt een mens niet te bekeren en te rechtvaardigen om als een goed gerechtvaardigde over de aarde te gaan. Maar dat men in de bewustheid van onze armoede voor de Heere zou leven. Ik zal Mij doen overblijven een ellendig en een arm volk, die zullen op de Naam des HEEREN vertrouwen.

O gezegende zaak, als wij door genade en door het geloof daar iets van leren kennen. Hier in het geloof, maar straks zal het zijn: *wij hebben het van U en wij geven het U. U, zij geloofd, gedankt, geëerd en geprezen.*

Hier in geloof, maar straks nog eens volkomen. Dan komen wij onze val te boven, als die tweede Adam ons thuis komt te halen. En wij in de dag der dagen onverderfelijkheid en onsterfelijkheid zullen aandoen. Om dan in eeuwigheid niet meer onvruchtbaar te zijn. Maar dan uit de gezegende vrucht Hem uit Zijn werken eeuwig te loven en te prijzen. De Heere zegene Zijn Woord om Jezus' wille.

AMEN.

Dankgebed.

Slotzang: Psalm 105: 24.

4. IK BEN DE GOEDE HERDER, Johannes 10 vers 14 en 15

Vorbereiding voor het Heilig Avondmaal

Zingen Psalm 80: 1, 2

Lezen Johannes 10: 1 t/m 21

Zingen Psalm 80 : 5 en 11.

In verband dat we zondag voorbereiding gehouden hebben voor het Heilig Avondmaal, vragen we nogmaals uw aandacht voor Johannes 10 het 14^e en 15^e vers.

Ik ben de goede Herder; en Ik ken de Mijnen, en worde van de Mijnen gekend. Gelijkerwijs de Vader Mij kent, also ken Ik ook den Vader; en Ik stel Mijn leven voor de schapen.

Gebed.

Wij hebben zondag in hoofdzaak stil gestaan bij de Herderstrouw, het Herderswerk, de Herderswijsheid en de Herdersnood. En we zijn eigenlijk maar tot op de helft gekomen, dus het was in ons hart om hier nog een keertje op terug te komen. We zullen trachten met de hulp des Heeren tot enige lering, ook ter voorbereiding tot het Heilig Avondmaal te spreken.

Zingen Psalm 80 : 5 en 11.

We zeiden dan dat wij zondagmorgen al voorbereiding gesproken hebben naar aanleiding van vers 2, 3, 4 en 5. En 's avonds stil gestaan hebbende bij het 14e vers, waar Christus zegt: "Ik ben de goede Herder". Er is er nooit één geweest die Christus dat na heeft kunnen zeggen. Van al de herders die er soms geweest zijn, is er nooit één geweest die Christus na hebben kunnen zeggen: "Ik ben de goede Herder".

En nu weten wij, mijn hoorders, inzonderheid dat het God behaagd heeft, Abel, de tweede van Adam, was al een herder. Abraham, Izak en Jakob waren herders. De zonen van hen waren herders. David was een herder. We vinden veel in Gods Woord over herders gesproken. Die allemaal afgeschaduwde hebben die enige Herder en die grote Herder en die opperste Herder, Christus Jezus.

We hebben daar zondagavond het een en ander van gezegd, dat er ook geen één herder kan zeggen dat hij zo getrouw is als Christus. Een trouwe Herder. Wel, mijn hoorders, Hij was tot Herder aangesteld en zelfs van Zijn Vader Herder genoemd. Want ik lees nog in Zacharia: "Slaat den Herder en de schapen zullen verstrooid worden". En in Ezechiël dat Hij een Herder zou verwekken, een Herder gelijk als David, en Die zou het verlorenen zoeken en het weggedrevenen zal Hij zoeken.

En, mijn hoorders, is er één die zo'n Herder is, dan is het Christus Jezus. Wanneer wij daar zondagavond bij stil gestaan hebben, bij Herderstrouw.

We zeiden zondag nog (om even weer tot ons doel te komen): David heeft bewezen herderstrouw te zijn. Wanneer daar een schaap door een leeuw en een beer weg gehaald werd, dat hij niet zei: "Mijn vader heeft er toch nog genoeg, dus die één of die twee kunnen er wel af vallen". Hij was herdertrouw. Hij heeft de leeuw en de beer verscheurd en het schaap gered uit de muil van de leeuw en van de beer.

En zo trouw is Christus als Herder voor Zijn schapen. Er staat in dit kapittel nog: "En

niemand zal ze uit Mijn hand rukken. De Vader, Die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand zal ze rukken uit de hand Mijns Vaders. Ik en de Vader zijn één".

Dus de veiligheid van de schapen ligt verklaard in de trouw van de Herder. En niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon der verderfenis. En als wij nu een kruimeltje krediet en geloof hadden voor die goede Herder, voor die trouwe Herder; ik zeg: een kruimeltje geloof en krediet voor die grote Herder, waar in die Herdertrouw verzekerd ligt, de zorg van Zijn Kerk naar lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid. Ach, mensen, wat zouden wij dan toch tot eer van Zijn Naam kunnen leven. Maar weet je wat nu wel waar is?

Christus is de Getrouwe. Maar Zijn Kerk is dikwijls zo trouweloos. Wat is trouweloos te zijn? Ontrouw te zijn aan Zijn Woord en aan Zijn belofte. En, mijn hoorders, de Herder niet te vertrouwen, dat is toch wat. Die van Zichzelf zegt: "Ik ben de goede Herder". Wat is daarvoor nodig? Dat we steeds maar weer gebracht worden bij onze trouweloosheid. Ik lees nog in Jesaja dat Hij zegt: "Want Ik wist dat gij gans trouweloos zoudt handelen en een overtreder zoudt zijn van uw geboorte af aan". Daarom hebben we zondag nog gezegd (ik wil het nog even herhalen): weet je wat het grootste wonder wordt voor het geloof? Dat we de Herder niet tegen kunnen vallen. Dat we God niet tegen kunnen vallen. Elkaar kunnen we wel tegenvallen. En hoe vaak gebeurt het niet dat men elkaar tegenvalt. Zodat soms huwelijksbanden, vriendenbanden verbroken worden, omdat men elkaar tegenvalt.

Maar, mijn hoorders, Christus, die goede Herder, daar is niemand die Hem tegenvalt. Zelfs al is het dat Petrus gevallen is, dan heeft Christus nog gezegd: "Tot driemaal toe". Meer kon hij niet vallen. Drie maal. Hij zegt: "Eer dat de haan gekraaid zal hebben, zult gij Mij driemaal verloochend hebben". Petrus kon zelf niet geloven dat hij zo was. Maar Christus wist wel wie hij was. Daarom zegt Hij: "Ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet ophoude".

Dus de trouw van de Herder, mijn hoorders, dat verstaat niet alleen dat Hij weet wat wij zijn, maar dat wanneer we soms, waarvan ook ons Doopsformulier zegt: "Wanneer wij somtijds uit zwakheid in zonde vallen, om aan Gods genade niet te 'vertwijfelen, noch in de zonde blijven liggen, overmits zij een eeuwig verbond der genade met ons opricht". Dus wanneer wij het hier hebben over (en we gaan er niet over uitweiden) Herderstrouw, mijn hoorders, dan zeiden we in de tweede plaats de Herderswijsheid.

Wij hebben getracht zondag een weinig stil te staan bij Herderswijsheid. Die weet hoe Hij met Zijn schapen om moet gaan. Onderherders kunnen het nog verkeerd doen. Maar die grote Herder doet het nooit verkeerd. Maar dan moeten we ook rekening houden, mijn hoorders, dat Hij in Zijn Herderswijsheid ook weet hoe Hij met elk schaap in 't bijzonder en met Zijn hele kudde handelt. En dan heeft Hij in Zijn Herderswijsheid achtergelaten: "In de wereld zult gij verdrukking hebben". En met welk doel?

Wel, mijn hoorders, elkeen van de schapen krijgt hier zijn eigen kras. Elkeen van Zijn schapen. Bijzondere gevallen, sommige mensen zitten soms diep in de strijd, onder de aanvechtingen en verzoeking. Anderen hebben het soms weer in d'r lichaam. Anderen weer tegenspoed in het leven. Daar is zoveel naar Zijn Herderswijsheid, waarin Hij handelt met Zijn schapen. Want we moeten er rekening mee houden dat het Zijn schapen zijn, dus waar Hij mee kan doen naar Zijn wijsheid. Mijn hoor-

6

ders, hoe dikwijls gebeurt het niet dat Hij met ons wegen gaat die wij niet geweten

hebben en paden die wij niet gekend hebben en die wij ook niet gewild hebben. En toch, naar Zijn wijsheid, zal men van achteren bezien dat de Herder wijzer is dan het schaap. En weet je waarom? Er is in wezen geen een beest dat zo dwaal- ziek is dan een schaap. Sommige geleerden zeggen dat er geen een beest is dat zo dwaalziek is dan een schaap. Dat wanneer een schaap verdwaalt, dan weet hij de weg niet. Dus die moet terug gehaald worden en die moet terug gebracht worden. En nu in Zijn Herderswijsheid laat Hij wel eens toe dat ze dwalen. Weet je waarom? Opdat ze zich bewust zouden worden dat ze op Hem aangewezen zijn; dat ze op eigen benen niet kunnen gaan. Wij hebben dat misschien wel eens meer gezegd. Ik heb in mijn leven twee schapen gered. Waarin zich openbaart de hulpeloosheid ook van het schaap. Op een keer hoorde ik een schaap blaten en ik zag hem niet. En nog eens gekeken (ik was in het land). En daar zag ik vier poten. Ik er naar toe. Toen lag daar een schaap in een greppel, met zijn poten naar boven, hij kon niet meer overeind komen. Hij had moeten sterven. Zijn ogen puilden bijna uit zijn kop. Toen hebben wij dat schaap gered. Die had geen kracht in zijn eigen poten. Een paard, heb ik wel eens gezien, kwam uit een sloot, en een koe klom er zelf uit. Maar ik heb ook nog eens een schaap uit het water gehaald. Wanneer ze dik in de wol zitten, dan wordt de wol zo zwaar en zo nat dat ze verdrinken. Zo hulpeloos is een schaap. En, mijn hoorders, wanneer wij nu waarachtig onszelf mogen leren kennen als een schaap, dat we geen benen hebben om op eigen be-

7

nen te staan. Daarom heeft een schaap een herder nodig. Geen kracht hebbend om op eigen benen te staan. En als we in de banden en in de noden en in de strijd en in de beproeving en in de verzoeken en in de aanvechtingen komen, dan moet je er uit gehaald worden. Sommige mensen komen net zo makkelijk uit de banden als dat ze er in komen. Maar het zijn geen eens banden. Die hebben soms 's morgens een tekst en 's middags een tekst en 's avonds nog eens een tekst. Nee, dat bedoelen we niet. Mijn hoorders, de apostel Paulus zegt: "Ik heb de goede strijd gestreden". Die heeft hier een strijd. Hem is er geen één die zonder strijd binnen zal komen. En nu heeft die grote Herder wat achter gelaten aan Zijn discipelen. En met Zijn discipelen aan Zijn ganse Kerk. "Gij zult van allen gehaat worden om Mijns Naams wil".

Wel, mijn hoorders, als Zijn schapen naar Zijn wijsheid nog onderwijs mogen krijgen, om zich te houden aan die enige Herder, aan die grote Herder, aan die trouwe Herder, en ze moeten ervaren dat ze geen benen hebben om op te staan, en dat ze kracht en hoe dwaalziek ze zijn, ach Mijn hoorders, dat worden geen hoogdravende christenen. Dat worden ze die zich hulpeloos hebben leren kennen. En nu naar Zijn Herderswijsheid weet Hij met haar te handelen. Maar ook daar hebben wij zondagavond uitvoerig over gesproken. Dus thans spreken we nog over Zijn Herderswerk.

Mijn hoorders, nu in verband met het Heilig Avondmaal. Wat is het Herderswerk geweest om Zijn schapen te verkrijgen en Zijn schapen te eigenen? We lezen hier dat Hij zegt: "Ik stel Mijn leven voor de schapen". En dan zegt Hij: "Gelijkerwijs de Vader Mij kent, also ken Ik ook Mijn Vader". Hier gaat Christus even handelen over dat Hij Zijn Vader kent. Maar in Zijn Middelaarsbediening en in het aannemen van Zijn lichaam, dat Hij waarachtig de menselijke natuur aangenomen heeft, kende Hij Zijn Vader en Zijn Vader kende Hem.

En nu vinden we in ons voorgelezen tekstwoord: "***Ik ken de Mijnen en worde van de Mijnen gekend***".

En nu gaat Hij ze vergelijken met een zodanige kennis, gelijk Hij de Vader kent en de

Vader Hem kent, zo kennen de schapen Hem en Hij de schapen. Daar kom ik straks nog even op terug. Kunt u het volgen?

Ik lees nog even voor, wanneer Hij zegt: "Gelijkerwijs de Vader Mij kent". Dus als God was Hij Eenswezens met de Vader. Dus van eeuwigheid waarachtig en eeuwig God. Dus dat bestond niet in een zekere kennis van de Vader van de Zoon. Want Hij was de eeuwig gegeneerde Zoon des Vaders, Eenswezens met de Vader. Maar de kennis waar hier van gesproken is, dat de Vader Hem kende zoals Hij onze menselijke natuur aangenomen had.

En dat Christus door Zijn menselijke natuur, waarachter Hij verborg Zijn Goddelijke natuur, zegt: "En Ik ken de Vader". Dat bewijst Hij. Hij was nog maar twaalf jaar en dan zit Hij in de tempel bij de geleerden. Dan komt Zijn moeder en zegt: "Kind, ik en je vader hebben met angst gezocht". En dan zegt die twaalfjarige Jezus, Die Zijn ouders onderdanig was: "Wist gij niet dat Ik moest zijn in de dingen Mijns Vaders?" Dus met Zijn twaalfde jaar kende Christus, waarvan staat "Hij waste op in genade en kennis bij God en de mensen", kende Hij Zijn Vader en openbaarde Christus de kennis van de Vader en de kennis van de Zoon. God de Vader kende Hem in Zijn ambtelijke bediening als Middelaar en Zaligmaker. Daarom zegt Hij er direct achter: "En Ik stel Mijn leven voor de schapen". Waarom? Om hen het leven te schenken.

In verband dat wij zeggen stil te staan bij het werk van Christus, zouden wij even kort stil staan bij het werk wat Hij deed voor de Vader, en bij het werk dat Hij deed in Zijn schapen. Want een schaap krijgt dus door de bondsbreuk in Adam, door de heg van de Goddelijke gerechtigheid doorgebroken zijnde, en van daaruit al dwaalziek geworden zijnde, waarvan Jesaja getuigt: "Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijn weg".

Doch: "Ik stel Mijn leven voor de schapen. Doch de Heere heeft ons aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen". Als Hij nu zegt "Ik ken de Vader en de Vader kent Mij", Die kende Hem zodanig, dat Hij zo vervuld was met de liefde tot de eer en de deugden Zijns Vaders, die eiste dat de zonden geboet, dat er aan Gods recht voldaan en Gods deugden verheerlijkt moesten worden.

Dus in de eerste plaats zeiden we: *het werk van Christus*. Wat is dat geweest?

Het Borgwerk. Het slachtschaap geweest. Daarom vinden we nog van die Herder dat gelijk als een schaap dat stemmeloos is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijn mond niet open, en als een lam werd Hij ter slachting geleid. Daar gaat die Herder een schaap worden om als Herder schapen te redden in de voldoening aan de Goddelijke gerechtigheid. Daarvan spreekt ons (en wij spreken hier zodanig over in verband met het houden van het Heilig Avondmaal), daarvan predikt ons het Heilig Avondmaal van het werk van een Herder Die een schaap is geworden dat geslacht is geworden. En, mijn hoorders, zullen wij nu ooit gebruik kunnen maken van het Heilig Avondmaal des Heeren, dan moeten wij hier iets van geleerd hebben, wat het werk van de Herder is. En om nog even Jesaja 53 te noemen, wanneer Hij in de arbeid kwam, dan vinden we: "Om de arbeid Zijner ziel zal Hij het zien en verzadigd worden". Christus is in de arbeid gekomen om Zijn schapen te kopen én ze Zich tot een eigendom te maken. En nu is het werk van die Herder geweest om Zich tot in de dood des kruises te geven en om Zich Gode welbehaaglijk als een Goddelijk Offer op te offeren, Gode welbehaaglijk. Daarom, mijn hoorders, als we geen kennis hebben van Christus en Zijn offer, van Christus en Zijn bloed, van Christus en Zijn gerechtigheid, waar een recht schaap iets van leert kennen, hoe zullen die gebruik maken van het Heilig Avondmaal en hoe zullen die de vrucht en de kracht en de troost daarvan

verkrijgen! Even over nadenken.

Om de arbeid Zijner ziel. We zeiden: een arbeid of het werk van Christus, waarin Hij de deugden Gods verheerlijkt heeft en God zo bevredigd is met het offer van Christus. Er is van ons niets bij hoor. Zo bevredigd is Hij met het offer van Christus dat Hij Hem uit de dood opgewekt heeft en ten hemel genomen heeft en gezeten is aan de rechterhand Zijns Vaders, als een bewijs dat God tevreden was met de arbeid, met het werk wat Christus gedaan heeft.

In de staat de rechtheid woonde Adam in het werkverbond en had door werken zalig kunnen worden. Maar het werkverbond ligt verbroken en heeft de Tweede Adam het over genomen. En waar nu de Tweede Adam over genomen heeft wat de Eerste bedorven heeft, werd over de eerste het vonnis des doods uitgesproken en de vloek over de aarde. Nu gaat Christus de dood in en aanvaardt de vloekdood. En de arbeid van Christus als vrucht van het genadeverbond het werk is.

Wanneer we dan hier vinden, wanneer dat Hij zegt "Ik ben de goede Herder", o, wat bewijst Hij dan toch weer, mijn hoorders, dat Hij Zijn leven stelt voor de schapen.

We vinden in het voorgaande nog dan de anderen, die dieven en moordenaars zijn, die nemen de vlucht wanneer de wolf zou komen. Maar een rechte Herder, mijn hoorders, neemt de vlucht niet. Christus, wanneer dat Hij als Herder geslagen zoude worden, dan zegt Hij: "Indien gij Mij zoekt, laat dezen heen gaan; die neem Ik voor Mijn rekening en die liggen voor Mijn rekening en die blijven voor Mijn rekening". Daarom heeft Hij ingezet het Heilig Avondmaal, niet in deze zin, mijn hoorders, dat je er al vast op gaat rekenen dat je het goed hebt en aangenaam gesteld bent enz.

Maar dat wij Hem huldigen, dat zowaar als Hij Zijn lichaam heeft laten verbreken en Zijn bloed heeft laten vergieten, en ons daarvan de tekenen en de zegelen en de panden komt te schenken "zowaar heb Ik dat voor u gedaan", en we leren kennen wat wij als schapen zijn, dwaalziek, ellendig, rampzalig in onszelf, en we mogen dan een oog des geloofs krijgen en het geloof versterken, ach, dan is dat geen geloof zonder gevoel. Er is meer gevoel dan geloof. Maar waar het zaligmakend geloof levendig geoefend mag worden, daar wordt gevoeld. Dat weet ik. Ik heb eerst in de diepe vernedering van onze onwaardigheid... Want dat Hij daar geslacht werd, is een vrucht van onze zonden. Hadden wij niet gezondigd, dan had Christus Zijn bloed niet hoeven geven.

Wat dan ten eerste reden is om berouwvol belijdenis te doen van onze zonden. Maar in de tweede plaats, mijn hoorders, de onuitsprekelijke liefde van Christus, dat Hij voor de zonde Zijn bloed vergoten heeft en Zijn lichaam heeft laten verbreken. En dat Hij dat, met eerbied gesproken, door middel van het Heilig Sacrament Zijn schapen aan komt te bieden, in: "Doe dat tot Mijn gedachtenis". Zodat, wanneer we hier vinden het werk van een Herder, de trouwe Herder, de wijze Herder, maar ook de Herder en Zijn weg. Dan in de andere plaats staan we even stil bij wat het werk van de Herder is in Zijn schapen.

We hebben zondag nog uitvoerig stil gestaan bij "Ik ken de Mijnen". Toen hebben we getracht te bewijzen dat Hij haar kent, in d'r zwakheden, in d'r gebreken, in d'r ellende, in d'r afzwerfen, in d'r beproeving, in d'r aanvechting, in d'r verzoeking, in d'r strijd, in d'r benauwdheid enz.

Maar ik lees hier nog wat bij. "*En Ik word van de Mijnen gekend*". Even over nadenken. "En Ik word van de Mijnen gekend". Dus hier vinden we een tweevoudige kennis. Christus kent de Zijnen en zij kennen Hem. Daar hebben wij zondag nog even bij stil gestaan, dat ze Hem kennen aan Zijn stem, gelijk kinderen hier hun vader

kennen aan zijn stem en de ouders zelfs hun kinderen kennen aan d'r stem. Maar nu staat hier: "En Ik ken de Mijnen en word van de Mijnen gekend". In welk opzicht?

In de eerste plaats geloofskennis. "Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige en waarachtig God, en Jezus Christus die Gij gezonden hebt". Dus er moet een kennis wezen, wat wij noemen een geloofskennis. Want, mijn hoorders, er kan een zekere oppervlakkige, beschouwende kennis wezen. Er kan een zekere bevassing wezen van de waarheid en van een Jezus en van een Zaligmaker. Daar praat heel de wereld over. Heel de wereld praat over een Jezus, en de godsdienst. Maar, mijn hoorders, als Christus hier zegt: "En Ik word van de Mijnen gekend", dat is niet een oppervlakkige, een beschouwende, een bevassing van: "Zo zijn die zaken en zo liggen die zaken", een rechtzinnig belijden.

Ik kreeg een tijdje geleden nog een brief van iemand: "Ik zie er alles in liggen. Alles ligt klaar. Maar nu mis ik het geloof nog". Nee, mijn hoorders, dat is een gevaarlijke en een zielsverdervende kennis. Wanneer we zeggen "geloofskennis", dan moet daar zijn als vrucht van het werk van Christus, door het geloof werkzaamheid des harten.

En nu in verband met het Heilig Avondmaal zeggen we: *werkzaamheid des harten*. Want het zaligmakend geloof is geen dood geloof, maar is een levend geloof. En met eerbied gesproken is het geloof een leven uit God. En dat leven uit God kan buiten God niet leven.

Daarom zegt Hij: "Ik geef Mijn schapen het eeuwige leven". Ze leven uit God. Dat leven moet gevoed worden. Dat leven moet onderhouden worden. Dat leven moet gesterkt worden. En, mijn hoorders, om nu een rechte kennis van Christus te verkrijgen, moeten we ook een rechte kennis van God verkrijgen. Een rechte kennis van God ja. Christus leert in Johannes 17: "Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige en waarachtige God, en Jezus Christus die Gij gezonden hebt". We vinden niet dat de Heere Jezus zegt: "Dit is het eeuwige leven dat ze Mij kennen, en dat ze dan God leren kennen".

Maar Hij stelt voorop: "Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen". Dus die kennis krijgt van Christus, heeft eerst kennis gemaakt met de Eerste Persoon. Wilt u daarover denken! Die nooit kennis gekregen heeft aan de Eerste Persoon, die kan ook nooit zaligmakende kennis krijgen aan de Tweede Persoon. Die krijgt kennis aan de Eerste Persoon. Wanneer dan? Wel, dat hij Zijn gerechtigheid aantast, tegen de zonde en tegen de overtreders. En dat hij als Rechter Zijn wet handhaaft. Daarom, mijn hoorders, ook sommige Avondmaalgangers mogen zich hier wel terdege onderzoeken, of wij ooit met het recht en met Gods deugden in aanraking geweest zijn.

Ik wil er nog ernstig de nadruk op leggen, opdat wij vrij zouden zijn en duidelijk genoeg gepredikt zouden hebben dat buiten de kennis van Gods recht geen kennis is van Christus. Dat men, wanneer men onder de openbaring van het Genadeverbond leeft, en men in overtuiging zou leven, dat men behoefte zou gaan kennen in het hart: "Ach, dat ik Hem kenne", uit en door middel van de prediking des Woords, dat is een andere zaak. Maar als we geen kennis van Gods recht en van Gods deugden hebben, dat het van 's mensenzijde afgesneden en een verloren zaak is, ach, hoe zullen wij dan Christus kennen?!

Maar wanneer Hij geopenbaard en wanneer Hij door de Heilige Geest verklaard wordt, als die enige Middelaar en als die enige Zaligmaker en als die enige Verlosser, en Hij is geopenbaard van de Vader en verklaard door de Heilige Geest in onze harten, en we krijgen een zaligmakende kennis van Christus en van Zijn offer en van Zijn gerechtigheid, wat zal dat teweeg brengen!

En om nu even zo laag mogelijk af te dalen zoals God het in Zijn Woord leert, dan zegt Christus: "Zalig zijn ze die honger en dorsten naar de gerechtigheid", omdat ze die hebben leren kennen. Want onbekend maakt onbemind. Zodat Christus ze zelfs al zalig komt te spreken, niet in zichzelf. Dan zegt Hij: "Ze zullen verzadigd worden". En nu zou het kunnen zijn dat er hier onder ons waren ..., we hebben het wel eens meer gezegd: "We zouden de put niet dicht willen leggen als de schapen niet gedrenkt werden". Maar dan moet je toch een schaap wezen.

En nu zijn wij een herder die geen hartekenner zijn. Dus wij hebben ons alleen maar te houden aan het Woord van God. En nu herhaal ik het nog eens, en een iegelijk beproeve zich. Weet u wat van de rechten en van de deugden Gods? En dat je alle bestaan mist voor dat Goddelijke Wezen. Maar dat het Gode behaagd heeft Zijne Zoon in u te openbaren, als die enige Middelaar en Zaligmaker. En gij die door het geloof dat aangenomen heeft. Aangenomen, ja! Wanneer Christus aan onze ziel Zich komt te openbaren, en Mijn hoorders, in de belofte des Genadeverbonds, dan vinden we van Abraham, en het was de belofte, maar de belofte van Christus: "En hij geloofde en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid". Nu zegt Abraham zelf niet: "Ik ben rechtvaardig en ik ben gerechtvaardigd". Maar het is hem gerekend tot rechtvaardigheid. Dat is de leer van Gods Woord. En dat is een eigenschap van het zaligmakend geloof. Let goed op, mijn hoorders, er is geen ongeloofs-tafel en er is geen ongeloofs-avondmaal. Maar het ingesteld voor het geloof. En als wij nu Christus niet kennen, en dan zegt Hij ook "en Ik ken de Mijnen, en zij kennen Mij".

En hoe gaan ze Hem nu leren kennen? Ach, hier zouden we een ruim veld vinden, mijn hoorders, om hier over te spreken. Dan gaan ze Hem in de eerste plaats leren kennen dat Hij beantwoording is aan al d'r nood, zonde, dood, ellende, hel en verderf. Dat beantwoordt Hij. In welk opzicht? Wel, wanneer ze leren kennen, dat ze in zichzelf niets hebben dan zonde, schuld en oordeel. Dat Christus beantwoordt, zodat van tweeën één, of Hij moet geen volkomen Zaligmaker zijn, of die deze Zaligmaker door een waar geloof aanneemt moet alles in Hem vinden wat tot het leven en de zaligheid van node is. Dat al is het dat ze de gekweteerde rekening nog niet hebben, is het een eigenschap van het zaligmakend geloof: dat huldigt Christus en alleen Christus.

Nu bedoel ik niet in een zekere bevassing van de waarheid: "Ja hoor, het moet Christus wezen, mensen, en als Christus het niet is, dan is het niets". Dat is een taal die wordt in de hel geleerd. Heus de waarheid. Er zijn sommige mensen die zo zeggen: "Je moet gerechtvaardigd wezen. Als je niet gerechtvaardigd bent, dan is het niets. En die zichzelf heimelijk als ze niet gerechtvaardigd zijn toch wel voor levend en bekeerde mensen zo'n beetje houden. Maar de werkzaamheid des harten wordt gemist, de levende werkzaamheid, als vrucht dat men Christus niet kent. Want, mijn hoorders, waar Christus gekend wordt, ach, daar zal geloofswerkzaamheid zijn. En daar zal bij aanvang, wanneer Hij gekend wordt ...

Want sommigen, en mij is het ook wel eens verweten dat wij geen leven preken vóór de rechtvaardigmaking. Maar de lijdelijke¹ rechtvaardigmaking, wanneer men in de vierschaar der consciëntie gedagvaard wordt voor een alwetend God, mijn hoorders, houdt in gedachtenis: dan komt er geen lijk voor de rechtbank van God en geen dood mens. Heus niet hoor. Die leven.

Of ze moeten de rechtvaardigmaking stellen bij de openbaring van Christus. Die heb

¹ Hier wordt het woord lijdelijke rechtvaardigmaking gebruikt. Maar deze rechtvaardigmaking in de vierschaar van de consciëntie wordt meestal – ook door Dr. Comrie – de dadelijke rechtvaardigmaking genoemd.

je ook nog.

En je hebt er die zeggen: "In de levendmaking word je aan Gods kant gerechtvaardigd". Dus dan liggen je zaakjes al glad. Dan heb je de kenmerkjes nog maar even, en dan ben je er al eentje van.

Dat is het ontzaglijke gevaar. Maar het is wel een eigenschap van het geloof, dat je behoefte krijgt aan de rechtvaardigmaking, aan de lijdelijke rechtvaardigmaking. Daar krijg je behoefte aan. Dat al is het dat ze een tijd hebben dat ze uit de vruchtelijke bediening mogen genieten soms en uit de Goddelijke dierbare belofte hopen en geloven, dan zou dat door de hope, die ze vanwege de belofte verkregen hebben, zal het een eigenschap zijn dat ze een verlangen hebben in de vervulling der belofte. En daar wil ik er nog eens even de nadruk op leggen, mijn hoorders.

Wij hebben in de loop van de tijd nogal eens gehoord: "Ja maar, de Heere heeft het beloofd en Hij doet het op Zijn tijd". Ja, Zijn tijd. De tijd van God is de beste tijd. Ach, de duivel kan zo mooi praten. Echt waar hoor. Maar waar een levend geloof is, door God de Heilige Geest gewerkt, krijgt behoefte. En waar dat geloof niet geoefend wordt, daar valt men in slaap. Als het nog zaligmakend heeft mogen wezen, dan valt het in slaap. Waarmee dan?

Ik heb toch geloof dat het van God geweest is, en dat van God geweest is, en dat durf ik niet te ontkennen, en dat krijgt niemand uit mijn handen. En dan moet je maar rekenen dat je netjes in een doodslaap gevallen bent. Ach, daar is niets gevaarlijker. Dan zou je met de dwaze maagden nog kunnen menen dat je er ook nog bij hoort en het bij de dood openbaar komt.

We moeten, mijn hoorders, hier ernstig wezen: kennen wij Christus? Dan zal die kennis meebrengen, die geloofskennis, een behoefte aan Christus, een behoefte aan Zijn bloed, een behoefte aan Zijn gerechtigheid, een behoefte aan Zijn voorbede, een behoefte aan Zijn offer. Ach, dan zou ik de vraag eens willen doen: gebeurt het nog wel eens dat het is: "Die Jezus is het alleen, daar mijn hart gaat henen, mijn ziel gedurig dorst naar die Levensvorst". Is het de behoefte van je hart nog wel eens:

*"Geef mij Jezus, of ik sterf,
Want buiten Jezus is geen leven,
Maar een eeuwig zielsverderf".*

Laten wij ons eens eerlijk beproeven.

Ach, dan is het nog niet zo: "Nu moet ik Hem hebben". Nee, dan leren ze kennen: "Heere Jezus, ik ben niet waard dat U onder mijn dak in komt, en als U nooit meer naar mij om zou kijken, naar zo'n afgedwaald schaap als ik ben, dan zou het eeuwig recht wezen. Maar ik kan toch niet buiten U leven".

Kent u dat? "Ik kan toch niet buiten U leven". Ach, wiens uitgangen zijn: "Mijn ziel en lichaam hijgen en dorsten naar U in een land, dat dor en mat van droogte brandt, waar niemand lavenis kan krijgen".

Ach, we hebben zondag nog gezegd, mijn hoorders, wanneer dat in het harte woont, dan zou dat een eigenschap wezen dat de dienst van God, de prediking van Gods Woord en de dienst des Heeren, dan zijn ze niet die vol zitten met kritiek hoor. Dan zijn ze die kritiek hebben op zichzelf en hijgen en snakken: "Eén dag in Uw huis is beter dan duizend elders". En dat zijn ze ook die bij ogenblikken kunnen snakken, wanneer het Heilig Avondmaal gehouden wordt, hoewel zij zich als onwaardig leren kennen, het toch in hun ziel kan wonen: "Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God".

Want we komen daar niet aan het Avondmaal, mijn hoorders, met een schoot vol om mee te brengen. Maar we komen tot het Heilig Avondmaal in de bekentenis en de

belijdenis dat er bij Hem alles te verkrijgen is, en dat je bij Hem alleen maar terecht kunt, bij die Zondedelger, bij die Zondeverzoener, bij die Zondevernieler, dat wat wij niet hebben, wat er bij ons niet is, is er allemaal bij Hem.

Daarom, wanneer wij hier vinden: *"En Ik ken dezelve en word van de Mijnen gekend"*.

Dus die kennis brengt niet alleen mee bij de aanvang, maar ook bij voortgang. Ach, mijn hoorders, we hebben wel eens meer gezegd, het is eens per jaar Koninginnedag. Dan mag het hele land zo'n beetje feestvieren. Maar het kan ook wel zijn, dat er Avondmaalgangers zijn waar het maar eens per drie of vier maanden een keer die Koningsdag is, en dan gebruik maken van het Avondmaal. Voor de rest hoor je niets.

Ik zoek mij vrij te maken en een vrije consciëntie te hebben voor het aangezicht des Heeren. Ach, mijn hoorders, wat een tijd als je kunt beluisteren die tot nadere kennis komt, nadere kennis door Goddelijk en geestelijk onderwijs.

Overdenk het eens in ernst. Het kan makkelijk genoeg, mijn hoorders, om bij zulke gelegenheden een beetje onder de indruk te komen en een beetje gemoedelijk te worden en dan maar naar de tafel te gaan. En wat is er dan de vrucht van? Is men dan in den gelove gesterkt? Ik weet het wel hoor, er kan strijd en aanvechtingen en verzoeking en beproevingen en aanvallen des duivels genoeg op komen. Maar Christus heeft het ingesteld tot versterking van het geloof. Daarom, de geloofskennis van Christus, weet je wat dat mee brengt? Geloofsgehoorzaamheid. En weet je waaruit? Uit de kennis van de hulpeloosheid. Waarin bestaat geloofsgehoorzaamheid? Dan wordt wel eens gezegd, en dan wordt men misschien wel eens verkeerd begrepen, dat wanneer iemand een kind van God is en het is Avondmaal, dat als hij dan niets bijzonders hebt, dan behoort hij het nog te doen uit geloofsgehoorzaamheid. Het wordt wel eens verkeerd begrepen als wij dat gezegd hebben.

Maar, mijn hoorders, houdt het even in gedachtenis: waar gehoorzaamheid is, daar is liefde. En waar liefde is, daar ligt betrekking. Dus nu gaat het er niet altijd over dat we een hele voorbereiding hebben, met eerbied gesproken, dat we al heel wat hebben eer dat we naar de tafel gaan. Maar dat we uit geloofsgehoorzaamheid in betrekking tot de Koning gaan. En al is het dan dat ik met mijn dood moet komen en met mij armoede moet komen en met mijn nood moet komen. Want wij komen niet tot de dis des verbonds om wat mee te brengen, maar wij komen tot de dis des verbonds daar Christus ons predikt dat Hij alles mee gebracht heeft. Lichaam en ziel heeft Hij opgeofferd en Zijn bloed heeft Hij gestort.

Dus u moet goed verstaan, als wij spreken over geloofsgehoorzaamheid, mijn hoorders... Een gehoorzaam kind... Laten wij eens proberen een erg plat beeld te gebruiken. Een gehoorzaam kind dat 's avonds naar bed gaat, die gaat zomaar niet naar bed, als er nog enige liefdesbetrekking ligt op de ouders. "Welterusten hoor".

Dan zou het in gehoorzaamheid de liefde, het vertrouwen in de ouders (wil ik het eens erg plat zeggen), dat ze nog eens gepakt worden.

En nu, mijn hoorders, kan het wel eens wezen, dat ook wanneer de dis des verbonds is bereid, dat we nog wel weer eens getroeteld willen worden, en dat er uit geloofsgehoorzaamheid, dat de liefde zo trekt. Want de liefde is sterk.

Nu weet ik wel, mijn hoorders, er zitten er misschien onder ons, die een besluit genomen hebben om niet aan het Avondmaal te gaan. Ook van Zijn volk misschien wel. Dat kan gemakkelijk gebeuren.

Ach, ik zou u de vraag willen doen: ligt er dan geen liefdesbetrekking meer? Heb je

dan nooit leren kennen wie Hij voor je heeft willen wezen? Heb je nooit je naam eens gelezen in Zijn doorboorde handen en in Zijn doorboorde voeten: "Ik heb u in Mijn beide handpalmen gegraveerd". Hebt u dan nooit eens ervaren: "Ik heb u lief met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken". Ach, kan dan de liefde niet opgewekt worden in gehoorzaamheid, om je Koning, wanneer het er eens op aan komt, geen oneer aan te doen? En, mijn hoorders, dan komen we niet tot de dis des verbonds om te zien wie er vooraan zit. Maar dan komen we eigenlijk om te zien of Christus er is. Want, ach, elk mens heeft zijn eigen karakter en elk mens heeft zijn eigen natuur en elk mens heeft zijn eigen zwakheden. Maar in het geloof zijn ze één. En als het een geloofsversterking is...

Ik bedoel niet als je twistig met elkander bent. Dan is het nodig dat je eerst met elkaar verzoent. Maar anders heeft elk zijn zwakheden en gebreken. En ach, mijn hoorders, we hebben zondag nog gezegd, waar Jezus zegt: "Eén van u zal Mij verraden", dan zegt de een tegen de ander niet: "Dat zal hij wel doen, of dat zal hij wel doen". Nee: "Ben ik het, Heere?" Ach, als we daar dat plekje in mogen nemen, dan zeiden we zondag nog dat Christus d'r voeten gewassen heeft.

Dus nu het werk des Heeren is indrukken teweeg te brengen en in hen te werken Zijn Goddelijke liefde, opdat de liefde als een magneet is die trekt, gelijk als het kompas op het schip naar de noordster wijst. Ach, alzo dat kompas trekt naar de noordster, zo vallen de zielsbetrekkingen op die dierbare Borg.

O, in zoverre dat God dan die genade verheerlijkt heeft met bewustheid en medeweten, en de strijd zal er zijn en de aanvechtingen en de verzoeken zouden er zijn, dan zou ik u willen raden: lees deze tekst en herhaal deze tekst. Durft u te ontkennen dat Hij je gemijnd heeft? Durft u te ontkennen dat Hij gezegd heeft: "Gij zijt Mijne"? En hebt u wel eens in uw leven leren kennen: "Ik ben Uwe". Ach, er kunnen ogenblikken aanbreken dat men zegt: "Mijn Liefste is Mijn en ik ben Zijne". Nu heeft Hij het Heilig Avondmaal ingesteld tot versterking van het geloof.

Ach, mijn hoorders, en dan vinden we, zeiden we, het werk van Christus voor en in Zijn avondmaalgangers, dat Hij werkt door Zijn lieve Geest en door Zijn Woord. En wanneer het nu zou zijn dat u naar het Woord en door Zijn Heilige Geest, ach, overdenk het dan eens met Hem dat Hij zegt: "Ik ken de Mijn en worde van de Mijnen gekend". Ik ken hen en zij kennen Mij. En ondanks Mijn kennen, zullen zij komen tot Mij. En dan zal hij zeker gezind zijn: dan zouden de stenen eerder gaan spreken, als ik zwijgen zou.

O, dat de God aller genade de ernst van zelfbeproeving en -onderzoek nog opbinde. We hebben maar ene ziel voor de eeuwigheid. En zijn we nog bestredenen of aangevochtenen, ach, zoudt gij in uw hart beslissen: laat ik maar niet gaan, laat ik maar thuis blijven. Ach, het zou de laatste keer kunnen zijn. We worden ouder en de toekomst is zo donker en de tijden zijn zo ernstig. Wat moesten we wel niet bij elkaar kruipen om op de Koning te hopen, dat Hij nog onder ons zoudt willen zijn als Eén Die dient. Maar niet buiten het recht en niet buiten bloed en niet buiten de gerechtigheid. Overdenk het in ernst.

Zegene de Heere dit getuigenis aan onze harten, om Jezus wille. Amen.

Dankgebed.

Slotzang Psalm 79 : 4

*Zo zullen wij de schapen Uwer weiden,
In eeuwigheid Uw lof, Uw eer verbreiden,
En zingen van geslachten tot geslachten;
Uw trouw, Uw roem, Uw onverwinb're krachten.*